— 5,5 miliarde, pentru folosirea resurselor de apă — 7,9 miliarde ş.a.m.d.

„Societatea consumului", existînd pe baze capitaliste. nu anulează marile discrepanţe în repartiţia bogăţiei şi a venitului naţional, iar piramidei stratificării sociale, în vîrful căreia se află marii magnaţi ai capitalului, îi corespunde o piramidă inversă a veniturilor pe locuitor. S-ar putea cita numeroase date care arată că în ţările capitaliste dezvoltate, unde se pretinde a se fi întronat „societatea consumului", decalajul între veniturile celor bogaţi şi cele ale maselor largi populare continuă să fie şi în prezent foarte mare. Dacă ne referim la păturile bogate, la persoanele ale căror venituri medii depăşesc de 2,5 ori venitul mediu din societate (includ-zînd toate genurile de venituri personale impozabile şi neincluzînd profitul neredistribuit), constatăm că, la începutul deceniului al şaptelea, pe fondul unei creşteri a nivelului general al consumului, veniturile reprezentanţilor acestei părţi a populaţiei au fost în diferitele ţări în medie de 3,5—9,5 ori mai mari decît venitul mediu din ţara respectivă. Cea mai mare diferenţă de clasă în domeniul veniturilor personale există în R.F.G., unde acestor vîrfuri exploatatoare, care reprezintă numai 3,1 la sută din numărul celor ce obţin venituri, le revenea, în 1968, 29 la sută din totalul veniturilor personale.

Consumul ridicat al grupurilor bogate nu compensează, în procesul realizării mărfurilor, consumul limitat al grupurilor sărace, chiar în condiţiile unei anumite creşteri a veniturilor. Nu se poate nega o anumită creştere a veniturilor categoriilor sărace ale populaţiei; ea a avut loc însă în condiţiile desfăşurării proceselor inflaţioniste, ale sporirii impozitelor, ale creşterii preţurilor şi, în general, ale creşterii costului vieţii, fapt care limitează posibilităţile achiziţionării de mărfuri şi alimentează contradicţia producţie-realizare. În Anglia, oamenii muncii plătesc sub formă de impozite directe şi indirecte 21,5—36,1 la sută din venituri, iar în R.F.G. — 36 la sută.

Este cunoscut că anul 1968 a fost un an de înviorare a activităţii economice. Tocmai în acest an o trăsătură caracteristică a economiei ţărilor capitaliste dezvoltate a fost creşterea costului vieţii pe care o dăm în procente în tabelul care urmează :

Ţara	Ritmul mediu de creştere a costului vieţii în anii 1957—1967	Creşterea în anul 1968
R.F.G.	2,5	2,1
Japonia	6,5	4,5
Anglia	2,8	6,0
Franţa	4,8	4,2
Italia	3,5	4,0
Olanda	3,4	4,9
Elveţia	2,7	6,0

Realizarea mărfurilor în lumea capitalistă este afectată, totodată, de modul şi de dimensiunile ocupării forţei de muncă. Creşterea sau menţinerea la un nivel ridicat a şomajului atrag după sine o reducere a veniturilor clasei muncitoare luată în totalitatea ei, iar această reducere nu poate fi compensată de ajutoarele de şomaj. În „societatea consumului" se constată, totodată, un lucru paradoxal: creşterea cererii forţei de muncă paralel cu menţinerea şomajului de masă. Aceasta este una dintre cele mai recente contradicţii ale capitalismului. De exemplu, în Japonia, în timp ce existau 500 000—600 000 de şomeri, industria ducea lipsă în 1966 de 1 300 000 muncitori calificaţi, în 1967 de 1 600 000, iar în 1968 de 1 800 000. În ultimi ani, în ţările capitaliste industriale dezvoltate şomajul s-a menţinut la nivelul de 5 500 000—7 000 000 de oameni. Faptele arată că sistemul capitalist condiţionează o rămînere în urmă a posibilităţilor de realizare a mărfurilor, iar în „societatea consumului" nu avem de-a face cu un surplus absolut, ci relativ.

E. Benoit, ca şi alţi economişti ori sociologi burghezi, consideră că insuficienţa cererii de consum individual ar putea fi compensată prin consumul social, adică prin cheltuirea unor sume considerabile de către stat în diverse scopuri. Fără a nega orice rol şi importanţă consumului social în procesul reproducţiei capitaliste trebuie arătat, însă, că experienţa de pînă acum a demonstrat că el nu este în stare să rezolve multiplele probleme ale vicii-lor „societăţii consumului". Iar atunci cînd îmbracă formele iraţionale ale cursei înarmărilor sau ale unor războaie ca cel purtat de S.U.A. în Vietnam, se limitează şi mai mult posibilităţile — chiar în cadrul reformismului burghez — de luptă cu sărăcia. Nu de puţine ori s-a demonstrat că încetarea intervenţiei americane împotriva poporului vietnamez ar oferi mijloace mai mari de luptă cu sărăcia în S.U.A., răspunzînd, deopotrivă, intereselor poporului american cît şi ale păcii în întreaga lume.

CEALALTĂ FAŢĂ A „SOCIETĂŢII DE CONSUM"

Considerate întruchipare a „societăţii consumului", ţări ca R.F.G., Anglia, Franţa, Statele Unite sînt privite adesea de susţinătorii orînduirii burgheze din unghiuri de vedere care le convin chiar şi atunci cînd îi adresează critici. În creştere este şi numărul acelor cercetători burghezi care se preocupă şi de „cealaltă faţă a societăţii de consum", de cea a sărăciei şi mizeriei, a ameninţării prezentului şi incertitudinii viitorului, a lipsei de perspectivă şi de ideal, a insatisfacţiei trăirii într-o „societate a belşugului". Sînt semnificative, în acest sens, scrieri ale lui Pierre Navill, Maurice Duverger, Lucien Goldman şi, îndeosebi, lucrarea lui Harrington, fost consilier al lui J. F. Kennedy, care — cu inconsecvenţa burgheză caracteristică de la constatare la soluţie — cercetează mai profund „Cealaltă Americă" [3]. „Există, scrie Harrington, o Americă familiară tuturor, aceea a discursurilor, televiziunii şi magazinelor. Nivelul de viaţă cel mai ridicat pe care l-a cunoscut America vreodată... În acelaşi timp, există şi o altă Americă, în care trăiesc circa 40—50 de milioane de americani" (pag. 11). Desigur, această „altă Americă" nu cunoaşte acea mizerie a subdezvoltării, a ţărilor sărace sau a milioanelor de oameni încovoiaţi de foame. Aceasta nu împiedică, însă, ca în ora actuală milioane de americani să trăiască sub nivelul de viaţă indispensabil demnităţii umane. Acele 50 de milioane de americani (cifra diferă de la autor la autor : A.F.L.—C.I.O. dădea o cifră mai mare) cunosc mizeriile şi suferinţele „supradezvoltării" capitaliste, ale acelui contrast teribil dintre gradul evoluţiei tehnice şi modul de organizare a societăţii.

Săracii „societăţii de consum" văd cum alţii prosperă, iar ei rămîn să vegheze la marginea societăţii: sînt săraci pentru că au fost săraci şi vor fi săraci pentru că sînt săraci. Este un cerc vicios al sărăciei din care nu poţi ieşi, iar spirala sărăciei îi plasează pe trepte inferioare ale societăţii. Unul din aspectele cele mai frecvente ale acestui cerc vicios al mizeriei, arată Harrington, este că săracii sînt mult mai des bolnavi decît ceilalţi membri ai societăţii. Şi aceasta, pentru că ei sînt obligaţi la o muncă istovitoare, trăiesc înghesuiţi, în condiţii igienice deplorabile, se hrănesc slab şi nu beneficiază sistematic de asistenţă medicală. Costul asistenţei medicale creşte continuu constituind o gravă problemă pentru cei săraci. În 1960, zece zile de spitalizare la New York costau 560 dolari, în 1966 — 842 dolari, în 1968 — circa 1 000 dolari.

Fiecare sector al „societăţii consumului" îşi are săracii şi dezmoşteniţii săi. La oraş ca şi la sat, în industrie ca şi-n agricultură, în administraţie ca şi-n comerţ ori transporturi, există o periferie a sărăciei pe care mecanismul „societăţii consumului" şi-o creează. Ea diferă în forme de manifestare de cea analizată de Marx şi Engels în perioada revoluţiei industriale din epoca respectivă, nu însă şi în esenţă. Atunci, ca şi acum, zona sărăciei, dezmoşteni-rii şi mizeriei era dictată de nevoile de autovalorificare ale capitalului. Acesta are nevoie azi, în condiţiile revoluţiei tehnico-ştiinţifice, de forţă de muncă la apogeul creaţiei sale, între 25 şi 40 de ani. Tinerii pînă la 25 de ani sînt greu asimilaţi, atraşi, iar oamenii de peste 40 de ani sînt socotiţi deja storşi de vlagă şi inadaptabili sistemului şi cerinţelor moderne ale producţiei. Adesea se constată cu stupoare existenţa, în ţările capitaliste dezvoltate, a unei grave probleme a îmbătrînirilor prematuri, a oamenilor deveniţi „inutili" în floarea vîrstei. În S.U.A., ca şi în Japonia, în R.F.G. ca şi în Italia, aceşti oameni devin „inutili" **capitalului,** şi cum capitalul dă structura de bază „societăţii civile", îi face „inutili" acestei „societăţi a consumului".

Problema tineretului în „societatea consumului" ridică multiple aspecte. unele grave, care nu scapă observării şi unor organisme oficiale. Comitetul consilierilor economici de pe lîngă preşedintele S.U.A. ajungea încă în 1964 la concluzia că „pe scurt, tinerii americani sînt mai săraci decît populaţia luată laolaltă". Şi se ilustra aceasta prin faptul că, dacă din totalul populaţiei 1/5 trăiesc în „cealaltă Americă", din tineret trăiesc 1/4. Din 35 milioane de persoane definite ca sărace, Comitetul arăta că 40 la sută sînt tineri. Săraci materialmente, săraci în speranţa încadrării în mecanismul producţiei, circulaţiei sau administraţiei printr-o pregătire adecvată.

O perspectivă certă a găsirii unui loc de muncă adecvat nu se oferă unei părţi importante a tineretului. Documentele oficiale ale Administraţiei S.U.A. mai remarcă şi fenomenul lipsei de interes pentru pregătirea şi ridicarea calificării. Circa 1/3 din tinerii americani părăsesc şcoala înainte de a ajunge la cursul secundar. „Faptul nou, teribil, al sărăciei actuale este că ea se situează în era automatizării. În aceste condiţii, oamenii care sistematic sînt subeducaţi şi subinstruiţi

[3] Michael Harrington — L'autre Amerique (în original — The Other America). La pauvreté aux Etats-Unis, Editions Gallimard, Paris, 1967. Acolo unde se indică doar pagina, în paranteză, înseamnă că se citează din această lucrare.

sinteze

(ceea ce este un alt mod de a zice «săraci») au motive temeinice să fie pesimişti" (pag. 265). Lipsa de pregătire corespunzătoare sau pregătirea nesistematică şi fără perspectivă a tinerilor pun o bună parte din ei în contradicţie cu cerinţele unei economii bazate pe mecanizare, automatizare etc. După părerea unor sociologi burghezi, lipsa de perspective, de idealuri, alimentează în rîndul unei părţi a tineretului scepticismul, dezinteresul, duse uneori pînă la forme ale degradării morale.

Multă vreme s-a scris în presa burgheză despre „binefacerile liberei circulaţii a forţei de muncă". Se vorbea despre C.E.E. ca despre un „mijloc eficace de rezolvare a problemei ocupării forţei de muncă". Se scăpa din vedere modul caracteristic capitalist de rezolvare. Într-adevăr, s-a produs o redistribuire a forţei de muncă pe piaţa capitalistă lărgită a C.E.E. Monopolurile vest-germane şi cele franceze au fost şi sînt principalii beneficiari ai celor peste două milioane de imigranţi din Italia, Grecia, Turcia, Spania şi Portugalia. Expatriere, despărţire dureroasă de cămin, de familie, oameni de „categoria a doua" — iată ce înseamnă „libertatea de deplasare a forţei de muncă". Monopolurile speculează situaţia imigranţilor pentru a le plăti salarii mici, îi pune la muncile cele mai grele şi adesea aceştia nu-s lăsaţi nici măcar să locuiască în oraşe. Este cunoscută situaţia de la oţelăriile din Wetzler (R.F.G.), unde muncitorii imigranţi sînt cazaţi în barăci în satele apropiate. În R.F.G. se cultivă ideea că muncitorii imigranţi ar fi de categorie inferioară. S-a mers pînă acolo încît într-o serie de localuri pot fi văzute tăbliţe cu inscripţia „intrarea oprită pentru italieni". Un delegat al muncitorilor italieni angajaţi la Rheinbausen declara: „Compatrioţii mei sînt trataţi uneori la fel ca negrii în America".

■

Introspecţia „societăţii consumului" făcută chiar de unii oameni de ştiinţă burghezi ca cei amintiţi mai înainte vizează multiple aspecte tenebroase ale „celeilalte feţe" a acestei societăţi. Din ele am spicuit doar cîteva. Aspectele reliefate demonstrează că „societatea consumului" nu suferă în realitate de un surplus absolut de bunuri care să fie oricum consumat, chiar dacă s-ar merge la o distrugere organizată. Este vorba de un surplus relativ de produse, în raport cu capacitatea de absorbţie a maselor largi populare care, cum am văzut, au numeroase trebuinţe de satisfăcut dar nu pot, nu au cu ce şi cum să intre în posesia bunurilor respective. „Societatea consumului" însăşi este construită pe principiul goanei după profit. De aceea, racilele ei nu pot fi înlăturate menţinîndu-i bazele.

În sînul „societăţii consumului" se ridică proteste tot mai vehemente din partea clasei muncitoare, a maselor largi populare. Au loc largi mişcări protestatare ale păturilor mijlocii, ale tineretului, studenţilor, intelectualilor, cărora „societatea consumului" nu le poate oferi condiţia înfăptuirii aspiraţiilor lor.

După cum am anunţat cu prilejul apariţiei în revista noastră a rubricii „SINTEZE", ne propunem ca în cadrul acestei rubrici — venind în întîmpinarea cerinţelor exprimate de mulţi dintre cititorii noştri, cadre didactice, propagandişti, lectori, studenţi — să publicăm, pe lîngă materiale mai ample, răspunsuri la unele întrebări care ni se adresează în legătură cu o serie de aspecte actuale ale vieţii politice internaţionale.

Embargoul francez asupra armamentelor pentru Orientul Apropiat

Cititorul Dorel Stănescu din Iaşi doreşte precizări cu privire la evoluţia politicii franceze în problema livrărilor de armament în Orientul Apropiat.

„Afacerea Cherbourg" şi încheierea acordului franco-libian privind livrarea a 50 de avioane „Mirage" au readus în plină actualitate politica Franţei de embargo asupra materialului militar destinat ţărilor din regiunea Orientului Apropiat.

În urma embargoului instituit, în noiembrie 1956, de S.U.A. faţă de R.A.U. şi Israel, industriile franceze de armament au devenit principalul furnizor al armatei israeliene în anumite tipuri de arme : în aviaţie, partea materialelor de provenienţă franceză era preponderentă, fiind mai scăzută în ce priveşte armata terestră şi nulă în marină. „Pînă în 1967, scria ziarul «Le Monde», piaţa israeliană a fost considerată drept un domeniu rezervat al constructorilor de armament francez". O misiune israeliană, condusă de amiralul Mordechai Limon, s-a instalat la Paris pentru a negocia, în principiu, cu toţi industriaşii Europei occidentale. „În fapt, arăta acelaşi ziar, au fost semnate acorduri în majoritate cu Franţa".

După declanşarea războiului arabo-israelian din iunie 1967, la ordinul generalului de Gaulle, guvernul francez instituie un embargo care viza, pe de o parte, Israelul şi, pe de altă parte, ţările arabe considerate, pe atunci, ca direct implicate în conflict — R.A.U., Siria, Liban, Iordania. Pentru Israel, măsura se aplica asupra a 50 de avioane „Mirage" III-S de vînătoare şi bombardament cu rachete, aflate în faza de livrare. În cursul toamnei anului 1967, modalităţile embargoului devin mai puţin riguroase, Franţa începînd să aplice un aşa-numit embargo „selectiv". Dar, după raidul de represalii israelian împotriva aeroportului din Beirut (29 decembrie 1968), guvernul francez decide, la 3 ianuarie 1969, instituirea unui embargo total privind livrarea de materiale militare destinate Israelului, măsură care rămîne în vigoare şi în prezent. În conferinţa de presă din 10 iulie 1969, preşedintele Georges Pompidou a admis ideea posibilităţii revenirii la un embargo „selectiv", legîndu-l, însă, de „evoluţia situaţiei la faţa locului şi de atitudinea interesaţilor". La 31 decembrie, anul trecut, Leo Hamon, purtătorul de cuvînt al guvernului, după şedinţa Consiliului de miniştri care a examinat problema „dispariţiei" celor cinci nave din portul Cherbourg, avea să declare că Franţa nu intenţionează să „modifice dispoziţiile privind limitarea livrărilor de arme aşa cum au fost ele definite anterior".

Cu prilejul recentelor tratative franco-libiene, Franţa şi-a precizat din nou poziţia în problema embargoului. Leo Hamon a relevat că embargoul impus de Franţa asupra livrărilor de arme către ţările Orientului Mijlociu „variază potrivit calităţii ofensive a armelor, poziţiei geografice a ţărilotr cumpărătoare, participării lor directe sau nu la luptă şi, în sfîrşit, evoluţiei conflictului".

Acordul încheiat între guvernul Libiei şi uzinele franceze „Dassault", cu aprobarea Ministerului Apărării Naţionale al Franţei, prevede furnizarea către Libia a unui număr de aproximativ 50 de avioane militare de tipul „Mirage". Primele 15 avioane vor fi livrate în anul 1971. Potrivit înţelegerii intervenite în-

tre cele două țări aceste avioane nu vor putea fi transferate unei terțe țări.

Ministrul de externe al Franței, Maurice Schumann, expunînd poziția guvernului francez în problema embargoului, a dat în cadrul Consiliului de miniștri precizări asupra livrărilor de arme către o serie de alte țări arabe. Esențialul acestor livrări este, din sursă informată — precizează Agenția France Presse — următorul : Din 1962 pînă în 1968, Statele Unite au livrat Irakului arme în valoare de 19 milioane dolari, printre care 36 tunuri M-24 și 200 vehicule militare. Tot Irakului, Marea Britanie a livrat 80 tancuri „Centurion", 25 avioane „Hunter", 4 nave de patrulare și cîte o brigadă de vehicule de recunoaștere terestră „Ferret", „Saladin" și „Sarrazin". Începînd din 1964, S.U.A. au vîndut Arabiei Saudite 90 tancuri N-41 și M-47, 16 avioane de vînătoare F-86, șapte avioane de transport, două baterii de rachete „Hawk" și două baterii de rachete „Thunderbird", 20 elicoptere, iar Marea Britanie a livrat 12 avioane „Hunter" și 46 avioane „Lightning".

Presa franceză s-a făcut ecoul unor reacții destul de diverse în legătură cu această problemă. „La Nation" : „Existența unui comerț cu arme în Orientul Apropiat este un fapt care nu conține nimic nou. Franța, care și-a interzis să vîndă arme țărilor direct angajate în conflict, nu are de primit lecții de morală de la nimeni mai ales atunci cînd aceste lecții ascund nemulțumirea unor concurenți comerciali înlăturați". „Le Monde" : „Modul în care Franța aplică embargoul este poate ambiguu și, în fapt, criticabil. Dar S.U.A. și Marea Britanie au încheiat contracte, în totalitatea lor, mult mai importante, în același timp cu Israel, Libia, Irak, Iordania, Arabia Saudită și Maroc". „Combat" : „Adoptarea acestei hotărîri (livrarea de arme către Libia) constituie preludiul unei răsturnări a politicii franceze de embargou ?". „Les Echos" : „Se pune întrebarea dacă prin menținerea embargoului numai față de Israel, guvernul francez nu-și modifică politica oficială de neutralitate în Orientul Apropiat". „Le populaire" : „Vînzînd material de război Libiei și Irakului, guvernul actual nu se privează oare de dreptul de a se prezenta ca eventual mediator acționînd în favoarea păcii ?"

R. G.

Recunoașterea „de jure" și de „facto" în dreptul internațional

Cititorul Ion Nicolae din Buzău ne solicită explicarea noțiunilor, folosite în Dreptul internațional, de recunoașterea „de jure" și recunoașterea „de facto".

În dreptul internațional, recunoașterea este actul de politică externă prin care un stat (recunoașterea individuală) sau un grup de state (recunoașterea colectivă) afirmă existența, conformitatea cu dreptul sau cu adevărul a unei situații privind relațiile cu un anumit stat. Astfel, se vorbește despre recunoașterea unui stat, a frontierelor acestuia, a drepturilor sale istorice asupra unor anumite spații maritime, a statutului de neutralitate, a calității de beligerant ș.a.m.d.

Din atributul recunoașterii de a fi un act de politică externă al unui stat suveran și independent, rezultă, în primul rînd, că nimeni nu poate exercita această prerogativă în locul statului respectiv. De asemenea, fiind vorba de un act de politică externă al unui stat suveran și independent, orice presiune exercitată asupra lui pentru a-l determina să recunoască (sau să nu recunoască) un alt stat (guvern) reprezintă un amestec în ceea ce constituie, potrivit terminologiei folosite în articolul 2 paragraful 7 din Carta Națiunilor Unite, „treburi care țin în mod esențial de competența națională a unui stat". Nu depinde de o organizație internațională, de exemplu de O.N.U., să recunoască sau să nu recunoască un stat, un guvern, frontiere etc.

Fiind afirmarea existenței, a conformității cu dreptul sau cu adevărul, a unei situații privind statele și relațiile dintre ele, *recognitio nil dat novi* (recunoașterea nu dă nimic nou). Ea e recognitivă, declarativă de drepturi, nu constitutivă sau atributivă. Recunoașterea nu creează statul (guvernul) recunoscut și nu-i acordă drepturi pe care acesta să nu le fi avut înainte de recunoaștere, cum sînt dreptul la pace și securitate internațională, la intangibilitatea și integritatea teritoriului, la inviolabilitatea frontierelor sale ; aceste drepturi i se cuvin nu pentru că un stat sau mai multe state îl recunosc, ci pentru că este un stat suveran. Utilitatea recunoașterii nu constă, așadar, în a constitui drepturi, ci în a normaliza relațiile internaționale, prin angajamentul, implicat în orice recunoaștere, de a respecta drepturile recunoscute ale statului respectiv, statul, guvernul, frontierele, care au făcut obiectul recunoașterii etc.

Recunoașterea statului duce de obicei la stabilirea de relații diplomatice, economice, culturale ș.a.m.d. Dar nu se poate pune semnul identității între recunoașterea și stabilirea sau întreținerea de relații diplomatice (economice, culturale etc.). Astfel, statul A poate recunoaște statul B, dar să nu fie interesat în a întreține cu acesta relații diplomatice. Sau, deși aceste state se recunosc reciproc, se poate ca raporturile dintre ele să se înrăutățească în așa mod încît să se rupă relațiile diplomatice (economice, culturale etc.), sau chiar să se ajungă la o stare de război între ele.

Recunoașterea poate fi *de jure* — de drept sau, după cum se mai spune, „de drept internațional", ori numai *de facto* — de fapt. Recunoașterea *de jure* este recunoașterea fără rezerve, completă, exprimînd voința de a asigura obiectului recunoașterii integritatea drepturilor pe care legalitatea internațională le prevede : dacă este vorba de un stat, recunoașterea *de jure* implică asumarea angajamentului de a-i respecta toate drepturile, în primul rînd, teritoriul, frontierele, suveranitatea și independența. Recunoașterea *de facto* implică oarecari rezerve, intenția de a aviza mai tîrziu în ce privește menținerea definitivă a recunoașterii sau revenirea asupra hotărîrii luate, voința de a putea pune în discuție, la momentul oportun, anumite revendicări economico-financiare, teritoriale etc. Se înțelege că, pentru normalizarea relațiilor dintre state, este preferabilă recunoașterea deplină, completă, „de drept internațional".

Recunoașterea poate să fie *expresă*, adică să conste într-o declarație prin care statul (sau statele) să-și manifeste în mod expres voința de a afirma existența celuilalt stat (guvern), conformitatea cu dreptul a frontierelor sale etc., sau *tacită*, adică să rezulte din împrejurări care să nu lase interpretului de bună credință nici o îndoială cu privire la voința de a recunoaște, deși nu ar exista o declarație expresă de recunoaștere. Astfel, dacă un stat stabilește cu alt stat relații diplomatice normale sau dacă încheie cu acesta un tratat de alianță, este clar că cel dintîi îl recunoaște pe cel de-al doilea ca stat. Atît recunoașterea *de jure*, cît și recunoașterea *de facto* sînt susceptibile de a fi făcute fie *expres*, de exemplu printr-o declarație specială, fie *tacit*. Recunoașterea *tacită*, *de jure* — prin stabilirea reciprocă de reprezentanțe diplomatice permanente ; recunoașterea *tacită*, *de facto* — prin încheierea unor tratate economice, operațiuni comerciale etc.

Nu constituie recunoaștere participarea unui stat la o organizație internațională din care face parte și un alt stat pe care cel dintîi nu vrea să-l recunoască. De exemplu, statele arabe și Israelul sînt membre ale Organizației Națiunilor Unite și nu rareori sînt puse în situația de a acționa în favoarea aceleiași idei, de a vota aceeași rezoluție. Dar, desigur, aceasta nu înseamnă că statele arabe ar recunoaște Israelul. De asemenea, nu constituie un act de recunoaștere faptul că un stat ia parte la o reuniune internațională guvernamentală, de exemplu la o conferință internațională, împreună cu un alt stat pe care nu înțelege, însă, să-l recunoască.

Prof. univ. dr. docent
Edwin GLASER

BONN

Consens și controverse

Dacă Willy Brandt se autodefinește, cu oarecare insistență, „cancelar al reformelor interne" interesul opiniei publice vest-germane se concentrează în jurul elementelor noi introduse în domeniile externe. Fenomenul este, oarecum, inedit, dacă ne gîndim că, pînă acum, sub conducerea a patru cancelari, cu siguranță nu în politică externă au excelat guvernele vest-germane. Mai mult, noul cabinet federal a înregistrat un real pas înainte — și, un incontestabil capital de încredere la nivelul opiniei publice — într-un domeniu, pe care, vreme de douăzeci de ani, nici unul din guvernele precedente nu ar fi conceput să-și sprijine popularitatea. Evident, este vorba de relațiile cu țările socialiste, inclusiv cu R.D.G., e vorba de o politică mai lucidă și realistă în aprecierea realităților europene.

A urma o asemenea cale a devenit pentru guvernul vest-german o problemă centrală, pentru a nu spune vitală. Expresie a schimbărilor petrecute în raporturile dintre forțele politice din R.F.G. și, în general, în mentalitatea politică vest-germană, noul guvern e angajat direct în reușita acestei tentative.

Începutul tratativelor cu Uniunea Sovietică pentru realizarea unui acord privind renunțarea la folosirea forței în raporturile dintre cele două state, apropiatele negocieri polono-vest-germane, schimbul de scrisori Ulbricht — Heinemann, pe baza proiectului de tratat între cele două state germane propus de R.D.G. — au introdus în politica externă vest-germană elemente noi, într-un răstimp relativ scurt. De asemenea, semnarea de către R.F.G. a tratatului de neproliferare a armelor nucleare a constituit un act politic de certă semnificație pentru actuala orientare guvernamentală. Sînt acestea, desigur, evenimente care nu pot avea decît o înrîurire pozitivă asupra cursului politic european.

În același timp — cum era și normal — dezbaterea internă pe aceste probleme a cîștigat în amploare și profunzime. Recunoașterea guvernamentală a existenței R.D.G. și cerința unei recunoașteri pe baza dreptului internațional se bucură de o audiență mereu mai marcată în rîndul opiniei publice vest-germane ; ideea tratativelor între cele două state germane a căpătat adeziunea unei cifre-record din populația țării (după cel mai recent sondaj de opinie, 74 la sută). Aceeași constatare — pentru necesitatea unei reconcilieri polono-vest-germane, pentru recunoașterea granitei Oder—Neisse și, în general, pentru o politică europeană mai realistă.

Asupra poziției de principiu în aceste probleme, guvernul vest-german a dat unele lămuriri, deși, oarecum, contradictorii și destul de reținute, în declarația sa program. E adevărat, însă, că Brandt, de pildă, a revenit, de atunci, cu o serie de noi precizări. Astfel, cancelarul s-a arătat dispus să trateze pe baza a trei criterii : respectarea integrității teritoriale, a existenței statului și nerecurgerii la forță. În cazul negocierilor sovieto-vest-germane — reiese din declarațiile sale — Bonnul vizează o înțelegere bilaterală de nerecurgere la forță în spiritul Cartei O.N.U. ; în ce privește tratativele cu Polonia, problema granitei Oder-Neisse e concepută în sensul unei recunoașteri „de facto"

Willy Brandt

(rămînînd, deci, la vechea sa formulare — „recunoaștere, în sensul respectării") ; cît despre stabilirea unor acorduri cu R.D.G., acestea, în viziunea lui Brandt, „trebuie să aibă aceeași valoare juridică internațională ca și acordurile încheiate cu alții, iar convorbirile și tratativele să fie duse pe baza egalității în drepturi și a nediscriminării". Ceea ce — se precizează, cu diverse ocazii — nu trebuie să însemne recunoașterea „de jure" a existenței R.D.G., ca stat, eventualele înțelegeri cu R.D.G. avînd, deci, „un caracter special".

După cum se vede, alături de formulări vizibil mai apropiate realităților politice ale Europei de azi, coexistă o serie de ambiguități sau chiar rezerve manifeste. Tradiționalul raport asupra „Stării Națiunii", rostit de Brandt în fața Bundestagului, nu a limpezit nici el o serie de neclarități și, în ultima instanță, nu a depășit limitele cunoscute. Cancelarul și-a exprimat, astfel, refuzul său de a recunoaște R.D.G., din punct de vedere juridic. Reafirmînd fidelitatea R.F.G. față de alianța occidentală, el a precizat însă că, în ceea ce privește țara sa — și în special relațiile ei cu R.D.G. — guvernul federal se pronunță pentru „coexistență și conviețuire", iar aceasta — parafrazînd poate o cunoscută formulă a președintelui Nixon — în sensul trecerii de la „confruntare la cooperare". Exprimîndu-și dezacordul față de proiectul de tratat între cele două state germane, inițiat de R.D.G., Willy Brandt a anunțat că, la rîndul său, guvernul federal va propune, în curînd, guvernului R.D.G. negocieri „pe baza egalității și nediscriminării, privind renunțarea la folosirea forței", precum și asupra unor probleme inter-germane, de ordin economic, științific, privind transporturile, poșta, cultura, sportul. E de notat că, în problema relațiilor inter-germane, P.C. German, într-un consens mai larg, cere guvernului vest-german o abordare mai eficientă și mai realistă. „Nu numai noi, comuniștii — scria, de curînd, în «Unsere Zeit», președintele P.C.G., Kurt Bachmann — nu numai tinerii socialiști și tinerii democrați, nu numai tineretul creștin, ci masele de alegători social-democrați și liber-democrați — peste jumătate din populație — cer ca, în această problemă, să se facă tot ce ne stă în putință. Guvernul federal nu trebuie să piardă posibilitatea ce i se oferă, așa după cum s-a întîmplat deseori în trecut, pentru a fi nevoit să constate mai tîrziu că a omis un moment prielnic. Este necesar să se înțeleagă oportunitatea momentului".

Pe planul vieții interne (parlamentare sau la nivelul opiniei publice), actuala orientare guvernamentală nu putea rămîne, desigur, fără o rezonanță pe măsura importanței ei. Reflexele interne, discuția politică în jurul acestor teme considerate cruciale pentru politica vest-germană sînt pe cît de diverse pe atît de contradictorii.

În sfera largă a opiniei publice, acordul este majoritar. Cineva comenta sondajul de opinie mai sus-amintit apreciind că, în virtutea datelor conținute în el, social-democrații ar beneficia, în aceste probleme, de mai mulți alegători decît ar avea nevoie pentru a continua guvernarea și după 1973. Firește, nu același lucru se poate spune despre opoziția creștin-democraților. Chiar dacă, în actuala atmosferă politică, opoziția nu poate să-și permită luxul unui veto permanent, ea pare să-și recapete o agresivitate sporită, verificată, de altfel, în ultimele înfruntări din Bundestag pe probleme de politică externă. Barzel, șeful fracțiunii parlamentare, a oferit, cu aceste prilejuri, destule motive spre a nu fi considerat un „porumbel" al opoziției (așa cum credeau, poate, unii comentatori); aceasta, fără a mai vorbi de Strauss care, de mult, candidează la rolul de „uliu" (remarca aparține oficiosului „Frankfurter Allgemeine"). În același timp, nu e, însă, cu totul întîmplător că, în cadrul partidului, cei doi tenori ai opoziției, alături de fostul cancelar Kiesinger, se lovesc — și aceasta,

mai cu seamă, în vremea din urmă — de rezistența unor grupări creștin-democrate, plasate pe o poziție mai moderată în problemele-cheie ale politicii externe sau relațiilor inter-germane. În afara acestor teme de confruntare parlamentară, opoziția U.C.D./U.C.S. menține o critică aproape constantă asupra politicii economice și financiare a guvernului (chiar dacă, pe moment, nu a găsit un adversar de statura lui Schiller, ministrul economiei și deținătorul unora dintre cele mai importante atuuri social-democrate). Cu timpul, acesta ar putea deveni un motiv de execuție destul de ascuțită, dacă ne referim la conjunctura actuală, care pare să fi depășit momentul boom-ului de anul trecut. De altfel, însuși Brandt avertiza, de curînd, asupra pericolului de recesiune și lansa un echilibrat apel la moderație („Niciodată — scria, în ultimul său număr pe anul trecut, «Industriekurier» — nu a existat o marjă mai îngustă între inflație și recesiune"). În consecință, presiunile parlamentare ale opoziției U.C.D./U.C.S. asupra coaliției guvernamentale nu sînt de loc neglijabile ; totuși — așa cum primele luni au arătat-o — se poate vorbi de o consolidare a cabinetului Brandt-Scheel, a cărui slabă majoritate parlamentară e compensată de o certă unitate de vederi. Singura problemă mai spinoasă a alianței rămîne situația relativ confuză a partidului liber-democrat ; disensiunile din interiorul lui, provocate de fostul șef de partid E. Mende, deocamdată s-au rezolvat mai ales în culise, și nu așa cum se aștepta — cu prilejul congresului P.L.D. de la Stuttgart — la scenă deschisă ; în cele din urmă, nu este exclus să fi rămas doar la stadiul unui „război al interviurilor", în care ultimul cuvînt nu a aparținut lui Mende și adepților lui conservatori.

În ce privește situația social-democrației vest-germane, e interesant de observat că principalele opțiuni guvernamentale (deci, în primul rînd, cele de politică externă) au fost resimțite, în cadrul partidului, ca un gir acordat formațiunilor de stînga, singurele în măsură să atragă grupările extraparlamentare și să acționeze cu oarecare influență în această zonă atît de difuză a electoratului vest-german. Este, însă, un gir insuficient, dacă ținem seama de revendicările venite din acest sector. În general însă, în perspectiva anului 1970 partidul are șanse sigure de a-și menține sau întări poziția, cu prilejul diverselor alegeri de land. În patru din cele cinci landuri în care vor avea loc consultări electorale (Hamburg, Renania de nord-Westfalia, Saar și Hessa), cîștigul social-democraților pare asigurat (al cincilea land este Bavaria, unde, îndeobște, nu se poate prevedea o altă victorie decît a creștin-socialilor lui Strauss).

În acest context, la capătul a aproape un sfert de an de guvernare, „mica coaliție" P.S.D.-P.L.D. poate conta — cu toate dificultățile inerente unei guvernări cu o slabă majoritate și a celor care vor surveni pe parcurs — pe un curs politic și diplomatic care i-a adus un spor de încredere la nivelul vest-german și unele aprecieri pozitive pe plan internațional. Desigur, rămîne de considerat măsura în care multe din intențiile anunțate vor fi traduse în practică. Raportul de miercuri invită, firește, la o analiză mai aprofundată decît o putem face, acum, în condițiile în care revista noastră se află sub tipar, în momentul rostirii discursului de către cancelar. O revenire, deci, se impune.

Radu PASCAL

Corespondență din Köln de la Mircea Moarcăș

„Nu numai un ideal, ci un imperativ al epocii noastre"

În cadrul unei întîlniri pe care am avut-o cu vicepreședintele Comisiei vest-germane pentru U.N.E.S.C.O., Walter Steigner, director general al postului de radio „Deutsche Welle", acesta mi-a împărtășit unele opinii privind evoluția climatului politic în Europa și posibilitatea stimulării ei.

Evidențiind, de pildă, oportunitatea unei conferințe general europene asupra securității, Walter Steigner mi-a declarat : „De la bun început țin să subliniez deplina mea convingere asupra necesității unei conferințe consacrate securității și cooperării pe continentul nostru. Afirmînd aceasta, pornesc de la premisa că datoria tuturor statelor, mari sau mici, indiferent de orînduirea lor socială, este de a face totul pentru a dărui cît mai mult oamenilor, propășirii lor. Sînt cetățean al R.F. a Germaniei, dar, în aceeași măsură, mă consider european. Cred că bătrînul nostru continent, leagăn al unei străvechi culturi și civilizații, poate și trebuie să ofere lumii un exemplu convingător de conviețuire pașnică, de conjugare a tuturor eforturilor creatoare în vederea dezvoltării mijloacelor care să ridice continuu standardul de viață, pe măsura a tot ceea ce știința și tehnica modernă ne pun cu prisosință la dispoziție. Un serios impediment în calea folosirii întregului potențial material și uman în acest scop este cursa înarmărilor. Un prim obiectiv al conferinței securității europene ar fi tocmai o oprire a acestei curse și folosirea imenselor fonduri destinate în prezent înarmărilor pentru îmbunătățirea condițiilor generale de trai".

În legătură cu pregătirea unei conferințe a securității europene și cu problemele ce ar trebui înscrise pe ordinea ei de zi, interlocutorul a subliniat :

„În primul rînd, avînd în vedere importanța ei deosebită, cred că o asemenea conferință trebuie temeinic și minuțios pregătită. La baza acestei faze pregătitoare ar trebui să stea discuții bi și multilaterale între factori de răspundere din toate statele participante. Aceste discuții ar trebui să se desfășoare într-o atmosferă de destindere, de bunăvoință și de comprehensiune. Cel care vrea să ajungă la o înțelegere trebuie să fie capabil de a-și asculta interlocutorul cu atenție și răbdare, depunîndu-se eforturi comune, sincere și perseverente, în vederea găsirii unor soluții unanim acceptabile. O conferință a securității europene cred că ar trebui să ajungă la concluzia desființării blocurilor militare și la o retragere a tuturor trupelor străine în limitele frontierelor lor naționale. O declarație solemnă din partea tuturor țărilor participante la o conferință europeană cu privire la abolirea forței în relațiile internaționale cred că ar întări nu numai norme de drept internațional deja stabilite, dar ar impune anumite principii de etică internațională. În condițiile în care omul ajunge să cucerească spațiul cosmic și să pășească pe alte corpuri cerești, este timpul să ajungem pînă acolo încît însăși noțiunea de forță și război să o excludem din domeniul relațiilor internaționale. Nu este numai un ideal, ci un imperativ al epocii în care trăim. Pacea și colaborarea internațională sînt deziderate majore ale omenirii, cărora o conferință a securității europene li s-ar conforma".

Răspunzînd la o întrebare în legătură cu poziția Comisiei naționale vest-germane pentru U.N.E.S.C.O. în privința organizării unei conferințe a securității europene, Walter Steigner a declarat :

„Președintele Comisiei, prof. dr. George Eckert, ca și mine, salutăm călduros ideea unei conferințe europene de securitate. Ideile călăuzitoare care stau la baza activității comisiei noastre sînt principiile U.N.E.S.C.O., în sensul unor strînse relații culturale între toate statele, între toate popoarele. Cultura, relațiile culturale depășesc blocurile, îi apropie pe oameni. În acest sens — a afirmat, în încheiere, interlocutorul — consider că radiodifuziunile au un rol deosebit în crearea unui climat propice destinderii și colaborării internaționale. Cînd este nevoie de legături între popoare radiodifuziunea este menită să îndeplinească funcția nobilă de stîlp de susținere a acestor legături".

Köln, 12 ianuarie

Piața Atocha

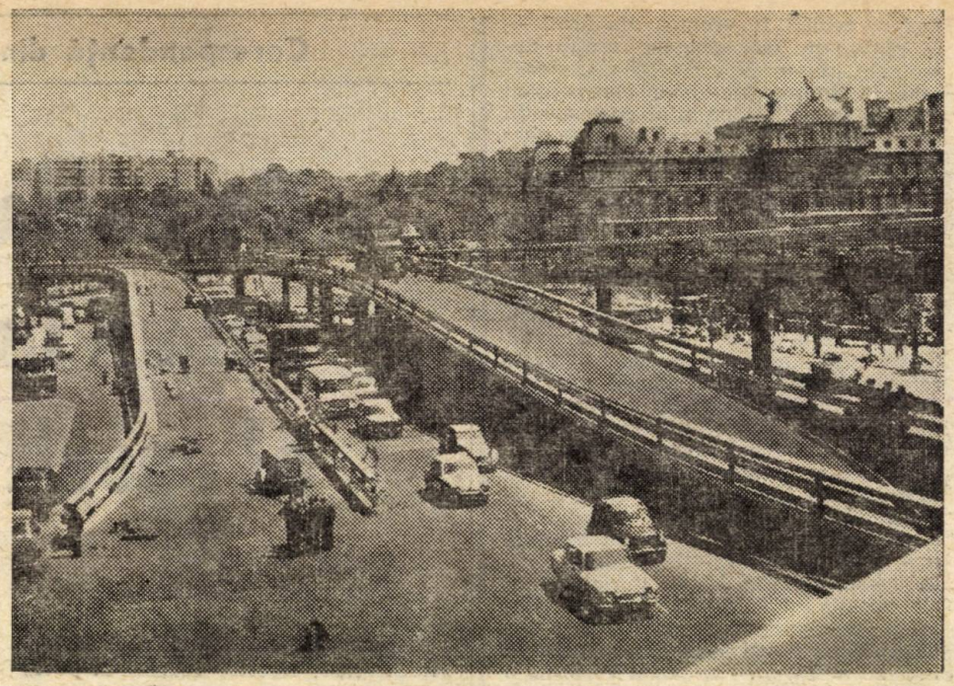

Avenida José Antonio

reportaj pe glob

MADRID

Sergiu Verona

Fiece oraș își are monumentul său distinctiv. Kölnul își are Domul său ; Veneția, Piața San Marco ; Parisul, Notre-Dame sau Turnul Eiffel ; Bruxellesul, Manneken Pis. Madridul nu are ceva asemănător. Metropola de peste 3 milioane de locuitori nu are un simbol specific sau, mai precis, nici un simbol n-o caracterizează. Îmbinare de largi avenide și piețe, presărate cu verdeață, el nu strălucește prin ceva anume sau, poate, strălucește în întregul său. „Capitala Spaniei — scria Iorga — nu e un oraș care s-a făcut singur ; el nu reprezintă, ca Parisul, un lung trecut, plecînd din vremile romane, pentru a înfrunta prin sine furtunile evului mediu începător, pentru a se organiza neatîrnat în mijlocul luptelor, pentru a căpăta o netedă și viteză conștiință în sine și a presinta, gata făcut, regilor care ei înșiși să fi plecat din marginea lui, un adăpost contra primejdiilor, în vremea cînd ei erau mici și slabi. Nici un turn de biserică nu amintește vremea cînd energia borgheză să fi apărat dăinuirea liniștită a cetății. Nici o frîntură de zid nu vorbește de asedii susținute și de dușmani respinși..."

Acesta este Madridul. Nu neapărat istorie. Nu neapărat trecut propriu, ci un mare oraș, cu viața sa de zi cu zi.

Și, totuși, evocînd Madridul, în fața ochilor îți apar două imagini : Prado și Puerta del Sol. Prado, celebrul muzeu adăpostind atîtea valori ale culturii universale, cu statuia lui Goya în fața sa, în semn de profund omagiu. Puerta del Sol, nu o poartă, așa cum ar sugera numele, ci un loc de întîlnire a întregului oraș, începutul lui „Viejo Madrid".

Primul nostru scop este, bineînțeles, Prado. Plasat în cea mai pitorească parte a Madridului, avînd în apropierea sa „Jardín Botánica" și „Parque del retiro", înconjurat de o permanentă forfotă — nu neapărat vizitatori ai muzeului, ci ai străzilor, trecători care poposesc pe băncile de pe Paseo del Prado sau turiști care țin să se fotografieze în dreptul statuii lui Goya. Este o clădire cu două etaje, masivă, ridicată parcă pentru eternitate. Destinată inițial a fi muzeu de istorie naturală (ceea ce explică proximitatea grădinii botanice), clădirea și-a primit actuala ei destinație în 1818. La deschiderea ei oficială, catalogul cuprindea 311 tablouri.

Fațada dinspre nord dispune de o scară dublă, de piatră, și o terasă. Este cel mai des folosită de public. Cea dinspre est, mult mai somptuoasă, cu colonade, nișe și statui, este îndreptată spre promenadă.

Parcurgi sălile una după alta și îți impui să nu arunci decît o privire rapidă, pentru a avea timp să poposești în fața pînzelor celor doi titani : Velásquez și Goya, care au făcut Prado-ul vestit în toată lumea. El este alcătuit din colecții particulare care, în Spania, au fost în majoritate colecții regale. Este clar, deci, în ce măsură au prevalat preferințele personale ale monarhilor spanioli. Și, totuși, Prado este bogat, alături de pictura spaniolă fiind reprezentate atît școala italiană, cît și cea flamandă.

Rotonda lui Goya este locul care atrage cei mai mulți vizitatori. Pe zidul din fața intrării este plasată compoziția „Familia lui Carol al IV-lea", pictată în 1800, la Aranjuez. Reprezentînd toată familia regală, inclusiv pe viitoarea soție a lui Ferdinand, pe atunci necunoscută, ea ni-l înfățișează și pe Goya — în stînga tabloului — în penumbră, în fața unei pînze.

În stînga și în dreapta rotondei sînt expuse celebrele majas ale lui Goya — „Maja vestida" și „Maja desnuda". Este suficient să privești cele două tablouri, ochii majei, pentru a-ți imagina sentimentul care l-a stăpînit pe marele pictor. De altfel, am aflat că actuala ducesă de Alba, care-și spune tot Cayetana, este mîndră de afecțiunea pe care Goya a avut-o față de străbunica sa.

Pe Goya, însă, îl recunoști cu toată forța sa lăuntrică în celelalte săli, consacrate trecerii generale în revistă a creației sale și, mai ales, în sălile în care sînt expuse „los caprichos" — serie unică de desene, adevărată frescă a racilelor epocii sale, sau în pînzele istorice, cum ar fi „Împușcarea de la 3 mai 1808", tablou pictat cu adevărată furie.

Părăsim Prado, acest muzeu în care retrăiești trecutul contradictoriu al Spaniei. Această țară care a dat atît de mult omenirii, dar al cărei nume a intrat, în același timp, în istorie alături de Torquemada, Marele Inchizitor, cu întregul cortegiu de orori și vicisitudini zugrăvite cu atîta măiestrie și ură de Goya în „Que Verguenza" („Ce rușine !"), Spania castelelor fără număr străjuindu-i drumurile, a curți-

Prado

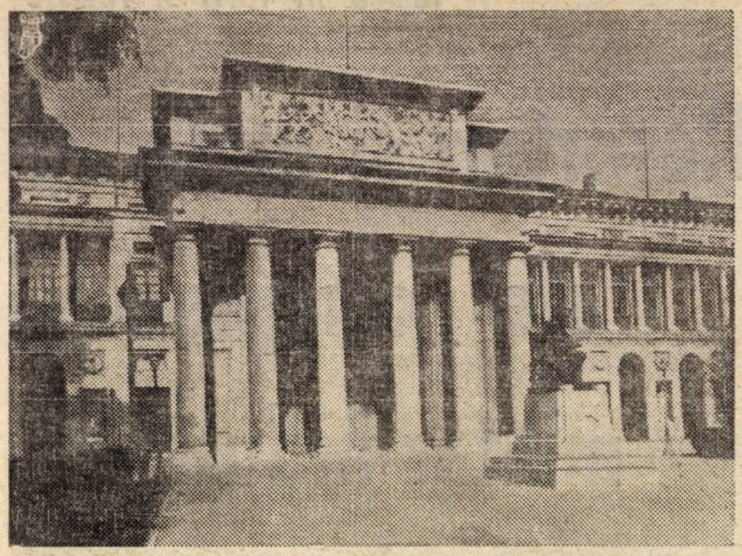

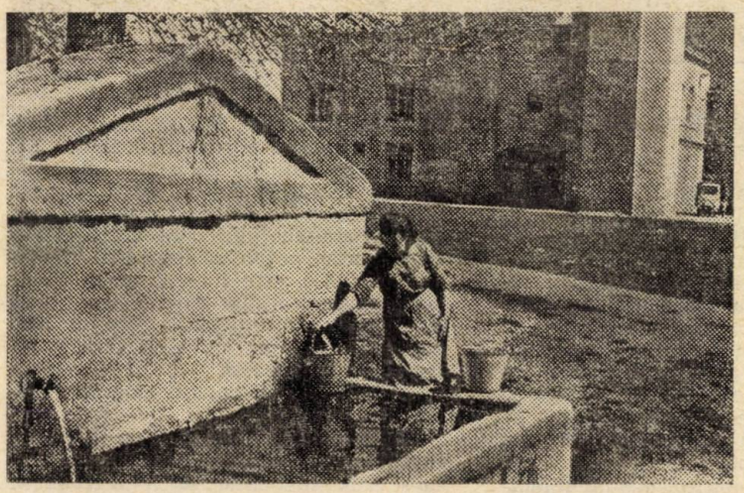

Periferie madrilenă

În vechile cartiere

lor pline de lux, dar, în același timp, Spania lozincii nemuritoare a luptei antifasciste „No passaran !"

Cine a putut uita vigoarea acestui strigăt de luptă, evocat în operele nemuritoare ale unui Garcia Lorca sau Hemingway ? Madridul îți deschide parcă la fiece pas priveliștea acestui peisaj eroic, momentele, istoricește nu chiar atît de depărtate, ale luptei republicanilor spanioli, în frunte cu comuniștii, împotriva fascismului, luptă care s-a bucurat de un profund răsunet în rîndurile popoarelor. Acest fenomen este valabil pentru Madrid, dar în egală măsură pentru întreaga țară. Și astăzi, trecînd prin Toledo și privind uimit faimosul Alcazar, ridicat parcă printr-un adevărat fenomen supranatural — ți se spune în șoaptă că aici au fost duse lupte grele între republicani și fasciști.

Actualul regim a încercat și încearcă să-i facă pe spanioli să uite trecutul. Se vorbește deschis în propaganda oficială despre dorința unei „reconcilieri postume", ceea ce, practic, înseamnă eludarea luptei de clasă, a întregii istorii de luptă a poporului spaniol împotriva dictaturii. Gesturi propagandistice inapte de a vindeca rănile vii încă. Oricum, ideea saltului peste istorie este prezentă în preocupările Madridului oficial. Dorința aceasta de „reconciliere" reprezintă, în ultimă instanță, o încercare tardivă de a ieși din izolarea forțată care a rupt punțile cu lumea modernă, care a barat dialoguri și contacte. Madridul dorește să „revină" în rîndurile celorlalte țări vest-europene, cu prețul, firește, al unor minime concesii. Dar procesul este complicat. După cum ne-o confirmă istoria, în absența unor prefaceri structurale, reale, măsurile au rezultate limitate, formale, fără ecou în sufletul poporului spaniol.

Perioada în care m-am aflat în Spania era, în pofida aparenței — arena unor ascuțite lupte politice. Începute de mult și neterminate încă, acestea sînt numite de observatori „simptome ale adaptării". Unele ziare făceau, în acele zile, obișnuita reclamă a noii legislații sindicale. Nu era zi ca numele lui José Solis — omul forte al Falangei și șeful sindicatelor franchiste — să nu fie prezent într-un fel oarecare în presă. Alături de el, ceilalți miniștri ai Falangei. Deși simțeau, ei nu știau că va trece atît de puțină vreme pînă ce vor trebui să cedeze locul altora. Aveam să citesc mai tîrziu într-un ziar francez un reportaj în care se relata scena schimbării guvernului. Solis, în cămașă albastră — vechea uniformă a Falangei — îmbrăcată în mod ostentativ, își transmitea prerogativele noului succesor. La cîteva săptămîni, presa spaniolă anunța laconic sinuciderea în public, la Madrid, a fostului șef național al milițiilor fasciste — Francesco Hertanz, din „motive politice", și retragerea primarului Valenciei.

Lovitură de palat ? Simplă schimbare de gardă ? Lucrurile, evident, nu se limitează la aceasta. Actuala criză se prezintă ca o criză de sistem — a întregului sistem politic și economic al Spaniei — criză în care remediul este considerat în regrupările de forțe și în schimbările de priorități.

Falanga — reazimul și, uneori, sinonimul regimului franchist — este în declin. Frînele puterii au fost preluate de oamenii influentului Opus Dei. Într-un fel, se vorbește de o sacrificare conștientă a Falangei, pentru ca să se poată, într-adevăr, amorsa acea „nouă politică" față de Europa.

Fiindcă Spania este mai mult decît interesată în deschiderea spre restul Europei. O dovedesc o serie de fapte recente, cum ar fi știrile despre intenția unei reglementări în problema Gibraltarului, a unei atitudini active față de Piața comună, sau a unui acord privitor la participarea la proiectata conferință asupra securității europene.

Dar procesul de „adaptare" despre care se vorbește deschis la Madrid este un proces pornit de sus, probabil tocmai pentru a evita unul invers. În vară, un ziarist american de la „International Herald Tribune" scria în legătură cu aceasta : „Franco este obișnuit să considere Spania ca un bun personal de care să poată dispune după bunul plac. Dar nu este așa. El a dorit să izoleze Spania de toate curentele vieții moderne. Dar nu se poate concepe ca țara să rămînă în aceeași situație. El Caudillo și-a ales singur omul care să reprezinte monarhia restaurată a Spaniei. Dar ceea ce urmează abia să fie ales și care este mai important — cum va fi condusă Spania — urmează să hotărască poporul spaniol".

Retragerea (sau poate înfrîngerea Falangei) din arena deschisă a vieții politice nu poate rezolva problemele de la sine. Tineretul spaniol este — așa cum rezultă din știri fragmentare — la punctul de fierbere ; amplele și numeroasele mișcări sociale continuă cu vigoare. Noul guvern de la Madrid lasă să se înțeleagă că în programul său figurează măsuri de natură să dea satisfacție opiniei publice. Se vorbește, de pildă, că au fost depuse Cortesurilor peste 200 de noi proiecte de lege. Dar opțiunile opiniei publice spaniole sînt radicale și faptele arată că ea nu încetează de a milita spre a impune înfăptuirea lor.

Putem lua chiar acest din urmă exemplu al legislației sindicale. Sindicatele „verticale" ale guvernului, neexprimînd interesele reale ale oamenilor muncii, au fost obiectul unei energice mișcări de protest. Și, desi Solis a fost îndepărtat, esența proiectului noii legi sindicale nu s-a schimbat. Știri din Spania anunță că pe adresa Cortesurilor au sosit moțiuni semnate de mii și mii de muncitori, care cer ca noua lege sindicală să se bazeze pe principiile reprezentativității și autonomiei, recunoașterii dreptului la grevă și a libertății de întrunire.

Aceste moțiuni premerg chiar o platformă comună de acțiune pentru gruparea tuturor forțelor sindicale din unele regiuni întinse ale Spaniei.

Firește, intenția unei „liberalizări" rezumată la măsuri limitate ori formale nu se poate identifica adevăratelor necesități ale Spaniei, idealurilor exprimate în viguroase manifestații de cele mai diverse categorii sociale. Actualmente, frontul luptei pentru reînnoire cuprinde cercuri tot mai largi — clasa muncitoare a Spaniei, tineretul studențesc, reprezentanții intelectualității, ai clerului. Putem evoca permanenta și constanta mișcare grevistă a muncitorilor din Asturia, mișcare de lanț continuu. Este, totodată, simptomatică desolidarizarea de regimul franchist chiar a unor forțe care-l sprijineau în trecut

Ne continuăm drumul prin vechile cartiere ale Madridului din apropierea Porții Soarelui. Și, după multiple acostări ale trecătorilor, ajungem la Plaza Mayor. Este unul din locurile cele mai vestite ale Madridului. Un patrulater închis, asemănător cu piața din fața bisericii San Marco din Veneția, străjuit de o alee cu colonade. O ploaie măruntă, plăcută, ne însoțește în peregrinările noastre. Strada este plină. Din loc în loc, cîte un grup de tineri cu nelipsita chitară intonează nostalgicele melodii spaniole care-ți sugerează muntele, vinul, stînca.

Felinare ajunse la noi din altă epocă luminează firmele din care nu lipsește cuvîntul „flamenco" — definitoriu pentru întreaga existență a Spaniei. Plînsul chitarelor este dublat de castaniete și de vocea de alto a cîntăreței spaniole.

De peste două ore parcurgem, sub ploaie, străduța strîmbă și întortocheată, plină de oameni care își plimbă sub ploaie cîntecul. Este cartierul cel mai pitoresc al Madridului. A doua zi, vizitînd palatul regal — Palacio del Rey — vom admira măiestria lui arhitectonică, dar nu putem uita Plaza Mayor cu tabernas-urile sale.

Resorturi și implicații ale „complexului militar-industrial"

Mihai Dulea

Anul trecut, cheltuielile globale mondiale pentru înarmări s-au ridicat la 160 miliarde de dolari. Calculînd această sumă cu adevărat astronomică, Institutul de studii strategice din Londra era îndreptățit să omologheze, în raportul lui anual cu privire la stadiul înarmărilor în lume, un nou record în speță. Au rămas mult în urmă nu numai eforturile supraomenești consumate în încleștarea celui de-al doilea război mondial, cel mai cumplit război cunoscut în istorie, dar și orice performanțe atinse deliberat în cursa sistematică a înarmărilor din perioada postbelică.

Privită global, suma mai sus-menționată nu poate scoate în evidență decît proporțiile crase ale unei activități care, la o anumită treaptă a conștiinței umane, se plasează, evident, în domeniul absurdului. Cînd se iau în considerare componentele ei — situate reciproc în cele mai felurite raporturi de opoziție, alianță sau neutralitate —, apar, desigur, numeroase motivări obiective și subiective care pot sau vor să justifice într-un fel sau altul sumele cheltuite pentru armament și tind să le înscrie în sfera raționalului. Există, însă, situații care, oricît s-ar încerca, nu pot fi circumscrise în această sferă. Este vorba de acele cazuri cînd producția de armament — transformată într-o ramură principală de investire, în timp de pace, a alocațiilor bugetare și de stimulare diabolică a științei și tehnicii distructive — progresează nestăvilit, sub imperiul unor false reprezentări ale lumii în care trăim, sub controlul (și, în fapt, sub impulsul) unor structuri militare hipertrofiate, cu ambiții, interese și influențe specifice în viața economică și politică a statelor. Așa-numitele complexe militaro-industriale, apărute în condițiile crizei postbelice a imperialismului, ale ascensiunii capitalismului monopolist de stat, ale „războiului rece" și scindării lumii în blocuri, sînt, în ultimă analiză, motorul acelei curse istovitoare, pe cît de irațională pe atît de amenințătoare, care **zilnic** irosește sute de milioane pentru înarmări, deși stocurile existente sînt în măsură să asigure, dacă ar fi cu putință, distrugerea de mai multe ori consecutiv a civilizației umane.

Faptul în sine, pe care nimeni nu-și mai poate permite să-l ignore, a fost sesizat și denunțat, din unghiuri diferite, în numeroase rînduri. Factura lui intimă, resorturile lui adînci și mai ales modalitățile de acțiune împotriva uneia dintre cele mai amenințătoare maladii ale secolului, care, afectînd țări cu un uriaș potențial economic și tehnico-științific, este inerent resimțită de întreaga comunitate umană, sînt însă departe de a fi elucidate. Este, de aceea, explicabil ca orice încercare întreprinsă în această direcție să suscite un viu interes în cercuri largi ale opiniei publice.

Un asemenea interes a trezit, spre exemplu, cartea cunoscutului om politic și economist american John Kenneth Galbraith, intitulată „Cum să controlăm puterea militară" *, care își propune să analizeze mecanismul social și instituțional al creșterii producției de armament în Statele Unite ale Americii și să atragă atenția asupra necesității absolute de a se instaura un control public riguros asupra acestui sector, precum și asupra problemelor economice și politice legate de întreaga lui evoluție.

Reluînd o teză mai veche a sa, enunțată în „The New Industrial State" („Noul stat industrial"), Galbraith demonstrează că puterea de a decide în privința armamentului și a politicii externe aferente a trecut din mîinile Congresului și, în general, de sub controlul opiniei publice, în competența exclusivă a unui complex de organizații, desemnat prin expresia „puterea militară". Dintre aceste organizații sînt enumerate, în primul rînd, Departamentul Apărării (cu cele 4 servicii ale armatei și ramurile lor de aprovizionare), marile firme specializate în armament (cum ar fi General Dynamics, McDonnell Douglas sau Lookheed), firmele combinate de armament (Ling-Temco-Vought sau Litton Industries), precum și secțiile care lucrează pentru armată ale unor firme civile, ca General Electrics sau American Telegraph and Telephone Co.

Puterea militară nu se limitează, însă, la serviciile armatei și industriile de armament — adică la ceea ce reprezintă complexul militar-industrial. La ea sînt asociate și agențiile de infor-

*) John Kenneth Galbraith— „How to Control the Military. New York, 1969.

maţii (care aduc justificarea pentru alocaţiile cerute de serviciile armatei şi pentru livrările pe care furnizorii de armament doresc să le facă), o serie de funcţionari ai afacerilor externe şi oameni de ştiinţă din universităţi (care împrumută o strălucire civilă, diplomatică sau ştiinţifică poziţiilor de politică externă susţinute de militari), precum şi organizaţiile care se ocupă de apărare (RAND, Institutul pentru analiza apărării, Institutul Hudson pentru studierea armamentului şi a sistemelor de înarmare). Puterea militară primeşte sprijin moral şi politic din partea unor uniuni sindicale, iar vocea ei se face din plin auzită în Congres, îndeosebi în Comisia serviciilor armatei şi în cea a alocaţiilor militare.

Întreg acest complex de organizaţii iniţiază, promovează, susţine, dezbate, hotărăşte, execută deciziile privind armamentul, sistemele de înarmare şi politica militară, în general. Nimeni nu poate spune de unde a pornit o acţiune — dacă serviciilor armatei sau furnizorilor lor le revine iniţiativa unor hotărîri luate în acest domeniu. Cum multe uzine furnizoare sînt proprietate de stat, nici nu se poate face o distincţie netă între aceste servicii şi cei ce organizează şi dirijează efectiv producţia de armament.

Este deosebit de instructivă, în această privinţă, ancheta întreprinsă de Bernard Nossiter, reporter al ziarului „Washington Post", care a adresat unor furnizori ai armatei, precum şi unor funcţionari ai Pentagonului, o serie de întrebări vizînd „sistemul" de lucru. „Încercăm să prevedem nevoile pe care le va avea armata peste trei ani. Lucrăm cu oamenii lor care răspund de aceasta şi astfel obţinem comenzi noi" — i-a răspuns John W. Bessire, director general al lui Pricing, General Dynamics, Fort Worth. „Un sistem nou (de înarmare — n.n.) începe, de regulă, prin aceea că se adună nişte militari şi oameni din industrie, ca să discute problemele comune" — a ţinut să precizeze, la rîndul său, John R. Moore, preşedintele diviziei Airospace and Systems Group, North American Rockwell.

Originea activităţilor privind armamentul nu poate fi precis determinată, între altele, şi pentru faptul că relaţiile din acest domeniu se stabilesc între două părţi aflate în bună înţelegere. Pe vremuri, ofertele competitive ale numeroaselor firme creau relaţii adverse între cumpărător şi vînzători şi orice relaţii deosebite cu unul dintre ei stîrneau proteste împotriva favoritismului. Astăzi, armamentul modern este cumpărat pe bază de negocieri şi, în cele mai multe cazuri, dintr-o singură sursă. În anul fiscal încheiat în 1969, cifrele Contabilităţii generale de stat americane arătau că 57,9 la sută din cele 43 miliarde de dolari reprezentînd contractele privind armamentul încheiate în acel an, au revenit negocierilor cu o singură firmă. În ceea ce priveşte restul, 30,6 la sută fuseseră atribuite în urma unor negocieri la care au putut participa şi alte firme şi numai pentru 11,5 la sută s-a apelat la oferte competitive. „În aceste împrejurări — remarcă Galbraith — tendinţa unor relaţii adverse dintre servicii (armată — n.n.) şi furnizorii lor dispare. De fapt, acolo unde nu există decît o sursă sau două de procurare a unui tip de armament, serviciile vor fi tot atît de interesate în susţinerea acestor firme, pe cît sînt firmele în a fi susţinute".

Esenţa problemei constă, după Galbraith, nu în conspiraţia şi corupţia la

J. K. Galbraith

care se dedau toţi aceşti militari, manageri, specialişti, funcţionari legaţi de puterea militară în scopul îmbogăţirii lor reciproce — deşi „sistemul" funcţionează destul de bine din moment ce, aşa cum rezultă din numeroase exemple, oameni cu lefuri sau solde relativ modeste ajung să facă, numai în cîţiva ani, averi de multe milioane. „Problema constă nu în conspiraţie sau corupţie, ci în **conducerea nesupusă controlului** (sublinierea noastră). Fiind necontrolată, această conducere nu reflectă nevoile naţionale, ci nevoile birocratice — nu ceea ce este spre binele Statelor Unite, ci ceea ce aviaţia, armata, marina, General Dynamics, North American Rockwell, Gramman Aircraft, reprezentanţii Departamentului de Stat, ai serviciilor de informaţii, precum şi Mendel Rivers şi Richard Russel cred că e spre binele Statelor Unite".

J. K. Galbraith surprinde în cazul puterii militare tendinţa inerentă marilor birocraţii, publice sau particulare, de a-şi dezvolta o viaţă proprie, un scop şi un adevăr sui-generis, care nu reflectă interesul publicului larg, al naţiunii şi nici realitatea obiectivă. Crezul birocratic al puterii militare îşi are sursa undeva în urmă, în primii ani ai „războiului rece". Chintesenţa lui o constituie presupusa „strategie globală a comunismului", iar suportul lui ideologic e dat de sloganurile anticomunismului celui mai plat, în viziunea căruia ţările socialiste apar ca alcătuind un tot nediferenţiat, un fel de „imperiu unitar", condus dintr-un centru determinat şi a cărui unică raţiune ar fi să supună, printr-o conspiraţie internaţională şi prin forţa armelor, toată planeta. Respingîndu-se imperativul coexistenţei paşnice, se susţine că conflictul ar fi de neevitat, iar lupta ar trebui dusă prin toate mijloacele, chiar cu riscul de a distruge orice urmă de viaţă. Răspunderile principale şi rolul decisiv în „apărarea hotarelor lumii necomuniste", în preîntîmpinarea „subversiunii" în înăbuşirea revoluţiilor şi războaielor de eliberare ar reveni forţamente unei superputeri — Statelor Unite. Lor le-ar incumba misiunea de a elabora şi înfăptui, în replică, o strategie globală, care să alinieze forţele lumii necomuniste sub aceeaşi comandă, la aceeaşi politică, la aceeaşi tactică. În numele acestor „răspunderi" şi „misiuni", trebuie realizat cu orice preţ un program masiv de înarmări, care să asigure supremaţia militară.

Aceste „adevăruri birocratice", cum le numeşte Galbraith, care abundă nu numai în scrierile unor oameni politici, dar şi în cele ale unor generali de vază („poate ostaşii cu impulsurile literare cele mai pronunţate de la Cezar încoace"), călăuzesc şi stimulează întreaga activitate a puterii militare şi îi oferă, totodată, motivarea supremă. Cei ce nu le împărtăşesc sînt taxaţi drept neinformaţi, naivi, inconştienţi de „înaltele misiuni", pervertiţi din punct de vedere ideologic sau pur şi simplu unelte ale duşmanului. Militarii, în schimb, au primit în baza lor o poliţă în alb, care le-a permis să dispună de miliarde şi miliarde din buget, să-şi creeze poziţii tot mai puternice în viaţa politică, economică şi ştiinţifică, să dobîndească o autonomie în problemele armamentului şi politicii militare, să capete puterea de a face din propriul prestigiu un motiv suficient pentru ruperea echilibrului în materie de înarmări şi începerea unor noi runde pentru supremaţie.

Unde pot duce credinţele oarbe ale anticomunismului puse în slujba puterii militare au arătat şi războiul din Coreea, şi agresiunea din Vietnam, şi atacul împotriva Cubei revoluţionare, şi intervenţia din Republica Dominicană...

În faţa realităţilor, Galbraith îşi invită pe bună dreptate concetăţenii să reflecteze: „nu vom fi realizat decît prea puţin dacă ne vom retrage din Vietnam, dar lăsăm neînfrînată în conducere capacitatea de a produce astfel de adevăruri birocratice". Mai mult, autorul cheamă forţele democratice să se unească într-o largă acţiune politică, prin care să se exercite o presiune morală asupra preşedintelui şi Congresului şi să se influenţeze viitoarele alegeri în vederea punerii puterii militare sub un control politic ferm. Acest fapt a şi determinat pe editor să anunţe broşura lui nu numai ca „un document al nonconformismului", ca „un viguros atac verbal", ci şi ca „o soluţie practică şi un program concret de acţiune".

Citind lucrarea, îţi dai seama că nonconformismul, atacul şi programul, deşi se sprijină în cele mai multe cazuri pe puncte de vedere depărtate sau opuse crezurilor dreptei reacţionare, rămîn, totuşi, în limitele liberal-burgheze proprii concepţiei şi poziţiilor politice ale autorului. Ca atare, multe consideraţii şi aprecieri sînt discutabile sau de-a dreptul eronate, după cum unele raţionamente suferă din cauza jumătăţilor de măsură, a unor viziuni utopice şi prejudecăţi datorate ideologiei anticomuniste, cărora autorul însuşi le plăteşte un anumit tribut.

Cu toate acestea, broşura lui J. K. Galbraith rămîne interesantă prin materialul ei documentar inedit, prin analiza pătrunzătoare şi îndrăzneaţă a unor realităţi americane, prin sesizarea unor trăsături generale ale fenomenului de militarizare a vieţii economice şi politice, prin poziţia realistă adoptată faţă de o serie de probleme ale vieţii internaţionale şi, în primul rînd, faţă de războiul dus de S.U.A. în Vietnam.

BIAFRA

ADIO, ARME?

Cronologie

1967

30 iunie : Declarația radiodifuzată a colonelului Odumegwu Ojukwu prin care anunța că provincia estică a Federației Nigeriene se proclamă independentă, sub denumirea de Republica Biafra ; suprafața — 75 000 km² ; populația — 12 milioane locuitori (la 1 mai 1966), la care se adaugă două milioane de refugiați, veniți din Nigeria septentrională în urma masacrelor din septembrie — octombrie 1966.

6 iulie : Armata federală trece la ofensivă împotriva provinciei secesioniste.

Iulie — august : După o serie de succese inițiale (ocuparea orașului Nsukka — 14 iulie, și a portului petrolier Bonny — 26 iulie), trupele federale sînt grav amenințate de o contraofensivă biafreză în direcția centru-vest. Capitala acestei provincii, situată la 220 km de Lagos, este ocupată de biafrezi la 8 august.

Septembrie — octombrie : Rivalități în sînul armatei biafreze și trimiterea de întăriri pentru trupele federale schimbă din nou situația în favoarea acestora. La 10 octombrie, cade în mîinile primei divizii federale Enugu — capitala Biafrei.

22—24 noiembrie : Împăratul Etiopiei, Haile Selassie, și președinții Ahmadou Ahidjo — Camerun, Hamani Diori — Niger și Joseph Ankrah — Ghana conferă la Lagos cu generalul Gowon. În comunicatul publicat la sfîrșitul convorbirilor, se cere guvernului biafrez să renunțe la secesiune.

1968

Ianuarie — februarie : Ofensivă federală — capturarea orașului Aroka, (punct strategic). Secretarul general al Commonwealth-ului, Arnold Smith, sosește (9 februarie) la Lagos pentru convorbiri.

Martie — aprilie : Profitînd de relativa acalmie intervenită pentru reaprovizionarea armatei federale, după luptele aprige din primul trimestru (Onitsha, important centru industrial și comercial, cade la 30 martie), guvernul britanic încearcă o mediere. Tanzania recunoaște, la 13 aprilie, Republica Biafra.

Mai : Reluarea luptelor. Port Harcourt este ocupat de federali la 18 mai. Eșecul tratativelor de la Kampala (23—31 mai în capitala Ugandei se vor duce tratative între reprezentanții federali și biafrezi, cu participarea lui Arnold Smith). Gabonul (8 mai), Coasta de Fildeș (14 mai) și Zambia (20 mai) recunosc Republica Biafra.

August — septembrie : Prima ofensivă finală. Situația refugiaților devenind tot mai dramatică, noi tratative se angajează la Niamey, sub egida O.U.A. (20—26 iulie), apoi la Addis-Abeba (5 august — 9 septembrie), fără rezultate pozitive. Luptele sînt reluate cu o nouă intensitate. Armata federală lansează, la mijlocul lui august, „prima ofensivă finală" care duce la căderea principalelor orașe ale „triunghiului de fier" biafrez: Aba (4 septembrie) Owerri (16 septembrie) și Okigwi (30 septembrie). Secesiunea părea amenințată de o înfrîngere iminentă. Situația se schimbă, însă, în octombrie: Oguta, situat în apropierea aeroportului Uli, este reocupat de biafrezi (9 octombrie).

1969

Martie — aprilie : A doua ofensivă finală. Vizita premierului Harold Wilson la Lagos (27—30 martie) într-o încercare de mediere. Între timp, armata federală declanșează cea de-a doua ofensivă finală : la 22 aprilie este ocupată Umuahia, capitala Biafrei. Ofensiva este oprită, iar Owerri — recucerit de biafrezi. Armata biafreză contraatacă.

Iunie : Federalii întăresc blocada și interzic zborurile de ajutor ale Crucii Roșii Internaționale.

Octombrie — decembrie : A treia ofensivă finală. Ca urmare a conferinței la nivel înalt de la Addis-Abeba (6—10 septembrie), împăratul Haile Selassie își oferă bunele oficii beligeranților. Medierea O.U.A. eșuează (18 decembrie). Între timp continuă ofensiva finală federală, declanșată în octombrie. După ce a bătut pasul pe loc pînă la sfîrșitul lui noiembrie, ofensiva nigeriană obține în decembrie primele succese. La sfîrșitul lui 1969, cele trei divizii federale fac joncțiunea în nord și sud-est, izolînd numeroase unități biafreze. Astfel regrupată, armata federală era pregătită pentru a lansa ultimul asalt împotriva redutei biafreze, în primele zile ale anului 1970.

Zorii zilei de duminică, 11 ianuarie. Viziune de coșmar în zona aeroportului Uli. Începînd de joi, cel puțin un milion de bărbați, femei și copii, la care se adăugau mii de soldați în retragere masați în camioane și vehicule militare, au invadat cele trei drumuri principale care se pierd în junglă. Confuzia generală s-a declanșat în clipa cînd trupele federale, printr-o înaintare rapidă și viguroasă, au străpuns frontul în două sectoare : spre sud-est, la circa 15 mile de Owerri, și pe malul estic al rîului Imo. Vineri seara, Owerri, capitala redutei biafreze, a căzut în mîinile federalilor.

La început, populația civilă și militarii s-au îndreptat spre centrul a ceea ce mai rămăsese din înfimul teritoriu al Biafrei, în speranța unei posibile regrupări a forțelor biafreze care să oprească dezastrul total. Deruta generală s-a dezlănțuit sîmbătă, cînd zvonuri provenind din toate sectoarele păreau să confirme iminența prăbușirii militare biafreze. Este momentul în care populația civilă începe retragerea spre junglă într-o atmosferă de panică și disperare. În timp ce în sectoarele din nord luptele continuau cu o violență cumplită, devenise clar că, în sud, trupele biafreze nu mai erau capabile să opună rezistență ofensivei federale. Cucerirea aeroportului Uli a fost întîrziată, duminică noaptea, numai cu prețul aruncării în aer a unui pod situat în sudul localității.

Sînt, acestea, ultimele clipe din scurta și tragica viață a Biafrei — mărturii ale celor cîțiva corespondenți străini de presă, aflați pe aeroportul Uli, înainte de a părăsi teatrul unei lupte dramatice. Telexurile înregistrau „cîntecul de lebădă" al Biafrei.

Virtual, guvernul federal a cîștigat războiul — un război care numai în doi ani și jumătate a făcut milioane de victime omenești, fără a mai vorbi de tributul de valori materiale și spirituale pe care l-a plătit Nigeria —, iar Republica Biafra a încetat practic să mai existe. Însuși șeful ei, generalul Ojukwu, a părăsit țara. În locul său, conducerea a fost preluată de șeful statului major, Philip Effiong, care a cerut trupelor sale să depună armele, anunțînd că „va trimite emisari pentru a lua contact cu comandanții federali nigerieni în vederea perfectării unui armistițiu". Sigur de victorie, șeful statului federal, generalul Gowon, a cerut soldaților biafrezi să se predea, asigurîndu-i de protecție. „Conștient de responsabilitățile sale, guvernul federal este pe cale să-și intensifice eforturile în vederea reconcilierii tuturor nigerienilor", promițînd că trupele de salvare se vor îngriji de „soarta civililor din regiunile eliberate".

Deznodămîntul „tragediei biafreze" este urmărit îndeaproape în capitalele lumii. Opinia publică este preocupată de soarta populației civile, în condițiile în care situația alimentară în zonele ocupate este mai mult decît îngrijorătoare iar numărul refugiaților se ridică la aproximativ 950 000 de oameni. Presa zilnică menționează măsurile adoptate de numeroase guverne și organizații internaționale în vederea acordării de ajutoare victimelor războiului, cît și apelurile adresate guvernului de la Lagos prin care este chemat să dea dovadă de spirit de umanitate și să prevîntîmpine eventualele excese ale trupelor victorioase.

În momentul de față, spectrul opiniilor — oficiale sau nu — asupra realităților nigeriene, privind cauzele, desfășurarea, implicațiile și perspectivele lor, se dovedește deosebit de larg.

O problemă care se pune cu maximă acuitate : ajutorarea victimelor războiului

Între altele, sînt evocate datele considerate esențiale ale realității nigeriene: nivelul diferit de dezvoltare a populațiilor hausa (în nord) și ibo (Biafra) ; consecințele nefaste ale sistemului de „conducere indirectă" adoptat de administrația colonială britanică și menținut în primii ani după cucerirea independenței prin care se favoriza cînd una, cînd alta din populațiile țării ; amestecul în evoluția conflictului a unor puteri străine ; activitatea diferitelor forțe — politice, militare și tribale — sau a unor grupări sau lideri nigerieni. În analizarea sfîrșitului Biafrei, în planul strict concret al cursului evenimentelor din ultimele luni, comentatorii au în vedere nu numai aspectul pur militar, dar și o serie de alți factori ; între altele, izolarea crescîndă a regimului generalului Ojukwu și eșecul tentativelor de reglementare politico-diplomatică a conflictului.

De partea biafreză se înregistra, în tot mai mare măsură, o lipsă de entuziasm ; amploarea eforturilor cerute de continuarea războiului nu-și găsea acoperire în disponibilitățile reale ale țării. Izolarea diplomatică a Biafrei, pe care doar cinci state (Tanzania, Gabon, Coasta de Fildeș, Zambia și Haiti) o recunoscuseră, a sfîrșit prin a descuraja echipa generalului Ojukwu. Secesiunea biafreză, dincolo de îngrijorarea stîrnită de problematica sa umană, nu a fost și nu putea fi aprobată de cea mai mare parte a statelor africane. În contextul realităților continentale, această secesiune ar fi creat un precedent primejdios, periclitînd pacea și stabilitatea continentului, ale cărui energii sînt solicitate, înainte de toate, de realizarea obiectivelor dezvoltării. Între altele, aceasta a făcut ca, printre consilierii șefului statului biafrez, să apară partizani ai unei negocieri.

În condițiile în care nu se întrezărea posibilitatea victoriei militare a vreuneia din părți, adversitatea față de continuarea războiului, saturația față de sacrificiile pe care acesta le cerea se manifestau și în rîndul populației din teritoriul federal. În acest sens, valul de tulburări care a cuprins, în toamna trecută, partea occidentală a federației — grevele de la Ibadan și manifestațiile țăranilor și comercianților care refuzaseră să plătească impozitele — erau elemente concludente de care Lagosul nu putea să nu țină seama.

Ofertele succesive de mediere a conflictului au continuat și în cursul ultimei perioade a anului trecut, fără să ducă, însă, la nici un rezultat. Împăratul Haile Selassie, care încercase încă în 1968 să aducă beligeranții la masa tratativelor, va face noi demersuri în lunile noiembrie și decembrie 1969 pentru a relansa tentativele de negociere. În cadrul Organizației Unității Africane au avut loc numeroase contacte între Lagos, Owerri și alte capitale africane. S-a organizat chiar o întîlnire la nivel înalt, la Lomé, între președinții Nigeriei, Togo-ului și Ghanei, iar Diallo Telli, secretarul general al O.U.A., a parcurs aproape întreaga Africă, înainte ca U Thant să înceapă, la rîndul său, un turneu în zece state ale Africii occidentale pentru a se informa asupra punctelor de vedere în problema nigeriană. Căutarea unei soluții negociate s-a lovit și în aceste cazuri de obstacolele cunoscute. Guvernul federal, sprijinit de O.U.A., nu putea admite dezmembrarea unității Nigeriei. În același timp, la fel de categoric, generalul Ojukwu nu voia să abandoneze ideea desprinderii din federație a teritoriului a cărui independență o proclamase în 1967.

Și acum, ce va urma ? Este oare posibilă realizarea unei unități viabile a Nigeriei în viitorul apropiat ? Sînt întrebări pe care și le pun, în prezent, ziarele și agențiile de presă.

În diversitatea de opinii înregistrate, se distinge clar un punct de convergență — acela al stabilirii căii capabile să ofere crizei o rezolvare deplină și temeinică. Cursul evenimentelor din Nigeria a confirmat că soluția militară nu este aptă să contribuie la realizarea unității nigeriene, ea aruncînd în luptă, una împotriva alteia, populații care constituie elemente ale națiunii. Indiferent de opiniile formulate față de un aspect sau altul al problemei nigeriene, prevalează punctul de vedere potrivit căruia este necesar să se desfășoare eforturi susținute pentru aplanarea urmărilor acestui război sîngeros — în primul rînd, încetarea vărsării de sînge și salvgardarea vieților omenești, pentru reinstaurarea calmului și restabilirea încrederii între diferitele populații ale Nigeriei. Toate acestea, în vederea depășirii acestui episod dificil și tragic al istoriei sale — iar Nigeria dispune de reale posibilități în acest sens — deoarece numai în condiții de unitate națională și integritate teritorială pot fi înfăptuite aspirațiile întregului popor nigerian de a trăi într-un climat fertil progresului și emancipării sale.

Radica GEORGESCU

reflector

DIFICILUL TURNEU

Primul și, neîndoielnic, cel mai important turneu politic al actualului vicepreședinte al Statelor Unite, Spiro T. Agnew, (amatorii de statistici au notat durata acestui periplu — 24 de zile și întinderea sa — 37 000 mile) se încheie la sfîrșitul acestei săptămîni.

De ce acest lung turneu ?

Începută la 26 decembrie, misiunea oficială a lui Spiro Agnew (cuprinde Guamul, Filipinele, Taivan, Tailanda, Nepal, Afganistan, Malayezia, Singapore, Bali, Australia și Noua Zeelandă) se înscrie pe linia unei politici a „reconsiderărilor" în această zonă.

În acest turneu de debut asiatic, „sarcina principală a vicepreședintelui, — aprecia «New York Times» — aceea de a explica noua doctrină asiatică a lui Nixon unor popoare neliniștite, nu este ușoară". „Aceasta cu atît mai mult cu cît — semnala ziarul — doctrina era ambiguă încă de cînd a fost anunțată de Nixon însuși la Guam, vara trecută, și a devenit și mai confuză în urma propriilor observații ale președintelui, în cursul primului său turneu asiatic din acea perioadă".

Din mesajele purtate de Agnew în capitalele vizitate pînă acum, se desprinde clar — constatau observatorii — intenția Statelor Unite de a rămîne, poate, cu alte mijloace decît cele de pînă acum, dar totuși de a rămîne „o putere în Asia".

UN INTERVIU AL LUI WILLY BRANDT

„Aș dori ca un aranjament bilateral între cele două state germane să poată favoriza pacea în Europa și în întreaga lume", a declarat cancelarul R.F.G., Willy Brandt, într-un interviu acordat ziarului tunisian „L'Action", adăugînd că o „recunoaștere din punct de vedere al dreptului internațional nu a fost luată în considerare de guvernul federal".

În ce privește relațiile cu statele din Est — a continuat Brandt — se știe că între R.F.G. și U.R.S.S. au început convorbiri în vederea realizării unui acord cu privire la renunțarea la folosirea forței. După toate previziunile, tratative în același sens vor începe în curînd și cu Polonia. Sîntem dispuși să normalizăm relațiile cu toți partenerii care ne interesează".

Brandt a declarat, în continuare, că R. F. a Germaniei este gata oricînd să normalizeze relațiile ei cu țările arabe, precizînd că o ruptură a relațiilor diplomatice nu înseamnă, în mod necesar, o ruptură a relațiilor economice și culturale. Referindu-se la conflictul din Orientul Mijlociu, cancelarul vest-german și-a exprimat speranța într-o „soluționare echitabilă și durabilă, pe linia rezoluției Consiliului de Securitate din noiembrie 1967".

reflector

SPRE ÎNCHIDEREA „DOSARULUI CHAPPAQUIDDICK"?

Senatorul Edward Kennedy a explicat din nou, timp de două ore, tribunalului din Edgartown, de ce a luat-o pe tînăra Mary Jo Kopechne în mașina sa, de ce a condus automobilul pe un drum periculos și de ce a așteptat nouă ore înainte de a înștiința poliția despre accident.

Singurul element nou pare a fi fost faptul că a făcut aceste declarații sub prestare de jurămînt. I-au urmat pe banca martorilor alte 26 de persoane, dar reporterii au aflat că nici aceste mărturii nu au adus elemente noi, revelatoare. Avocații senatorului obținuseră ca ancheta să rămînă secretă.

Vor trece probabil cîteva săptămîni pînă cînd judecătorul districtual, James Boyle, (cel care l-a condamnat pe Edward Kennedy la două luni închisoare cu suspendarea pedepsei) va studia cele 765 de pagini ale dosarului și va stabili dacă un „act ilegal de neglijență" din partea senatorului a contribuit la moartea lui Mary Jo Kopechne. Judecătorul Boyle a manifestat de la început simpatie față de încercarea prin care a trecut senatorul declarînd, atunci cînd l-a condamnat, că „a fost și va continua să fie pedepsit mult mai greu decît ar putea să-l pedepsească tribunalul". Se crede că el nu va ordona punerea sub acuzare a celui mai tînăr dintre frații Kennedy.

Nu poate fi exclusă cu desăvîrșire eventualitatea ca procurorul districtual, Edmund Dinis, cel ce a ordonat ancheta încheiată săptămîna trecută, să dispună o nouă investigație, condusă de un așa-zis „mare juriu". În cazul procurorului, se presupune că determinante ar fi, însă, propriile sale interese electorale: toamna viitoare, el urmează să candideze pentru reînnoirea postului său (în Statele Unite, funcția de procuror e electivă), ceea ce înseamnă că va figura pe lista partidului democrat, alături de Edward Kennedy, care va fi, de asemenea, în situația de a solicita alegătorilor prelungirea mandatului său. Dinis le-a declarat ziariștilor că are intenția să voteze pentru Kennedy. Este greu de presupus, deci, că va încerca să-l bage la închisoare.

Observatorii cred că afacerea poate fi considerată închisă. E adevărat că, dacă judecătorul Boyle ar ajunge la concluzia că neglijența senatorului a contribuit la moartea însoțitoarei sale, procurorul Dinis ar fi obligat să convoace un mare juriu pentru a-l acuza pe Edward Kennedy, fie de omucidere, fie de „conducere a automobilului într-un mod care a pus în pericol viața altcuiva". După cum a declarat însă Dominick Arena, șeful poliției din Edgartown, recenta anchetă nu a stabilit nici o dovadă de neglijență.

— Cred cu adevărat, a spus el, că afacerea s-a încheiat.

Corespondență din Ciudad de Mexico de la Luis Suarez

America Latină:

„Anul independenței naționale"

Generalul Velasco Alvarado și cîțiva dintre colaboratorii săi, la una din reuniunile consacrate reformelor din viața social-economică peruviană

Cîteva evenimente marcante au caracterizat viața politică a Americii Latine în anul 1969. Aș considera ca element primordial sentimentul apărării intereselor naționale — deci, implicit, a independenței — care se manifestă în forme tot mai elocvente și mai categorice în raport, în primul rînd, cu monopolurile nord-americane. Acest sentiment, exprimat la început prin reacția popoarelor latino-americane față de influența imperialistă pe continent, s-a transformat treptat și într-un obiectiv de seamă al unor cercuri conducătoare, provenite chiar din rîndurile armatei și ale cîtorva sectoare progresiste ale bisericii catolice, care își modernizează acum conceptele lor sociale.

Se poate spune, deci, că în ultimul an s-a accentuat necesitatea unei independențe naționale, economice și politice, ca bază a dezvoltării și progresului, de natură să asigure pe acest plan accesul sporit al marii majorități a populației la bunurile materiale și culturale acaparate astăzi de cercurile imperialiste nord-americane. Aceasta a determinat ca, în cîteva țări, membri ai armatei să preia în mîinile lor sarcina asigurării independenței și a respectivelor schimbări structurale, exprimînd chiar aspirații ale forțelor revoluționare. În unele cazuri, acest lucru s-a realizat deoarece era inevitabil pentru modernizarea țărilor lor; în altele, pentru a stăvili valul nemulțumirilor exprimate în fabrici și universități sau în lupta de guerilă.

Caracteristică este, în acest sens, situația din Peru. Deși lovitura armată împotriva regimului de așa-zisă „democrație reprezentativă" a avut loc în 1968 (la 3 octombrie), abia în 1969 guvernul și-a găsit condiția proprie, definindu-se ca atare. Este anul cînd junta militară din Peru, eliberată de unii membri conservatori ai guvernului său implicați în afacerea petrolului, realizează măsurile practice vizînd naționalizarea bunurilor I.P.C., înfruntă cu dîrzenie amenințările nord-america-

ne privind aplicarea amendamentului Hickenlooper — asupra suspendării cumpărărilor de zahăr peruvian și alte restricții economice — și obligă Administrația Nixon să negocieze aplicarea amendamentului. Pentru a face față amenințării constante de război economic și a antrena sectoarele de stînga în promovarea politicii naționale și, de asemenea, pentru a găsi un mijloc de creare a celor mai bune condiții de piață internă care să stimuleze dezvoltarea, noul guvern peruvian decretează reforma agrară și începe ocuparea marilor latifundii, bazate pe relații semifeudale și aparținînd oligarhiei cu aspirații politice, îmbogățită în timpul așanumitei „democrații reprezentative". Conducătorii peruvieni au făcut, pe de altă parte, încă un pas înainte, stabilind relații diplomatice cu o serie de țări socialiste.

Ținînd cont de schimbările petrecute în Peru, armata capătă o nouă semnificație. Faptele tind să risipească neîncrederea din trecut. Fenomenul peruvian se repetă — în septembrie 1969 — în Bolivia. Cercurile militare se angajează să se folosească de puterea pe care deja o aveau și anunță reforme în direcția dezvoltării naționale, începînd cu naționalizarea altei companii petroliere nord-americane, Gulf Oil. Faptul că mișcarea și puterea publică sînt conduse în Bolivia de președintele Ovando Candia, care împărtea puterea cu președintele defunct René Barrientos și care a participat la lichidarea grupurilor de guerilă conduse de Che Guevara, determină o anumită origine, diferită, a evenimentelor față de cele din Peru. Date fiind represiunile destul de recente, pare dificilă acceptarea noului limbaj al generalului Ovando ; sînt, în schimb, necesare măsuri pozitive și reale în direcția transformărilor anunțate.

În Chile, surprinde — pentru 1969 — apariția unui „militarism" de tip diferit, concretizat prin revolta generalului Viaux, într-o țară latino-americană care păstrează încă tradiționalele libertăți burgheze. Deși invocă rațiuni de creștere a soldelor, această mișcare nu poate fi separată de o anumită avertizare din partea militarilor chilieni atît pe plan intern, față de eventualitatea unei victorii a stîngii unificate în alegerile din acest an, cît și pe plan extern — față de vecinii din Peru și Bolivia, care înaintează în mișcarea de apărare a intereselor naționale. Guvernul democrat-creștin din Chile a trebuit să facă unele concesii militarilor, printre care achiziționarea din Marea Britanie, conform unor opinii oficiale, a celor mai importante arme cumpărate în acest secol.

În America Centrală, 1969 a marcat deteriorarea Pieței comune din regiune, ca urmare a incidentelor dintre Honduras și Salvador din timpul așa-numitului „război al fotbalului". Salvadorul trece, în prezent, prin momente grele ; nu poate folosi căile de acces pentru mărfurile sale, deoarece majoritatea trec prin Honduras. Ca urmare, în zonă se menține latent un război aparent stins, dar cu certe amenințări de reluare.

Formele armate ale luptei revoluționare au trecut în 1969 din sfera acțiunilor desfășurate în regiunile de munte în cea a guerilelor urbane. La Rio de Janeiro, grupuri înarmate ale guerilei urbane reușesc să-l răpească pe ambasadorul Statelor Unite și să-l țină ca ostatic în schimbul eliberării a 15 deținuți politici. A fost ucis, apoi, într-o ambuscadă, Carlos Maringhela, șeful organizației grupurilor armate braziliene. In Uruguay, o dată cu grevele muncitorești se intensifică acțiunile grupurilor armate urbane cunoscute sub numele de „Tupamaros". In Mexic, mișcarea studențească populară — care a cuprins țara în 1968, după incidentele din Piața Tlatelolco — trece într-o perioadă de dispersare și reorganizare, principala revendicare constînd în eliberarea celor 150 de persoane arestate în timpul evenimentelor amintite.

Anul 1969 trăiește momente de mari convulsii în perioada în care, în mai multe etape, are loc turneul latino-american al guvernatorului Nelson Rockefeller, trimis al președintelui Nixon în America Latină pentru obținerea unor informații directe asupra situației de pe continent. Fiecare escală a turneului lui Rockefeller — care a trebuit să ocolească Chile, Venezuela și Peru, la cererea guvernelor respective — a prilejuit exprimarea scepticismului diferitelor guverne adepte ale opiniei că președintele Nixon nu poate ști acum ceea ce nu a știut niciodată. Mesagerul a fost, ca urmare, întîmpinat cu rezerve în multe capitale latino-americane, lăsînd în urmă ciocniri cu poliția, atacuri violente. In cele din urmă, Rockefeller a lăsat asociat anului 1969 nu numai faptul călătoriei sale, dar și un raport care reia vechile doctrine ale Statelor Unite, reducînd relațiile cu America Latină la acțiuni de securitate și teamă față de subversiuni imaginare.

Mișcările largi de masă, inclusiv ale intelectualilor nord-americani, împotriva politicii Statelor Unite și a intervenției lor militare în Vietnam au creat în America Latină o atmosferă de speranțe privind posibilitatea unor schimbări în această țară, care să se reflecte nu numai în sud-estul asiatic, dar și pe continentul de la sud de Rio Grande.

Împlinindu-se, la 8 octombrie 1969, un an de la moartea lui Che Guevara, rănit, făcut prizonier și apoi ucis în Bolivia, aspectele romantice și pure ale figurii guerrillero-ului au reîmprospătat memoria sa, stimulînd adeziunea largă manifestată de avangarda studențească și, în general, cea a tinerilor latino-americani, cu ocazia demonstrațiilor antiimperialiste.

Energia și vigoarea Cubei socialiste au fost, de asemenea, în anul 1969 un factor evident chiar pentru unele guverne latino-americane care au rupt relațiile în urmă cu cîțiva ani, dar care acum vorbesc de posibilitatea restabilirii lor. Marea bătălie revoluționară cubaneză se concretizează astăzi în efortul pentru obținerea celor zece milioane de tone de zahăr, întruchipîndu-se ca simbol al victoriei unui popor care și-a cîștigat deplina independență și, care, străduindu-se să învingă obstacolele blocadei economice imperialiste, pășește înainte cu încredere.

Ciudad de Mexico, 12 ianuarie

reflector

ÎNTRE JOHNSON ȘI KENNEDY

La New York urmează să apară în această lună cartea lui Sam Houston Johnson, fratele fostului președinte Lyndon Johnson, intitulată „Fratele meu Lyndon". Autorul încearcă să demonstreze că cei trei ani de vicepreședințe ai lui Lyndon Johnnon au fost „teribil de înjositori". „Fratele meu nu era nicidecum «numărul doi» al Administrației Kennedy ci, mai curînd, ultima roată la căruță. Lyndon contribuise la succesul în alegeri al lui John Kennedy și se aștepta, evident, la un semn de gratitudine. În realitate, tot timpul cît a fost aproape de președinte, el a trebuit să suporte cele mai ingrate umilințe". Sam H. Johnson precizează : „Fratele meu nu a povestit nimic și nimănui din toate acestea. Dar eu știu că, în acea vreme, a suportat cel mai neobișnuit tratament. În ce privește sfaturile acordate președintelui, el trecea întotdeauna drept o persoană de mîna a doua. Oamenii lui Kennedy îl numiseră «Uncle Cornpone»" („Cornpone" e o turtă de porumb fără sare și lapte ; prin extindere semantică, termenul definește un individ fără vlagă și cam sărac cu duhul).

Autorul volumului se referă și la Jacqueline Onassis, fosta soție a președintelui asasinat la Dallas. „Oamenii noilor orientări, care se doreau superiori pălăvrăgelilor de culise, nu pierdeau ocazia de a repeta o frază de-a Jacquelinei Kennedy, potrivit căreia cumnata mea, lady Bird, n-ar ezita să înoate într-o mare de sticlă spartă pentru a intra în grațiile fratelui meu... De fapt, sînt sigur că lady Bird n-a făcut nici mai mult, nici mai puțin decît făcuseră Eleonora Roosevelt, Bess Truman și Mamie Eisenhower". Sam H. Johnson nu omite să critice și ceea ce el numește „pretențiile aristocratice" ale doamnei Onassis.

RECONCILIERE FRANCO-MAROCANĂ

Recentul schimb de ambasadori dintre Paris și Rabat consacră, scrie revista „Jeune Afrique", reconcilierea franco-marocană după patru ani de tensiune provocată de „afacerea Ben Barka". Însuși generalul de Gaulle, în ultima perioadă a guvernării sale, lăsase să se înțeleagă că e dispus să-și reconsidere poziția. Lucrurile s-au precipitat în urma negocierilor, inițiate încă din luna septembrie, între regele Hasan al II-lea și președintele Pompidou, prin intermediul unui scriitor cunoscut, prieten al regelui Marocului. Nu era vorba de negocieri propriu-zise ci, mai curînd, după cum notează tot „Jeune Afrique", de o comunicare de puncte de vedere între cei doi șefi de state, pentru a se ajunge la concluzia că ar fi rezonabil să se întoarcă pagina, fără condiții.

Charles Conrad

„Pe Lună, totul a fost plăcut. Chiar şi căzăturile"

Revistele „Life" (New York) şi „L'Europeo" (Milano) au publicat, în exclusivitate mondială, primele relatări scrise ale celor trei astronauţi de pe „Apollo-12", Charles Conrad, Richard Gordon şi Alan Bean. În numărul de faţă, reproducem textul relatării lui Conrad, al treilea pămîntean care a pus piciorul pe Lună. Vom continua să publicăm impresiile celorlalţi doi astronauţi în numerele următoare.

În primele 36 de secunde, lansarea a fost normală. Apoi, ne-a învăluit un fulger. Sînt sigur că a fost fulger, pentru că l-am simţit şi l-am văzut... O scurtă şi neaşteptată strălucire, dincolo de fereastra mea. Apoi, am auzit semnalul de alarmă şi s-au aprins luminile pe tot tabloul de comandă. Dick (Gordon) îl avertizează totdeauna pe Al cînd se aprinde un „spion luminos" şi atunci Al trece la acţiune. Îmi amintesc că l-am auzit pe Dick spunînd preocupat: „Al, sînt toate aprinse". Şi pe Al, care răspundea: „Dar avem curent la autobuze, avem curent la autobuze" (adică la treptele rachetei). Nimănui nu i-a trecut prin minte să încerce o întrerupere a zborului, în acele momente. Nu mi-a fost frică de loc, dar eram descurajat, pentru că aveam impresia că fuseserăm loviţi serios şi nu vom mai putea merge spre Lună. Credeam că vom face doar cîteva rotaţii în jurul Pămîntului şi, după-amiază, ne vom întoarce acasă.

Ne-am apucat să facem ordine în interiorul navei şi, îndată ce am constatat că nu suferiserăm nici o avarie gravă, am început să rîdem şi să glumim. Eram siguri că nimic asemănător nu mai putea să se întîmple în restul zborului şi, ca atare, am considerat întîmplarea ca fiind de bun augur.

Mergînd spre Lună, timpul trecea foarte repede. Aveam, totuşi, vreme să privim Pămîntul, să privim Luna şi să vorbim cu baza. Am făcut şi cîteva exerciţii de intrare şi ieşire din „Lem", mergînd de-a bușilea, pentru a ne asigura că aparatul a supravieţuit, intact, după lovitura de trăznet. Aşa şi era: funcţiona perfect.

Alt moment de îngrijorare l-am avut în „Lem". Eram întinşi pe spate, cu picioarele înainte. În momentul cînd ne aflam la numai 2 500 metri de Lună, în coborîrea cu motor spre satelit, am modificat poziţia capsulei, pentru a arunca o privire afară. Al şi cu mine studiaserăm amănunţit topografia lunară, iar punctul principal de orientare îl constituia un crater denumit „Omul Zăpezilor". Mi-am întins gîtul spre fereastră, am observat suprafaţa lunară şi nu am recunoscut nimic. Chiar nimic. Am încercat, cel puţin două secunde, o adevărată panică. Aveam un mic indicator al punctului de aterizare, care ne arăta unde a hotărît computerul să ne ducă. Fereastra mea era calibrată în aşa fel încît, dacă priveam spre stînga, conform unghiului vizual indicat de computer, puteam să văd în ce parte ne îndreptăm. Am privit din nou, exact aşa cum erau indicaţiile, şi iată că am zărit „Omul Zăpezilor". Am formulat un fel de mulţumire în gînd, adresată ordinatorului, iar cu glas tare am mulţumit băieţilor de pe Pămînt, care ne dirijaseră perfect.

Am executat cîteva corectări, minimale, faţă de aparatura de conducere automată şi m-am gîndit că eram cam departe de acel crater unde se plasase, în aprilie 1967, sonda lunară fără echipaj „Surveyor". Nu am fi fost în stare să o găsim mergînd pe jos. Am „ordonat" atunci ordinatorului să ne conducă în alt sector, dar am constatat că aspectul zonei de aterizare pe care o alesesem nu era de loc încurajator. Am privit craterul spre care ne îndreptam şi, tocmai între locul acela şi craterul unde credeam că se află „Surveyor", am văzut un spaţiu întins, neted. M-am gîndit: Iată, aici! După care am apucat pîrghiile de comandă, am renunţat la computer şi am acţionat cu controlul manual.

Eram la înălţime şi mergeam cu viteză; din această cauză, am ţinut „Lem"-ul cu faţa în sus, spre a-i încetini viteza. L-am făcut să zboare în jurul craterului, am virat spre stînga, apoi am planat la circa 100 de metri. Ştiam cu exactitate unde voiam să ajung şi, la circa 70 metri de sol, am rămas plutind în aer. A fost foarte bine că am acţionat aşa. De pe Lună a început să se ridice un nor de praf. Mi s-a părut un lucru neobişnuit, pentru că ştiam că Neil Armstrong nu văzuse pulberi la o înălţime atît de mare. Luna „noastră" părea cu mult mai plină de praf decît a lor. De la 30 de metri în jos, nu am mai reuşit să văd absolut de loc zona de aterizare. Sub noi era o enormă pătură cenuşie. Al număra cu voce tare, scăzînd ritmul de coborîre, iar eu ţineam ochii pe instrumente, deoarece nu ajuta la nimic să privesc pe fereastră. Am atins solul lunar relativ uşor. Mai tîrziu, cînd am controlat aparatul de aterizare, mi-am dat seama că eram aşezaţi în poziţie perfect verticală. Abia aşteptam să ies. Eram foarte sigur că am coborît la ţintă, dar se întîmpla ceva ciudat: o dată ajunşi pe Lună, totul părea mic. Al şi cu mine continuam să privim spre un crater care se afla chiar în faţa noastră şi care trebuia să fie „Omul Zăpezilor". Dar ne apărea mult mai mic decît figura pe hărţi şi în fotografii.

O dată terminate treburile din interior, puteam, în sfîrşit, să scot piciorul afară. Am coborît treptele scăriţei, am ocolit în spatele „Lem"-ului şi am privit în acea direcţie. „Surveyor" era acolo. M-aş fi frecat la ochi dacă aş fi putut. Era aşezat în pîlnia craterului, chiar acolo unde trebuia să se afle. Credeţi-mă, era foarte frumos de văzut. A fost momentul cel mai fericit al întregii misiuni. Aveam certitudinea că vom reuşi să ajungem, cu uşurinţă, pe jos, pînă la „Surveyor". Eram foarte agitat şi, chiar fără această stare de spirit, cred că aş fi sărit de colo pînă colo, pentru că acesta este modul normal de mişcare pe Lună. Nici măcar nu simţi dorinţa de a merge... la pas. Primul lucru pe care l-am remarcat a fost uşurinţa cu care se poate face orice mişcare. De fapt, sprinteneala aceasta mi-a dat senzaţia, neplăcută, că aş putea cădea oricînd. După vreo zece minute, teama a trecut şi mersul pe Lună a devenit o adevărată plăcere. Cînd voiam să mă deplasez, mă înălţam pur şi simplu, în zbor. Chiar dacă era vorba de un singur pas, făceam un salt.

Întreaga noastră misiune a fost foarte plăcută. Inclusiv căzătura mea în cap. Pe Lună e imposibil să te apleci înainte sau pe spate fără a-ţi pierde echilibrul. Echipamentul nu-ţi permite să te apleci realmente. De aceea, noi, pentru a reuşi să culegem pietre, luam o lopată pe care o vîram în teren, departe de noi; apoi, sprijinindu-ne oarecum de ea, întindeam cealaltă mînă spre sol. Eram gata să ating o piatră, cînd mi-am pierdut echilibrul spre stînga. În loc să mă clatin încoace şi încolo, cheltuind o groază de energie şi murdărindu-mă tot, i-am spus lui Al să-mi dea un mic brînci; şi astfel m-am pomenit, din nou, pe verticală. Nu a fost mare lucru dar, în mod sigur, o experienţă folositoare. După aceea, căutam cîte o rocă mai mare, pe care să ne sprijinim. Era de-ajuns o mică împingere şi ne regăseam drepţi, fără efort şi fără vreun risc.

În sfîrşit, a fost un zbor minunat. Imediat după ce zburasem cu „Gemini-11", în 1965, mi s-a spus că voi face un zbor cu „Saturn-V" şi că Dick va fi cu mine. M-a întrebat pe cine aş fi vrut ca al treilea om. Erau trei candidaţi, toţi selecţionaţi: Bill Anders, C.C. William (mort, mai tîrziu, într-un avion „T-38") şi Al Bean. Pe atunci, Bill făcea parte din echipajul lui Frank Borman, iar Al lucra la experimentele cu „Apollo". L-am întrebat pe Al dacă era dispus să treacă de la primul zbor experimental „Apollo" la zborul cu mine. Nu au fost probleme. Toţi voiau să meargă pe Lună. Cu puţine zile înainte de zbor, am spus că noi sperăm să nu intervină cumva amînări. Al ar fi fost în stare să zboare şi fără... rachetă. Am fost tot timpul foarte bine dispuşi şi ne-am... distrat. Cred că şi dumneavoastră, pe Pămînt, aţi avut senzaţia că ne-am simţit foarte bine acolo, pe Lună.

Charles Conrad!

Inimaginabila carieră a unui falsificator

2

Fernand Legros în apartamentul pe care-l ocupa pe timpul cînd traficul cu tablouri false mergea din plin...

Era uşor să-şi vîndă producţia. Desenele lui Picasso nu atingeau încă o cotă prohibitivă şi Chamberlin nu a întîmpinat niciodată vreun refuz nici măcar în cele mai bune galerii din Europa. În principiu, cîştigurile erau împărţite în două părţi egale. Dar, în cele din urmă, Elmyr a început să aibă bănuieli că tînărul şi întreprinzătorul său prieten îl fură. În februarie 1947, cei doi asociaţi s-au despărţit.

La Stockholm, Elmyr vînduse, pentru 6 000 de dolari, cinci „desene de Picasso", care fuseseră examinate de trei specialişti, printre care conservatorul muzeului din Stockholm.

Cu o sumă atît de importantă, totul devenea posibil. Elmyr se săturase de Europa distrusă de război şi voia să plece cît mai departe posibil. A ales America de Sud şi Rio de Janeiro. Din prudenţă, sau avînd o presimţire, a cumpărat un bilet simplu.

Ajuns o dată cu primul val de călători europeni bogaţi de după război, Elmyr a fost primit cu braţele deschise în societatea braziliană. A făcut cîteva portrete de personalităţi pe care le-a vîndut cu preţuri bune. Dar veşnicul peregrin s-a plictisit repede de Rio de Janeiro şi, în august 1947, a plecat cu avionul la New York, crezînd că va rămîne acolo doar puţină vreme.

Trei săptămîni i-au fost de-ajuns pentru a se introduce în „lumea bună" din New York. Cînd şi-a inaugurat locuinţa de pe 78th Street, printre invitaţii săi se aflau Zsa Zsa Gabor, Anita Loos, Averel Harriman, Lana Turner şi René d' Harnoncourt, pe atunci conservatorul Muzeului de artă modernă din New York.

Era lansat, iar Galeria Lilienfeld i-a propus să-i expună operele. Vernisajul a fost un succes monden, dar un dezastru financiar.

— Era un an prost — explică Elmyr. Recesiunea economică începea să se facă simţită. Salvador Dali, care expunea o dată cu mine, nu a vîndut nici el nimic.

Elmyr era din nou în mizerie. Nu-i mai rămînea decît să recurgă iarăşi la miraculoasa lui „poliţă de asigurare". O încercase de cum sosise la New York, doar pentru a verifica dacă lucrurile vor merge la fel de bine ca în altă parte. Şi reuşise.

Deoarece nu mai avea hîrtie de desen franceză şi nu voia să fie trădat de filigran, cumpărase albume vechi de format foarte mare, înfăţişînd catedrale gotice şi vederi din Paris, din care tăiase cu grijă paginile albe. Executase, astfel, un desen şi o guaşă foarte frumoasă „de Picasso", pe care le-a vîndut cu 1 000 dolari proprietarului Galeriei Perls, de pe 58th Street. Klaus Perls, care avea să devină preşedintele Asociaţiei negustorilor de tablouri din Statele Unite, şi care, peste 19 ani, urma să descopere că tablourile vîndute texanului Meadows erau falsuri, a fost astfel, prima victimă americană a lui Elmyr.

Fără mijloace de existenţă avuabile şi fără bani la bancă, cu o viză de şedere expirată, pe care nu îndrăznea s-o prelungească, Elmyr trăia într-un fel de ilegalitate. America, unde, la nevoie, se poate trece cu uşurinţă dintr-un stat în altul, şi unde la hoteluri nu ţi se cer acte, constituia, însă, refugiul ideal.

De altfel, avea un atu important: personifica pe „gentilomul" european, specie rară în „Lumea Nouă". Zsa Zsa Gabor îl prevenise: „In America, oamenii se dau în vînt după titluri. Trebuie să te pui în valoare".

Şi, astfel, Elmyr a plecat în California şi a străbătut coasta de vest sub numele de contele de Hory. Cînd a sosit la Los Angeles, în 1948, s-a pus imediat pe lucru. Se săturase de Picasso şi a hotărît să treacă la Matisse şi Renoir... Succesul său pe lîngă Klaus Perls, la New York, îi insuflase o nouă încredere în capacităţile sale, dar şi în credulitatea negustorilor. A vîndut trei nuduri în peniţă „de Matisse" fără să i se pună nici o întrebare. Proprietarul galeriei a cumpărat apoi tot ce-i propunea Elmyr. Revindea tablourile în mediile de cineaşti cu un beneficiu de 500 la sută.

Elmyr a hotărît pe-atunci să-şi extindă cîmpul de activitate şi să „prospecteze" statul Texas. Croitorul Jacques Fath, pe care Elmyr îl cunoscuse din întîmplare, i-a deschis uşa milionarilor din Texas.

— Pe atunci, Meadows nu făcea încă parte din clan, spunea Elmyr. Probabil că mai săpa încă pentru a descoperi petrol.

La venirea iernii, s-a înapoiat la Los Angeles, unde a suferit prima lui înfrîngere, din partea lui Frank Perls, fratele lui Perls pe care îl escrocase la New York. Potrivit lui Frank Perls, stabilit de multă vreme la Beverly Hills, iată cum s-au petrecut lucrurile:

„ÎŢI DAU 24 DE ORE CA SĂ PĂRĂSEŞTI ORAŞUL..."

Într-o zi, un gentleman elegant îmbrăcat a intrat în galeria sa din North Camden Drive. S-a prezentat sub numele de Louis Raynal, rudă cu Maurice Raynal, autorul uneia din primele lucrări despre Picasso. A oferit trei lucrări de Renoir din prima lui manieră, două de Picasso, cîteva Matisse din 1937 şi un portret al lui Soutine, executat de Modigliani. Perls a fost întîi surprins, apoi încîntat de perfecţiunea lucrărilor de Renoir. Desenele lui Picasso i-au părut, de asemenea, excelente. Dar, examinînd portretul atribuit lui Modigliani, expertul a avut brusc impresia indefinisabilă că seamănă cu lucrările de Renoir, pe care tocmai le văzuse. Le-a privit pe toate din nou cu atenţie şi a înţeles în aceeaşi clipă că toate aceste opere fuseseră executate de aceeaşi mînă.

Perls a pus jos cartonul cu picturi, i-a oferit un loc lui Elmyr şi i-a cerut adresa. A legat apoi cu grijă sforile cartonului şi i l-a aruncat în faţă lui Elmyr.

— Ieşi afară!

Elmyr, palid şi tremurînd a ridicat cartonul şi a ieşit. Perls l-a urmat în stradă:

— Îţi dau 24 de ore ca să părăseşti oraşul. Am adresa dumitale. Dacă mîine mai eşti aici, anunţ poliţia. Toate aceste desene sînt falsuri.

Elmyr a schiţat un zîmbet vag:

— Dar sînt bune, nu-i aşa?

— Destul de bune ca să mă fi înşelat timp de cîteva minute.

Înapoiat la New York, Elmyr „a trecut" la Modigliani. A fost începutul unei „colaborări" îndelungate şi profitabile, deoarece Elmyr simţea că are cu Modigliani „afinităţi" pe care nu le încercase faţă de nici un alt artist.

— Experienţa s-a dovedit a fi extrem de încurajatoare, povesteşte el. Primul meu Modigliani în ulei reprezenta o etapă importantă în cariera mea. Era un portret de tînără fată, aşa cum pictorul făcuse atît de multe. L-am lăsat să se usuce timp de două luni, ceea ce, aşa cum mi-am dat seama mai tîrziu, era cu totul insuficient. L-am arătat actorului de cinematograf Montgomery Clift, care l-a găsit splendid, dar am refuzat să i-l vînd. În primul rînd, deoarece era un prieten, dar şi pentru că nu voiam să vînd decît unor negustori. In Europa, un negustor de tablouri nu poate urmări în justiţie un falsificator, deoarece se presupune că este un expert răspunzător pentru hotărîrile sale. După tocmelile obişnuite — şi după ce a păstrat pînza timp de o săptămînă pentru a o prezenta unor experţi — Vladimir Margulies, de la Niveau Gallery, mi-a oferit 6 000

Vezi „Lumea" nr. 2.

de dolari. O asemenea sumă pentru un singur tablou în ulei !

Cunoscînd mediul din Montparnasse, Elmyr putea să facă plauzibil personajul său, ceea ce îndemna pe cumpărător să creadă în autenticitatea operei. Dacă era vorba de Modigliani, de pildă, Elmyr spunea că opera face parte din mica lui colecţie începînd din 1933, cînd îi fusese dată de soţia lui Moïse Kisling, care avusese un atelier comun cu Modigliani. Elmyr ştia precis cine ar fi putut fi în măsură să obţină un Picasso, un Braque sau un Léger.

— Niciodată n-am forţat mîna unui cumpărător, afirmă Elmyr cu mîndrie. Întrevederea începea pe un ton foarte politicos. Discutam despre autor, despre sărăcia lui, despre cafenelele pe care le frecventa, despre identitatea modelului. Dar, cînd ajungeam să vorbim de preţ, orice spoială de cultură dispărea şi negustorul apărea în adevărata lui lumină, cea a personajului mercantil, care luptă cu ghearele şi cu dinţii pentru a cumpăra pe nimic şi a revinde foarte scump. Atunci, semăna cu vînzătorul de automobile de ocazie. Dar negustorul de automobile, dacă încearcă să te păcălească, cunoaşte cel puţin deosebirea dintre un Ford şi un Cadillac !

DE LA PICASSO LA CĂŢELUŞII ROZ

Elmyr afirmă că, în primăvara anului 1951, s-a prezentat la proprietarul uneia din cele mai importante galerii din New York şi specialist în Picasso. A propus acestui eminent expert cinci desene de Picasso din perioada clasică.

— Ştiam că mă jucam cu focul, spune Elmyr. Desigur, Picasso inventase ceva, pe cînd eu mă mulţumeam să-l imit. Dar dacă un om care, de 40 de ani, se consacrase lui Picasso, considera că desenele sînt suficient de bune, aceasta însemna, după părerea mea, că, pe planul calităţii facturii, ele egalau desenele lui Picasso. Or, în cursul următoarelor două săptămîni el a cumpărat cele cinci desene.

Era confirmarea calităţilor sale profesionale. Venise momentul să renunţe definitiv la activităţile lui de falsificator. Va reîncepe, va porni din nou de la zero. Va deveni ceea ce dorise totdeauna să fie şi ceea ce credea că este : pictor.

Într-o cameră modestă din Los Angeles, închiriată pentru 11 dolari pe săptămînă, a lucrat continuu, timp de şase luni. Cu tablourile sub braţ, a vizitat toate galeriile. Toate au refuzat să cumpere vreo pînză sau să examineze posibilitatea unei expoziţii.

Copleşit, s-a înapoiat acasă. A adunat o colecţie de lucrări, pe care le considera deosebit de comerciale pentru o clientelă mondenă : marine strălucitoare, naturi moarte presărate cu trandafiri, palmieri pe fondul unui apus de soare. A vizitat magazinele de artă decorativă, unde şi-a vîndut marfa cu 10 sau 20 de dolari bucata. Un decorator care aprecia peisajele lui şi care i-a cumpărat cîteva l-a întrebat :

— N-ai putea să-mi pictezi o serie de căţeluşi roz ? Am o clientă care...

— Nu e genul meu, a răspuns Elmyr.

Dar într-o zi, cînd avea nevoie urgentă de bani, Elmyr a început din nou să lucreze, inspirîndu-se dintr-o veche revistă de artă. După o oră, îmbrăcat în cel mai frumos costum al său şi cu cravată de mătase, Louis Raynal a înviat din morţi şi s-a prezentat la Galeria Dalzell Hatfield, de la Hotel Ambasador, pentru a propune un mic autoportret „de Modigliani".

— Nu cumpăr desene, a răspuns nepăsător Hatfield. Dar soţia mea posedă o mică colecţie personală. Îi voi telefona.

Elmyr cunoaşte bine tertipul cu „soţia care are o mică colecţie", dar nu-şi putea permite să-şi manifeste scepticismul.

— Cît ? a întrebat negustorul, după ce a telefonat.

Avînd mare nevoie de bani, Elmyr nu putea să ceară prea mult. Dar un preţ prea mic ar fi trezit bănuieli.

— Două sute cincizeci.

— Îţi dau 200 în numerar.

Peste o lună, desenul a fost vîndut lui James Alsdorf, din Chicago, care poseda şi posedă încă cea mai importantă colecţie Modigliani din lume. Elmyr a aflat ştirea după patru luni, dintr-un articol de ziar : „Descoperirea unui autoportret de Modigliani". Această operă, executată de Elmyr pe o pagină goală, îngălbenită, dintr-o carte tipărită în 1920, era considerată o capodoperă.

Ros de curiozitate, Elmyr a telefonat unui proprietar de galerie din Chicago, pe care îl cunoştea, să afle cam cît a plătit Alsdorf. Negustorul a apreciat preţul la 4 000 de dolari. Mînia care l-a cuprins, asemenea unui om care vînduse acţiuni pe nimic şi vede că ele ating cote astronomice, i-a întărit hotărîrea de a-şi reîncepe activitatea de falsificator.

A plecat la New York, unde, chiar la sosire, a avut norocul să întîlnească un negustor francez de tablouri care căuta lucrări de Matisse.

Înapoiat la hotelul său, Elmyr s-a aşezat la masă şi, în două ore, a executat trei desene mari de Matisse. A doua zi, negustorul îi cumpăra cu entuziasm cele trei desene pentru 500 de dolari bucata. Ştia că va putea să le vîndă cu un preţ cel puţin de două ori mai mare. Azi, o schiţă de Matisse este cotată între 7 şi 10 mii de dolari.

Îmbătrînind, Elmyr se simţea cuprins de o mare oboseală. Se săturase să fugă dintr-un oraş într-altul. Voia o locuinţă liniştită şi hotărîse să se retragă pe coasta însorită a Floridei.

Vremurile colportajului se terminaseră. Timp de doi ani, Elmyr a lucrat prin corespondenţă cu galeriile de artă şi muzeele din Statele Unite. Înainte de a pleca din New York, îşi făcuse o bibliotecă cu toate lucrările de reproduceri de artă pe care reuşise să le găsească.

Elmyr a fost deosebit de fericit şi măgulit atunci cînd a vîndut Muzeului de artă Fogg, al Universităţii Harvard, un desen „de Matisse" — „Femeie cu flori şi cu rodii". A profitat de prilej pentru a trimite Muzeului cîteva desene „de Modigliani" şi „de Renoir", pe care s-a oferit să le împrumute pentru o expoziţie, „ca omagiu adus instituţiei dv.", după cum preciza în scrisoarea lui. Aici a comis o greşeală. Căci noul colet expediat a trezit bănuielile lui Agnes Mongan, asistenta conservatorului Muzeului, care a înapoiat lui Elmyr desenele, deşi continua să creadă în autenticitatea desenului de Matisse. Dar, cu timpul, domnişoara Mongan a ajuns să se îndoiască şi de Matisse şi a început o anchetă, care a durat mai mulţi ani, pe lîngă numeroşi colecţionari şi galerii.

— Toţi se lăsaseră înşelaţi ca şi noi, explică domnişoara Mongan. De fapt, am dat peste desene false de Matisse împrăştiate în întreaga ţară, de pe coasta de est pînă pe coasta de vest.

Şi aceasta nu reprezenta decît o mică parte a tuturor falsurilor ce urmau să fie descoperite abia peste zece ani. În cursul acestei epoci de aur, petrecute de Elmyr în Florida, el a executat vreo 70 de desene şi pînze, care i-au adus 160 000 de dolari.

A profitat de şederea sa în Florida pentru a se interesa în mod serios de pictura în ulei. Atunci cînd vînduse primul său „Modigliani" la New York, cu cîţiva ani în urmă constatase că pînzele oferă mai multe posibilităţi ; ele pun mai multe probleme artistului, dar îi aduc un venit mai substanţial. Executarea lor ridica, însă, greutăţi aproape insolubile pentru un falsificator ambulant. O acuarelă, o guaşă sau un desen în peniţă se usucă repede, la căldura unui bec electric dintr-o cameră de hotel. Dar o pictură în ulei rămîne proaspătă, din punct de vedere tehnic, timp de mai mulţi ani. Vîrful unui ac se agaţă în ea, în loc să alunece în mod liber. Şi, dacă este ştearsă cu o bucată de vată îmbibată cu terebentină, vata se colorează uşor. Desenele de Modigliani şi Matisse, care foloseau straturi subţiri de vopsea diluată cu terebentină, se uscau repede. Iată de ce acestea au fost primele lui falsuri în ulei. În schimb, Elmyr nu a putut să imite pasta mai bogată a lui Braque sau a lui Picasso, decît atunci cînd s-a stabilit la Miami. Cît despre straturile groase de culoare ale lui Vlaminck şi Derain, ele nu au putut fi reproduse decît atunci cînd Elmyr s-a instalat în în mod permanent la Ibiza.

PREA FRUMOS PENTRU A DURA

Viaţa la Miami era frumoasă, prea frumoasă pentru a dura. În 1955, Elmyr a stabilit relaţii prin corespondenţă cu un mare negustor de tablouri din Chicago, Joseph Faulkner. I-a vîndut întîi o serie de desene „de Modigliani" şi „de Matisse" pentru 5 300 de dolari. Apoi, un ulei „de Matisse" pentru 7 000 de dolari şi o altă pînză, a aceluiaşi pictor, pentru 5 500 de dolari. De fiecare dată, negustorul de tablouri verificase autenticitatea lucrării, făcînd apel la Institutul de artă din Chicago.

Peste cîtva timp, Faulkner a trimis cîteva din aceste lucrări la Galeria Delius din New York, pentru o expoziţie. După două săptămîni, Delius îl anunţa printr-o scrisoare că expoziţia fusese anulată, deoarece cele „două desene de Renoir sînt reproduceri şi nu originale". Delius îşi exprima îndoieli şi în privinţa lucrărilor lui Modigliani. Cît despre pînza lui Matisse, fostul secretar al maestrului, căruia îi trimisese o fotografie, îl înştiinţase printr-o telegramă că era vorba de un fals.

Clifford IRVIN

(Va urma)

Trybuna Ludu

VARȘOVIA

CALEA COLABORĂRII ECONOMICE

STATELE SOCIALISTE au propus, la Consfătuirea de la Praga, ca lărgirea — pe baza principiilor egalității — a relațiilor comerciale, economice și tehnico-științifice dintre statele europene să constituie punctul al doilea al ordinii de zi la conferința europeană în problemele securității. Aceasta demonstrează, în primul rînd, importanța pe care o acordă guvernele statelor socialiste acestor relații, de vreme ce problema lărgirii lor se propune a fi inclusă pe ordinea de zi a conferinței europene, alături de problema de bază a renunțării la folosirea forței și amenințării cu folosirea ei în relațiile reciproce dintre statele de pe continentul nostru. În al doilea rînd, se atrage atenția asupra unei concepții dinamice a rolului relațiilor comerciale, economice și tehnico-științifice Est-Vest, de vreme ce statele socialiste văd în lărgirea acestor relații principala pîrghie de dezvoltare a colaborării politice.

În momentul asigurării securității europene, vor fi eliberate imense resurse materiale, tehnico-științifice și umane care vor permite realizarea măsurilor general-europene. Toate acestea nu sînt simple himere.

Prezentul dovedește că Europa nu se sfîrșește la Elba ; că atît Europa occidentală cît și cea răsăriteană sînt interesate reciproc în relațiile comercial-economice și tehnico-științifice. În ciuda rămășițelor „războiului rece", în ciuda menținerii împărțirii în blocuri militare antagoniste — și în ciuda oricărui fel de obstacole și bariere pe care nu țările socialiste le pun în cadrul comerțului Est-Vest — relațiile comerciale, economice și tehnico-științifice dintre Europa occidentală și de răsărit (după lamentabilul fiasco al „blocadei economice" împotriva țărilor socialiste în perioada „războiului rece") au atins, în ultima vreme, un nivel deosebit.

În raportul din noiembrie 1969 al Secretariatului executiv al Comisiei Economice O.N.U. se afirma că schimburile comerciale Est-Vest au crescut, în perioada 1953—1968, cu 12 la sută anual. Acesta este un ritm ridicat de creștere, deoarece, în aceeași perioadă, schimburile în comerțul mondial au crescut cu 7 la sută, schimburile dintre țările socialiste — cu aproximativ 9 la sută, iar între țările Europei occidentale — cu aproximativ 10 la sută anual. Totuși, trebuie să subliniem că : 1) în 1953, considerat ca an de referință, schimburile comerciale Est-Vest au fost scăzute ; 2) față de media de creștere a schimburilor, de 12 la sută, acest procent a fost mai ridicat în primii ani ai acestei perioade și mai scăzut în ultimii ani ai perioadei ; 3) participarea globală a țărilor socialiste în cadrul schimburilor comerciale ale țărilor vest-europene (puternic dezvoltate) a fost, în 1953, de 3 la sută, în prezent cifrîndu-se, însă, la 4,5 la sută, ceea ce încă nu poate fi considerat ca o participare masivă ; în același timp, participarea globală a țărilor vest-europene în comerțul țărilor socialiste europene a crescut de la 13 la sută, în 1953, la 20 la sută în 1968.

Cauza principală a acestor inegalități se pare că rezultă, în primul rînd, din faptul că țările vest-europene importă destul de inegal produse industriale din țările socialiste europene (în 1955, aceste produse reprezentau 17 la sută din totalul importului lor, în 1968 — 22 la sută). Menționăm că participarea țărilor C.A.E.R. la producția industrială mondială a crescut de la 18 la sută, în 1950, la 31 la sută în 1968.

Totalul exporturilor vest-germane către țările socialiste din Europa a reprezentat în 1968 o valoare de circa 4,7 miliarde dolari. De asemenea, exporturile franceze și italiene au crescut cu aproximativ 25 la sută (în raport cu 1967), cele engleze — cu 15 la sută, cifrîndu-se la 935 milioane dolari, ceea ce reprezintă aproape o cincime din valoarea globală a exporturilor vest-germane.

În paginile săptămînalului vest-german „Die Zeit", dr. Mathias Schmitt, membru al concernului AEG-Telefunken — în concluzia analizei făcute într-un articol de o coloană întreagă sub titlul „Noile perspective ale comerțului cu Răsăritul. Politica se subordonează necesității factorilor economici" — a definit, în iunie 1969, țările socialiste europene ca „o piață dinamică a viitorului" (pentru Europa occidentală). Așa văd aceste probleme marii capitaliști din R.F.G. Nu li se poate reproșa realismul. Pentru economia țărilor vest-europene, piața țărilor socialiste, cu imensa sa putere de absorbție de utilaj de mașini și investiții, va juca un rol din ce în ce mai mare.

Vom lua acum în considerație cîteva exemple concrete ale modului în care iau naștere relațiile economice și tehnico-științifice dintre țările vest-europene și țările socialiste din Europa. Cea mai avansată în acest domeniu, din punct de vedere instituțional, este Franța. Marea Comisie sovieto-franceză, creată în 1966 ca rezultat al vizitei lui de Gaulle în U.R.S.S., este convocată cu regularitate. Cea de-a 4-a sesiune a sa a avut loc în octombrie 1969 la Moscova. În 1969, schimburile comerciale dintre cele două state au crescut de 3 ori în raport cu 1964 și cu 20 la sută în raport cu 1968. În următorul cincinal, se prevede mărirea acestor schimburi de două ori. Franța construiește în U.R.S.S. două fabrici imense de celuloză, o fabrică complet automatizată de mașini-unelte și alte obiective. Continuă și se dezvoltă colaborarea științifică U.R.S.S. —Franța în sfera oceanografiei, hidrometeorologiei, fizicii nucleare, cercetării spațiului cosmic, folosirii în comun a patentului TV în culori „Secam" etc.

Ritmul de dezvoltare al comerțului nostru cu Franța ocupă locul 4 în rîndul partenerilor occidentali ai Poloniei și este deosebit de ridicat — în ultimii ani — în comparație cu creșterea acestor schimburi cu alte țări din Europa occidentală. Dar exportul nostru către Franța a rămas, în 1968, mult în urmă în comparație cu importul (importul — 368,3 milioane zloți valută, exportul — 164,3 milioane). În schimb, colaborarea tehnico-științifică și culturală se dezvoltă cu succes.

Este puternic și ritmul de colaborare economică dintre Italia și țările socialiste europene, care constituie beneficiarii a circa 8,6 la sută din exporturile Italiei — dintre care circa 15 la sută din exporturile italiene de produse industriale. În sfera țărilor C.A.E.R., Polonia se plasează pe locul doi, după

La șantierele navale Verolme (Olanda) a fost lansat la apă petrolierul-gigant „Esso Nederland", cu un deplasament de 253 000 tone

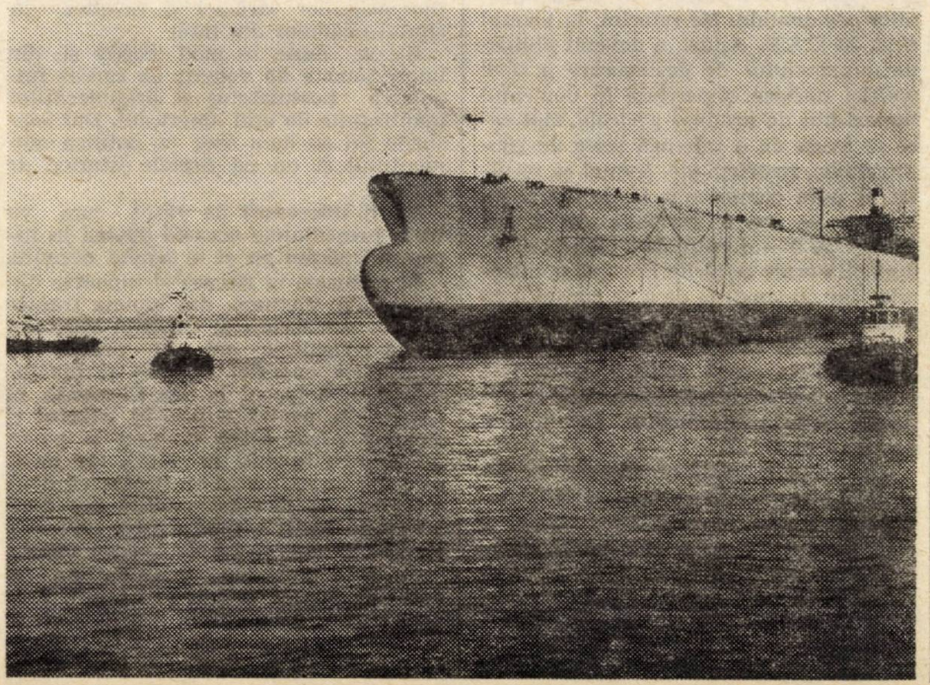

U.R.S.S., în sfera schimburilor de mărfuri cu Italia. În 1968, schimburile polono-italiene s-au cifrat la 660 milioane zloți valută (165 milioane dolari), în prima jumătate a anului 1969 ele s-au cifrat la aproximativ 98 milioane dolari. Construim în Italia un combinat de zinc (în Sardinia) în valoare de două milioane dolari; la rîndul său, industria italiană ne acordă licența de fabricație a „Fiat"-ului polonez. Se știe că italienii construiesc la Togliatti, pe Volga (U.R.S.S.), o fabrică de automobile. Marea Britanie figurează pe primul loc printre partenerii occidentali ai Poloniei în sfera colaborării comercial-economice. Schimburile reciproce din 1968 au depășit cifra de 114 milioane lire sterline (273,6 milioane dolari). Se dezvoltă, de asemenea, cu succes colaborarea tehnico-științifică și colaborarea industrială.

Ar trebui discutat aparte locul pe care-l cucerește R.D.G. în comerțul cu Europa occidentală, care încă „nu recunoaște" R.D.G. ca pe cea de-a 10-a putere industrială în lume. În „Times"-ul din 3 noiembrie 1969, în „Observer" și „Guardian" a apărut un articol care critică cu asprime faptul că comerțul dintre Marea Britanie și R.D.G. este în continuare, din păcate pentru guvernul britanic, „frînat prin lipsa reprezentării la nivel guvernamental".

Chiar și din această incompletă trecere în revistă pot fi observate relații bilaterale comerciale, economice și tehnico-științifice avantajoase dintre țările vest-europene și țările socialiste din Europa care vor deveni un factor economic demn de luat în considerație, și nu numai economic. Există, deci, posibilitatea de a lărgi și de a reflecta asupra acestor schimburi pentru a asigura o dezvoltare eficientă a relațiilor economice. Cu atît mai mult, cu cît procesul dezvoltării lor întîmpină o serie de obstacole, a căror importanță nu e permis să nu fie luată în seamă.

Unul dintre ele — și nu cel mai mic — crește o dată cu procesele de integrare economico-politică în sfera uniunilor occidentale. Ne referim, în primul rînd, la C.E.E. Astăzi, a devenit obligatoriu principiul de desfășurare a unei politici unitare comerciale în domeniul importului de produse agricole, fapt care se leagă de o întreagă serie de contingentări, restricții etc. Numai ca rezultat al unui compromis, țările C.E.E au obținut — pe o perioadă de 3 ani (1970—1972) — dreptul de a încheia acorduri bilaterale cu țările Europei occidentale, dar cu condiția de a se consulta cu ceilalți 5 parteneri. După scurgerea acestor 3 ani, cele șase țări C.E.E. vor fi obligate la o riguroasă politică comercială unitară, iar tratativele comerciale se vor desfășura prin intermediul Comitetului executiv al C.E.E.

Nu încape îndoială că viitoarea conferință de securitate europeană ar putea asigura o cale de colaborare largă și fără sinuozități, prin care țările continentului nostru, indiferent de orînduire, să facă pași în vederea interesului comun, al binelui securității și păcii.

Boleslaw WOJCICKI

INTERNATIONAL
Herald Tribune
Published with The New York Times and The Washington Post

James Reston

HOTĂRÎRILE CARE LIPSESC DE ANUL NOU

ÎN PLANURILE Statelor Unite pentru anii '70, un lucru lipsește în mod clar: o definiție a poziției noastre naționale și internaționale, care să poată fi înțeleasă de poporul american. Faptele sînt foarte clare. În țară, prosperitatea economică a ultimei generații este certă, dar cel puțin un sfert din poporul american se află în nevoie, iar mulți americani se găsesc într-o stare de revoltă.

Pe plan mondial, țările albe bogate reprezintă o mică minoritate a familiei umane, dar decalajul venitului dintre țările bogate și țările sărace se adîncește an de an. Pericolul pe care îl reprezintă aceste situații este vădit. În plus, în cadrul național și pe plan mondial, popoarele în dezvoltare încep să înțeleagă că sărăcia nu este inevitabilă, ci intolerabilă.

Pentru moment, discuția politică din Statele Unite se referă la războiul din Vietnam și la delictele din orașe, iar Administrația Nixon acționează pe ambele fronturi. De asemenea, Nixon lucrează acum la un nou buget federal, care va reduce cheltuielile militare și va spori alocațiile pentru săraci și pentru îmbunătățirea situației din orașele americane. Dar, deși alocă fonduri mai mari pentru serviciile sociale și sume mai reduse pentru scopuri militare, noul buget nu face față în mod real dimensiunilor sărăciei și revoltei în rîndul nealbilor din țară.

Nixon luptă în mod efectiv și, din unele puncte de vedere, cu succes împotriva postulatelor și prejudecăților manifestate de unii americani. Dar măsurile lui au de-a face cu politica momentului și nu cu faptele istorice de bază.

Va fi interesant de văzut cum va trata președintele această dilemă la începutul noului an și al noului deceniu.

El primește în fiecare zi rapoarte din orașe, din Vietnam, din luptele tragice care se desfășoară în Orientul Mijlociu, de la consilierii săi în problemele populației, energiei atomice și învățămîntului. A plecat la San Clemente, în California, pentru a pregăti bugetul și rapoartele lui către Congres și popor cu privire la anii următori, iar peste cîteva zile va trebui să hotărască dacă va vorbi în termeni politici sau dacă va spune țării, în mod cinstit, care este poziția ei din punct de vedere istoric.

Ca și majoritatea președinților, el este tot timpul sfătuit și hărțuit. I se spune să urmeze „linia Agnew", să se alăture reacțiunii împotriva intelectualilor militanți, a negrilor și a presei liberale. Iar, pe de altă parte, să privească în perspectivă și să încerce să facă față cauzelor nemulțumirii din țară și de peste hotare.

În săptămînile următoare, va trebui să ia o hotărîre asupra acestor puncte. Va trebui să redacteze un mesaj cu privire la Starea Uniunii. Va trebui să hotărască asupra bugetului, ceea ce îl va sili să-și aleagă prioritățile. Pe scurt, va trebui să arate care este, după părerea sa, situația țării la sfîrșitul primului an al mandatului său de președinte și la începutul anilor '70.

Le Monde

PARIS

Un interviu cu președintele Houari Boumedienne

RELAȚIILE BILATERALE ALE ALGERIEI

DUPĂ OPINIA șefului statului algerian, anul care s-a scurs a fost un an bun în ce privește relațiile cu Franța. „Există o înțelegere mult mai mare. Raporturile dintre cele două țări decurg dintr-un trecut îndelungat și interesele lor reciproce sînt atît de importante, încît dificultățile conjuncturale trebuie abordate totdeauna cu calm.

Pînă în prezent, am reușit să reglementăm multe probleme care păreau de nerezolvat, astfel că, astăzi, au rămas puține chestiuni pendinte. Trebuie subliniat, totuși, că aceste chestiuni au un caracter foarte important, deoarece reglementarea lor are o influență directă asupra dezvoltării economice a țării noastre. De fapt, nici un motiv obiectiv nu împiedică soluționarea lor spre satisfacția ambelor părți. Colaborarea, cred, poate să ia un nou avînt, ținînd seama, firește, nu numai de starea generală a bunelor noastre relații, dar și de interesele noastre reciproce.

Dar să examinăm cele trei aspecte principale ale cooperării și, în primul rînd, problema vinului. Știți în ce măsură neaplicarea acordului din 1964 a apăsat asupra relațiilor algeriano-franceze. În ultimul timp, s-a depus un anu-

mit efort pentru a lichida restanțele. Acum, trebuie să privim în special viitorul și, în această privință, nu există încă nici o perspectivă.

În ce privește petrolul, de ambele părți există doleanțe și nemulțumiri. Toamna trecută, au început tratative care vor continua în 1970. Nu cred că există oameni de bună-credință care să susțină că trebuie prelungit pur și simplu acordul din 1965. Toate lipsurile acestui acord, apărute în urma confruntării lui cu realitatea, pot fi înlăturate pentru ca să devină mai conform cu datele concrete și cu evoluția generală pe care a cunoscut-o sectorul respectiv. După părerea mea, în acest domeniu trebuie evitate soluțiile pe termen scurt, trebuie schițată o soluție dinamică de viitor în stare să deschidă perspective largi în toate domeniile.

În ce privește colaborarea culturală, nu există dificultăți serioase. Planul pe patru ani prevede o largă dezvoltare în domeniul învățămîntului de toate gradele, ceea ce deschide perspective colaborării în acest sector.

— *Colaborarea se dezvoltă, de asemenea, în domeniul militar și se afirmă că doriți, și pe acest plan, să diversificați relațiile dv.*

— Faptul că Algeria a dus un război împotriva armatei franceze nu reprezintă un motiv pentru a exclude domeniul militar din ansamblul cooperării. În ce ne privește, nu nutrim nici ură, nici resentimente. Am dovedit-o în acțiunea noastră de zi cu zi. Atît în ce privește politica internațională cît și politica internă, noi ne-am definit în mod clar și precis opțiunile. În cadrul respectării scrupuloase a acestor principii, este neîndoielnic că există posibilități de colaborare și că ele merită să fie explorate.

— *În general, relațiile Algeriei cu vecinii săi din Maghreb s-au îmbunătățit simțitor în 1969.*

— S-a produs, într-adevăr, o evoluție pozitivă, care este rezultatul unei munci laborioase depuse în comun. Imboldul a fost dat, întrucîtva, în cursul vizitei mele de anul trecut în Maroc, care s-a soldat prin încheierea acordurilor de la Ifrane. Ministrul nostru al afacerilor externe a vizitat Tunisul pentru a semna acordurile de colaborare și de demarcare a frontierelor. Ne orientăm tot mai mult spre o colaborare pe plan maghrebian, în sensul deplin al cuvîntului, deoarece am lichidat falsele obstacole psihologice, și am eliminat psihozele de neîncredere reciprocă. Acum s-a creat un climat de încredere, care permite toate speranțele.

Cu Libia, relațiile noastre sînt foarte bune. Nu există nici cea mai mică neînțelegere, dimpotrivă. Dorim noilor conducători libieni deplin succes în politica lor care urmărește să lichideze rămășițele tutelei străine. De mai mulți ani, s-a încercat să se creeze disensiune între Libia și Algeria în domeniul petrolului, dar nu pot exista divergențe cu linia urmată în prezent de conducătorii libieni.

Este important ca între țările Maghrebului să se dezvolte colaborarea, să se consolideze încrederea. Vrem ca în această parte a lumii să se instaureze pacea, ca regiunea noastră să nu servească drept loc de înfruntare între puteri străine.

— *În această privință, poziția dv. nu pare foarte îndepărtată de cea expusă recent de guvernul francez în legătură cu Mediterana.*

— Am vorbit, într-adevăr, despre „Mediterana pentru mediteraneeni", despre „Mediterana, lac al păcii" ; aceasta înseamnă că nu avem nevoie de flote străine în regiunea noastră, și nici de baze străine în Italia, în Libia, în Spania etc.

Sîntem pentru plecarea flotelor tuturor țărilor care nu fac parte din Mediterana. Ceea ce este necesar pentru noi este o colaborare reală între statele riverane ale Mediteranei, în interesul tuturor acestor țări. Nu există, deci, divergențe de fond cu Franța în acest domeniu.

— *Care sînt liniile mari ale planului pe patru ani adoptat recent de guvernul dv. ?*

— Există trei mari principii fundamentale.

Să se dea independenței economice a țării conținutul ei real prin crearea bazelor industrializării și prin modernizarea agriculturii. Începem acum etapa revoluției industriale și a revoluției agrare. Să se ducă o acțiune de anvergură în favoarea promovării omului. Scopul nostru este nu numai de a ridica nivelul de trai general, dar și de a duce o muncă în adîncime pentru promovarea socială și culturală a populației. Astfel, vom depune un efort considerabil pentru a școlariza toți copiii noștri, pentru a forma cadre la toate nivelurile, pentru a democratiza Universitatea, pentru a asocia muncitorii la conducerea întreprinderilor prin înființarea de adunări muncitorești în fiecare unitate de producție, pentru a transforma mentalitatea și condițiile de trai la sate. Să se creeze bazele materiale ale economiei socialiste. O dată cu planul pe patru ani, începem bătălia hotărîtoare împotriva subdezvoltării.

Înfăptuirea acestor obiective va necesita eforturi excepționale. Pentru a le realiza, trebuie să investim o treime din venitul brut al națiunii. Este un procent rareori egalat pe plan mondial. Va trebui să importăm cantități considerabile de bunuri de echipament. Firește, în epoca noastră, concurența internațională a devenit foarte puternică. Dar, în cadrul colaborării, industria franceză va putea găsi piețe foarte importante.

Calculatorul electronic „Minsk—22", instalat la „GUM", marele magazin universal moscovit, acționează ca un sfătuitor al vînzătorului. „Minsk—22" urmărește mersul vînzărilor și „indică" ce comenzi trebuie făcute pentru reaprovizionarea magazinului

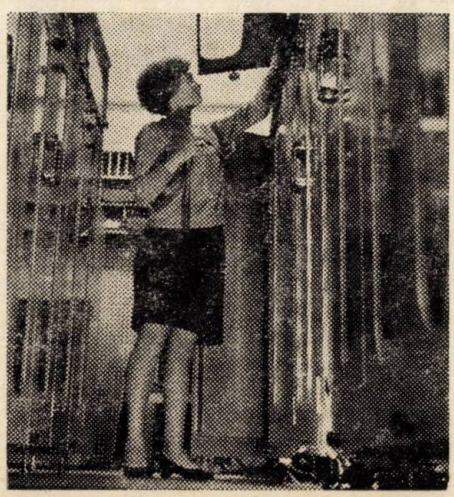

reflector

NELINIȘTE ȘI CONCURENȚĂ

Perspectiva unei tranzacții privitoare la armament între Franța și Libia a provocat rumori la adresa intențiilor guvernului francez de a furniza arme țărilor arabe. E, poate, normal ca Israelul, profitînd de afacerea vedetelor din Cherbourg, să denunțe din nou embargoul căruia îi este supus, în timp ce material militar urmează să fie livrat unei țări despre care nu se știe dacă mîine va rămîne în afara „cîmpului de luptă". Dar poate stîrni mirare indignarea exprimată de cealaltă parte a Canalului Mînecii și dincolo de Atlantic atunci cînd, așa cum o dovedește situația din Biafra, moralitatea nu joacă un rol determinant în traficul de arme. Fapt este că unele ziare, cunoscute în general pentru prudența lor în alegerea informațiilor, n-au ezitat să reproducă în ultimul timp știri, fie false, fie exagerate, în ceea ce privește Franța.

Pretinsele negocieri între Franța și R.A.U. țin, într-adevăr, de domeniul născocirilor. Niciodată n-a fost vorba de a vinde armament greu autorităților de la Cairo ; cît privește Libia, livrarea avioanelor „Mirage" nu va fi în nici un caz terminată mai devreme de doi ani. Oricum, Franța figurează pe piața internațională a armamentului ca o furnizoare de rangul doi în raport cu concurenții săi.

Felul în care aplică embargoul este poate ambiguu și, din această cauză, criticabil. Dar Marea Britanie și Statele Unite au încheiat contracte importante cu Israelul, Libia, Irakul, Iordania, Arabia Saudită, Marocul etc. Londra se pregătea să livreze tot atîtea tancuri „Chieftain" Ierusalimului ca și Tripoli-ului, în timp ce conducătorii libieni insistă să fie singurii beneficiari. Cele 150 de rachete sol-aer, care e vorba să fie vîndute minusculului emirat de Quatar de la Golful Persic, riscă să sporească arsenalul organizației El Fath pe malurile riului Iordan.

Lupta pentru controlul surselor de aprovizionare cu petrol arab este, în cazul de față, o miză esențială. De unde neliniști abia voalate care se manifestă la Washington și la Londra, unde se constată, probabil, eroziunea unei influențe odinioară preponderente în această parte a lumii.

Dar britanicii, care au încercat mult timp să concureze Franța în politica din Orientul Apropiat, și americanii, care au profitat de consecințele nefericitei aventuri din Suez în 1956, nu au autoritate să reproșeze Parisului că încearcă să-și restabilească în această parte a lumii pozițiile sale.

(După **Le Monde**)

l'Unità

ROMA

MIOPIA PIEȚEI COMUNE ȘI ACORDURILE E.N.I. — U.R.S.S.

ÎN URMĂTORII 20 de ani. Uniunea Sovietică va furniza firmei E.N.I. 100 miliarde mc. de gaz metan extras din zăcămintele din Ucraina. Pentru transportul acestui gaz în răstimp de trei ani o societate a E.N.I., S.N.A.M., va construi o conductă de gaz metan de 370 km care, de la frontiera dintre Cehoslovacia și Austria, parcurgînd teritoriul austriac, va ajunge pînă la Tarvisio. Aici, metanul sovietic, într-un ritm de aproximativ șase miliarde m.c. pe an, va fi introdus în rețeaua națională a conductelor de gaz metan și distribuit aproape în întreaga țară.

Spre a aprecia semnificația acestor cifre, trebuie avut în vedere că 100 miliarde mc. corespund în mare întregii producții italiene de gaz metan de cînd au fost forate primele puțuri și pînă acum. Iar șase miliarde mc., adică livrările anuale prevăzute din momentul în care va fi realizată conducta de gaz metan din Cehoslovacia, echivalează cu peste jumătate din actuala producție italiană și cu aproximativ o treime din consumul la care se va ajunge către 1975.

În ceea ce privește prețul, ministrul sovietic al comerțului exterior, Patolicev, a declarat că este vorba de „prețul minim oferit de piață". În ceea ce îi privește, conducătorii E.N.I., după ce au declarat că prețul se dovedește de un „avantaj absolut", au subliniat că prin el, pentru prima dată în istoria industriei petroliere, a fost nesocotit principiul impus de cartelul internațional al petrolului, în baza căruia prețurile trebuie să fie uniforme pentru toți destinatarii, indiferent de cheltuielile mai mari de transport datorate distanței dintre zonele de producție și cele de consum. Aplicarea unui asemenea principiu s-a dovedit pînă acum deosebit de oneroasă pentru Italia și pentru întreaga Europă occidentală care, aflîndu-se departe de zonele marii producții, a trebuit să plătească totdeauna hidrocarburile, ca și toate celelalte surse de energie, la un preț excesiv de ridicat. Acum, nesocotirea acelui principiu se va extinde probabil la întreaga piață a hidrocarburilor și avantajul pentru Italia și Europa va putea fi cu siguranță mai mare decît acela care s-a obținut ca urmare a unui acord anterior între Uniunea Sovietică și E.N.I., privind furnizarea de petrol și care a determinat o sensibilă reducere a prețului petrolului pe scară mondială.

Nu mai puțin interesant decît prețul este modul în care acesta va fi plătit. În practică nu este prevăzută vărsarea de valută de către E.N.I., ci furnizarea unor cantități uriașe de mașini și utilaje de către diferite societăți italiene, unele controlate de însăși E.N.I. (Nuova Pignone, S.N.A.M. Progetti), altele necontrolate de ea (Italsider, Fiat, Pirelli). În primii cinci ani, asemenea livrări vor ajunge la 125 miliarde lire. Dar la acestea se vor adăuga altele în următorii 15 ani. Astfel, în general, schimburile dintre cele două părți vor ajunge la trei miliarde dolari.

Deja din aceste elemente apare evidentă însemnătatea acordului încheiat în aceste zile. Dar dacă se ține seama de tipul relațiilor care o dată cu el se vor stabili între Italia și Uniunea Sovietică, se poate afirma că se conturează un salt calitativ în relațiile comerciale dintre cele două țări și chiar o extraordinară dezvoltare de forme reale de cooperare economică.

Datorită acestui acord, economia Italiei își vede, pe de o parte, garantată aprovizionarea energetică în condiții deosebit de avantajoase și, prin urmare, posibilitatea unei îmbunătățiri a eficienței, pe de altă parte, ea poate programa pe termen lung și mijlociu o dezvoltare a unor sectoare de importanță hotărîtoare, încă deficiente în Italia — acelea care produc mijloace de producție — știind că dispun de o piață de desfacere sigură. Și toate acestea capătă o mare semnificație dacă se ține seama atît de situația actuală a economiei capitaliste pe plan internațional, caracterizată de o profundă nesiguranță și instabilitate, cît și de necesitatea de a califica aparatul de producție național pe calea dezvoltării sectoarelor industriei grele. Această ultimă necesitate a devenit atît de mare în ultimul timp, ca urmare a nivelului tot mai ridicat de pregătire a noilor forțe de lucru și ca urmare a însești modificărilor pieței mîinii de lucru, încît marea luptă sindicală este menită să le rezolve.

Valoarea acordului dintre E.N.I. și Uniunea Sovietică nu este însă numai de ordin economic și nu privește numai relațiile dintre Italia și U.R.S.S. Un acord ca acesta demonstrează, într-adevăr, cît este de mioapă o politică „europeistă" care se desfășoară în cadrul unor granițe înguste geografice și conceptuale ale Pieței comune și care nu încearcă cu hotărîre să valorifice la maximum toate posibilitățile de cooperare existente la nivelul întregii Europe. Aceasta este cu atît mai adevărat în actuala situație de criză organică a Comunității Economice Europene, criză pe care atît de așteptata conferință „europeistă" la nivel înalt de la Haga nu a putut să o soluționeze. Trebuie, în sfîrșit, arătat că dacă un acord ca acela de care ne ocupăm este de mare importanță pentru îmbunătățirea, în special, a relațiilor politice dintre Italia și Uniunea Sovietică, totuși pentru a putea valorifica toate posibilitățile de cooperare economică existente la nivel european nu se poate să se neglijeze instaurarea în Europa a unui sistem efectiv de securitate colectivă.

Eugenio PAGGIO

Pierre GRABER

șeful Departamentului Politic al Confederației Elveține

Renunțarea lui Spühler și apoi a lui Schaffner la funcțiile deținute în cabinetul federal a constituit un eveniment politic fără precedent în Confederația Elvețiană. Ea a readus în actualitate o veche controversă referitoare la modalitatea de alegere a consilierilor federali. În prezent, aceștia sînt aleși dintre deputații celor două camere reunite ale Adunării federale, care numără 224 de membri. Sondajele efectuate indică dorința unor largi pături ale populației ca alegerea consilierilor să fie făcută pe baza unor consultări electorale directe.

După ce, din motive de vîrstă, consilierul federal Willy Spühler, lider al partidului socialist și ministru al afacerilor externe, a anunțat că, la expirarea mandatului său, va renunța la postul din cadrul Consiliului federal, socialistul de limbă franceză, Pierre Graber, a fost desemnat să ocupe locul rămas, astfel, vacant. Pierre Graber, de profesie avocat, a primit asentimentul Comitetului director al partidului socialist, alegerea sa devenind oficială la 10 decembrie 1969.

El s-a născut în anul 1908, la Chaux-de-Fonds, în cantonul Jura. Încă de mai multă vreme, se vorbea despre Pierre Graber ca despre un „viitor consilier federal" și, cu trecerea timpului, unii comentatori își puneau întrebarea dacă nu a fost prea mult timp doar un candidat... În prezent, consilierii federali — apreciază ziarele elveține — nu mai stau, ca altădată, timp de 20 de ani în post, ci o relativă tinerețe constituie una din condițiile majore pentru a intra în guvern.

În 1966, foarte mulți și-au pus întrebarea dacă Pierre Graber nu a atins punctul culminant al carierei sale ocupînd postul prezidențial al Adunării federale. Dar grupul parlamentar și Comitetul director al partidului socialist au fost de părere că el este omul cel mai potrivit pentru a-i succeda lui Willy Spühler. Activitatea sa politică și civică explică, însă, pe deplin alegerea făcută : un sfert de secol în Consiliul național, patru ani primar al orașului Lausanne, de șapte ani ministru de finanțe în guvernul cantonal de la Lausanne și președinte al grupului parlamentar socialist de la Berna.

Pierre Graber — scrie presa elvețiană — este foarte apreciat în Consiliul național, în special, pentru intervențiile sale foarte precise și percutante. Observatorii politici consideră că, dacă Consiliul federal a pierdut un remarcabil om politic prin demisia lui Spühler, îl va regăsi cu siguranță în persoana lui Pierre Graber.

A. M.

poșta redacției

Redacția noastră mulțumește călduros tuturor cititorilor și colaboratorilor care ne-au felicitat cu prilejul Anului Nou

Gabriel Rogoveanu, București. 1) Despre dispariția celor cinci nave din portul francez Cherbourg, revista noastră a scris în nr. 2 din acest an. 2) Fostul președinte indonezian Sukarno se află în continuare sub supraveghere, la domiciliul său, la 40 km de Djakarta. 3) „Vietnamizarea" războiului dus de Statele Unite în Vietnam nu înseamnă renunțarea din partea acestora de a se mai amesteca în problemele Asiei de sud-est. Reluînd „doctrina Eisenhower" — „asiaticii să lupte împotriva asiaticilor", „doctrina Nixon" urmărește cruțarea forței umane americane, dar acordarea în continuare a ajutorului militar în armament și experți. Retragerea trupelor sate.ite din războiul dus de S.U.A. în Vietnam nu este prevăzută în planul american de „vietnamizare". Opinia publică din țările asiatice care au trupe în Vietnam se pronunță, însă, hotărît pentru retragerea acestor trupe. Exemplul filipinez, despre care presa noastră a relatat la timpul său, este concludent în legătură cu problemele menționate mai sus, consultați nr 46, 47 și 51 din 1969. 4) Procesul „Bel Air", în care urmează să fie judecați asasinii actriței Sharon Tate, va începe, probabil, în luna februarie.

PRIMELE ZIARE DIN LUME

Din al 4-lea deceniu al secolului al XIX-lea, începe să apară ziarul modern. Unele forme embrionare de informare publică scrisă au existat, însă, cu mult înainte. Istoria atestă că în Egiptul antic, la curtea faraonului Tutmes al III-lea, circula o cronică scrisă pe papirus. La Roma, în secolul I i.e.n., în vremea lui Iuliu Cezar, erau expuse în locurile publice așa-numitele „Acta senatus" (cu relatări sumare ale ședințelor senatului) și „Acta diurna populi romani" (cu vești din imperiu și de la granițe). Aceste buletine au apărut pînă în secolul IV e.n. Un prototip de ziar, în alte forme, a existat și în Orientul antic (China, Coreea). În timpul Evului Mediu și al Renașterii, în marile centre maritime și culturale au circulat ziare scrise de mînă, cunoscute sub denumirea de „Nouvelles à la main" (Franța) și „News Letters" (Anglia). Ele relatau noutăți din viața politică și economică, știri de la curte, publicau prețurile mărfurilor etc. Firește, ziarul s-a putut dezvolta abia după inventarea tiparului și în raport direct cu dezvoltarea tehnicii tipografice, a transporturilor, poștei, telegrafiei. După anumite date, primele ziare, tipărite cu caracter periodic, au fost: „Strassburger Relation" și „Wolfenbütteler Aviso" (apărute în 1609 în Germania), „Nieuwe Tijdingen" (în 1616, săptămînal belgian, la Anvers), „The Weekly News from Italy, Germany..." (în 1622, în Anglia), „La Gazette de France" (fondat în 1631, la Paris). În Polonia apare în 1661 „Merkuriusz Polski", iar în Rusia, în 1703, este publicat ziarul „Vedomosti". Primul cotidian a fost „Daily Courant", apărut la Londra în 1702.

Gh. BOGASIU
student, București

Vladimir Mărcescu, Timișoara. 1) În 1783, Ludovic al XVI-lea dispune construirea digului care închide rada portului Cherbourg, după planurile lui La Bretonnière. Inaugurarea are loc abia în 1858, sub Napoleon al III-lea. Digul, larg de 200 metri la bază și 9 metri în partea sa cea mai înaltă, lasă un pasaj la extremități, între insulele Pelée și Chavagnac, acestea din urmă legate și ele de continent. Rada portului Cherbourg (fotografia alăturată) se întinde pe o suprafață de 1 500 ha. Cherbourg a devenit port de escală pentru pacheboturi după 1865. 2) Orașul Chandigarh, capitala statului indian Pendjab, este unul dintre cele mai noi orașe ale Indiei. Populația orașului înfruntă condiții climaterice extrem de vitrege. Ridicat la picioarele munților Himalaya, orașul a fost construit după planurile arhitectului francez Le Corbusier, care, la 19 decembrie 1950, e numit consilier arhitectural al guvernului din Pendjab. La realizarea planurilor au mai participat, între 1951 și 1953, arhitecții londonezi Maxwell Fry și Jane Drew. Întregul ansamblu arhitectonic care formează orașul Chandigarh a fost conceput pentru 500 000 de locuitori. 3) Prima invenție a lui Pierre Clerget (1875—1943, unul din primii constructori ai motoarelor ușoare pentru aviație) datează din 1895. Cea mai cunoscută este, însă, motorul ușor rotativ, realizat în 1912. 4) Partidul conservator britanic a apărut sub acest nume în 1832, după reforma electorală, cînd termenul de „tory" a fost înlocuit cu acela de „conservator". Între 1832 și 1914, conservatorii au alternat la putere cu liberalii (ultimii dominînd înainte de 1886). Între cele două războaie mondiale, conservatorii au deținut ani îndelungați puterea politică. După al doilea război mondial, pare să se fi realizat din nou un echilibru al guvernărilor, de astă-dată, însă, între conservatori și laburiști. Dintre conducători remarcabili ai partidului conservator britanic, amintim pe Peel, Disraeli, Lloyd George, W. Churchill, H. Macmillan.

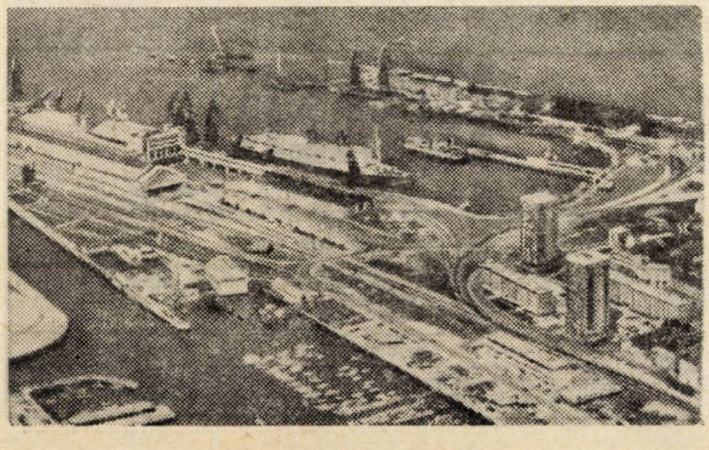

A EXISTAT SUPERCONTINENTUL GONDWANA?

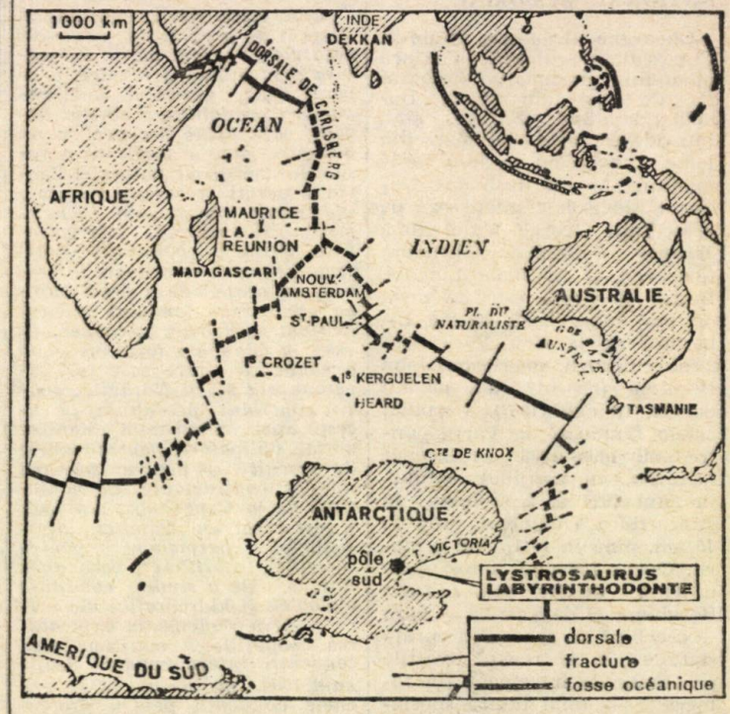

O recentă descoperire pare să confirme ipoteza derivei continentelor și existența, în urmă cu citeva sute de milioane de ani, a unui supercontinent — Gondwana (vezi „Lumea" nr. 51/1969). Este vorba de comunicarea făcută Fundației naționale de științe din Washington de către dr. Laurence M. Gould, consilier științific al expediției Byrd din 1928. Împreună cu dr. Grover Murray, președintele Universității tehnologice din Texas, dr. Gould a descoperit, în apropierea Polului Sud, fosilele unui lystrosaurus, strămoșul hipopotamului de astăzi. Prezența preistorică a acestui animal fusese stabilită și pe teritoriul Africii, continent cu care Antarctica, Australia, America de Sud și India ar fi fost legate în cursul perioadei permiene, formînd ipotetica Gondwana. Fosilele de lystrosaurus, ca și vegetația fosilizată descoperită în aceste regiuni ale globului, ar confirma teoria conform căreia, în urmă cu 400 de milioane de ani, Antarctica a fost mult mai apropiată de Ecuator, de care s-a îndepărtat cu o viteză de 10-12 cm pe an. După părerea celor doi oameni de știință, fosila găsită este „nu numai cea mai importantă din Antarctica, dar și una din cele mai mari fosile descoperite în decursul tuturor timpurilor". Descoperirea fosilei de lystrosaurus a aprins și mai mult disputa în jurul existenței misteriosului continent Gondwana.

Harta de sus reprezintă pămînturile australe care, conform ipotezei, ar fi format continentul Gondwana, precum și locul (apropiat de Polul Sud) unde a fost descoperită fosila de Lystrosaurus.

Valeriu NAUM
București

Dumitru Oleriu, Aleea Patriei, bl. D 2, ap. 20, Deva, dorește să cumpere numărul 2/1969 al revistei „Lumea".

poșta redacției

„MOUNT RUSHMORE NATIONAL MEMORIAL"

Gheorghe Brădescu, Craiova. Cunoscutele sculpturi în stînca muntelui Rushmore (fotografia de jos) din statul Dakota de Sud (S.U.A.), sînt, într-adevăr, cele mai mari din lume. După cum se știe, așanumitul „Mount Rushmore National Memorial" înfățișează pe președinții George Washington, Thomas Jefferson, Theodore Roosevelt și Abraham Lincoln. Bustul fiecăruia este de două ori mai mare decît statuia Libertății de la New York. Autorul sculpturii, americanul John Borglum (născut din părinți danezi, în anul 1867), a studiat artele frumoase la Paris, între anii 1890—1893. A început lucrarea, cu sprijinul statului, în anul 1927 și a sculptat în stînca dură a muntelui timp de 15 ani, pînă în 1941, cînd a murit. Opera începută a fost definitivată de fiul său, Lincoln Borglum. O dată pe an — vara — o echipă de specialiști curăță statuile și le repară avariile pricinuite de intemperii (în fotografie — unul dintre specialiști curățind ochiul unei sculpturi). „Toaleta" aceasta a devenit o atracție turistică, în epoca respectivă regiunea fiind vizitată de circa un milion de persoane.

DREPTUL „MĂRII LIBERE"

„Libertatea mării" cuprinde și dreptul de a exploata resursele naturale în largul mării. Pe măsura perfecționării tehnice, a apărut, însă, pericolul unei exploatări prădalnice a acestor bogății, care poate provoca, la un moment dat, o secătuire a resurselor maritime naturale. Pentru a ocroti resursele naturale ale mării libere, s-au încheiat mai multe convenții internaționale. Primele convenții conțineau dispoziții referitoare la pescuit, cu scopul de a preîntîmpina epuizarea fondului piscicol existent în mări și oceane. În 1882, în Olanda a fost încheiată o convenție, între șase țări riverane ale Mării Nordului, pentru controlul pescuitului în aceste ape. Convenția stabilea norme obligatorii pentru navele de pescuit și pentru pescarii statelor contractante. La conferința de la Copenhaga, din 1902, a fost creat un „Comitet internațional permanent pentru cercetări maritime", care avea sarcina de a studia condițiile biologice și hidrografice ale mării și de a reglementa exploatarea bogățiilor maritime prin convenții internaționale. După anul 1900, au început să se încheie convenții pentru protecția resurselor naturale. Rusia, S.U.A., Japonia și Anglia au stabilit, în 1911, o convenție pentru protecția focilor în zona de nord a Oceanului Pacific. În 1946, a fost încheiată la Washington — și semnată de 15 țări — Convenția cu privire la pescuitul balenelor. În 1949, a fost creat, la Roma, un Consiliu pentru reglementarea pescuitului în Marea Mediterană. Conferința de la Geneva (1958) a adoptat o convenție cu privire la pescuit și la protecția resurselor vii în marea liberă. Potrivit acestei convenții, fiecare stat are dreptul să pescuiască în marea liberă, cu respectarea drepturilor legitime ale celorlalte state, semnatarii obligîndu-se, totodată, să ia toate măsurile necesare pentru apărarea resurselor naturale în marea liberă.

Virgil BOGASIU
Brăila

Al. Vasilescu, București. 1) Islanda apare în hărțile europene la sfîrșitul primului mileniu al erei noastre (secolele IX—X). Pînă în 1262, a fost republică independentă. E cucerită apoi de norvegieni și, ulterior, de danezi. 2) Statuia lui Bjarni Benediktsson, cel mai mare poet islandez, precum și statuia pescarului cu chipul obosit scrutînd oceanul, aflate amîndouă la Reykjavik, sînt operele sculptorului Asmandur Svejnson. 3) Insula Surtsey (în mitologia scandinavă, Surtur era o zeitate a focului) a apărut la 15 noiembrie 1963, în largul coastelor Islandei, completînd arhipelagul Vestmann. Formarea insulei Surtsey a prezentat o caracteristică aproape unică în istoria unor astfel de evenimente: activitatea vulcanică s-a desfășurat aproape fără întrerupere, între 14 noiembrie 1963 și 5 iunie 1967. Accesul persoanelor autorizate pe noua insulă a fost reglementat în anul 1965. 4) Orașul Kampala, capitala statului Uganda, este așezat, asemenea Romei, pe șapte coline, la poalele cărora se află lacul Victoria.

CONGRESUL PRESEI LATINE

Ion Ursu, Bacău. Primele congrese ale presei latine s-au ținut în anii 1922 și 1923, la Lyon și la Lisabona. Au urmat apoi: 1924 la Florența, 1925 la Bruxelles și 1926 la Madrid. Cel de al șaselea congres s-a ținut la București, în octombrie 1927, cu acesta încheindu-se ciclul european (următoarele fiind programate în America Latină). La Congresul din București au luat parte reprezentanți a peste o sută de ziare din Franța, Italia, Spania, Portugalia, Canada, Mexic, Nicaragua, San Salvador, Guatemala, Republica Dominicană, Panama, Cuba, Columbia, Venezuela, Peru, Bolivia, Ecuador, Brazilia, Uruguay, Argentina, Chile și România. În fotografia de sus : o parte dintre numeroșii congresiști, la Turnu Severin, în timpul unei excursii.

Dan-Radu Alexandrescu, București. 1) Insula Anguilla, ocupată de parașutiștii britanici în martie 1969, aflată în Antilele britanice, la aproximativ 200 km nord de Guadelupa, are o suprafață de 88 km p ; numărul locuitorilor depășește, într-adevăr, numai cu puțin cifra de 6 000. Anguilla forma, din 1966, împreună cu insulele învecinate St. Kitts și Nevis, o federație condusă de un guvernator britanic. În 1967 devenea membră a Commonwealthului, iar la 9 ianuarie 1969, se desprindea de federația St. Kitts-Nevis-Anguilla, proclamîndu-se independentă. 2) Cele șase districte ale Ciprului sînt Nicosia, Kyrenia, Paphos, Limassol, Larnaca, Famagusta. Populațiile turcă și greacă (aceasta din urmă mai numeroasă) sînt răspîndite în toate aceste districte. Consultați harta apărută la „Poșta redacției" nr. 10/1968. 3) Serviciul pentru protecția indienilor (S.P.I.) a fost fondat în 1910, de mareșalul brazilian Rondon.

I. C. Popescu, Arad. Am publicat în nr. 2/1970 un articol despre situația din Orientul Mijlociu.

Gheorghe Russo, Brăila. Despre problema tratată în materialul trimis de dv., revista noastră a scris în mai multe rînduri; așteptăm altceva.

LUMEA

săptămînal de politică externă editat de Uniunea Ziariștilor din Republica Socialistă România

Redactor-șef Ion Cârje

Redacția și administrația : București, Piața Scînteii 1
Telefon 17.60.10. Internațional 18.50.05. și 18.53.55
Telex 197

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

PRODUCE:

- oxigen tehnic
- amoniac
- acid azotic
- azotat de amoniu
- uree îngrăşământ şi uree tehnică
- catalizatori pt. industria amoniacului

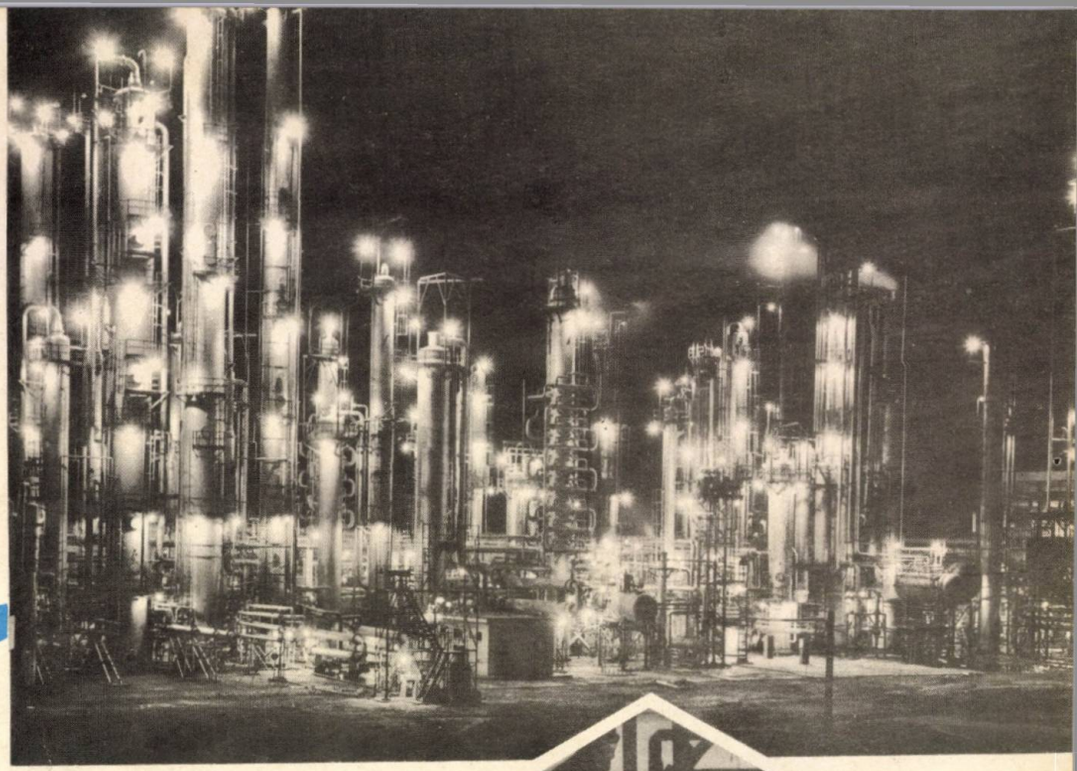

COMBINATUL CHIMIC CRAIOVA

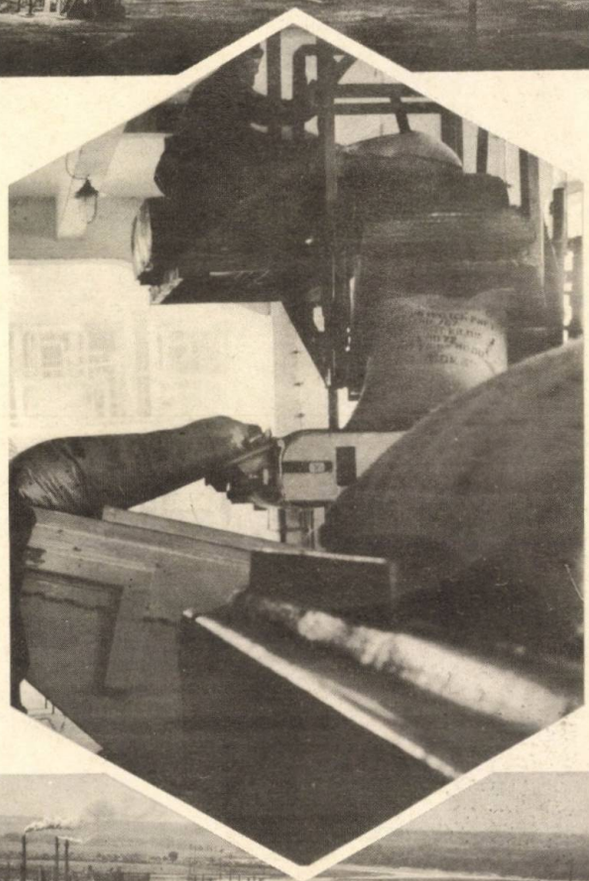

- acetilena
- acetaldehidă
- acid acetic
- Butanol
- acetat de vinil monomer
- poliacetat de vinil catalizator pt. sinteza butanolului şi acetatului de vinil monomer
- acid nicotinic

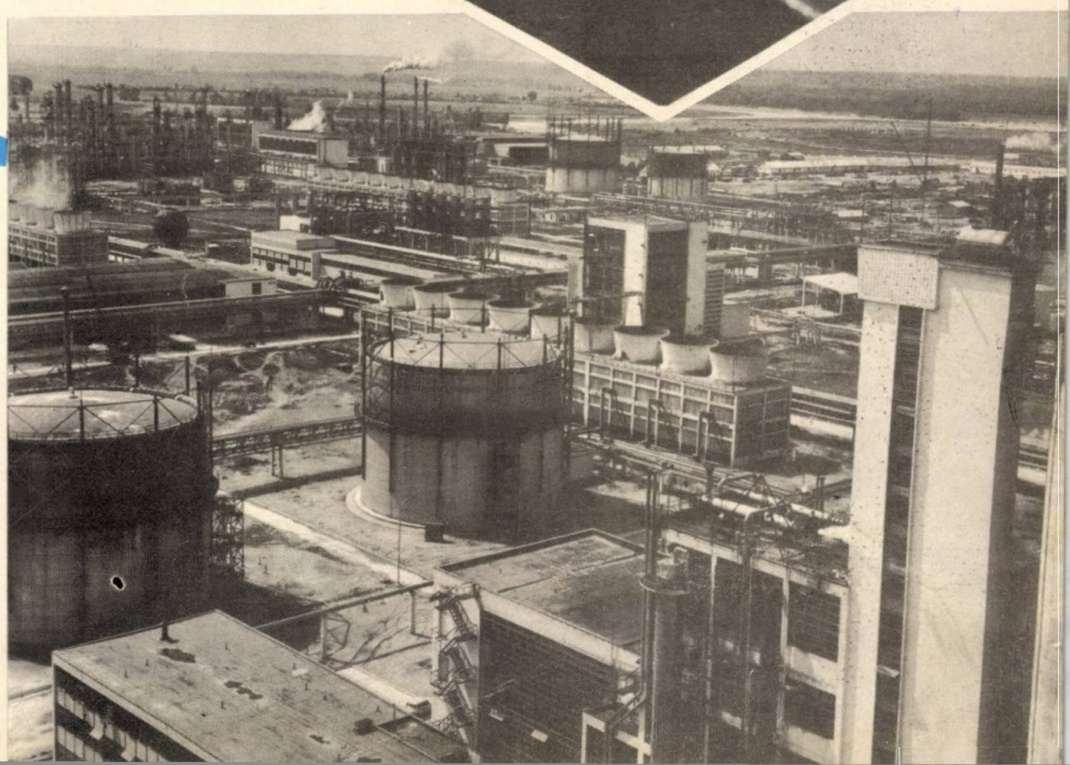

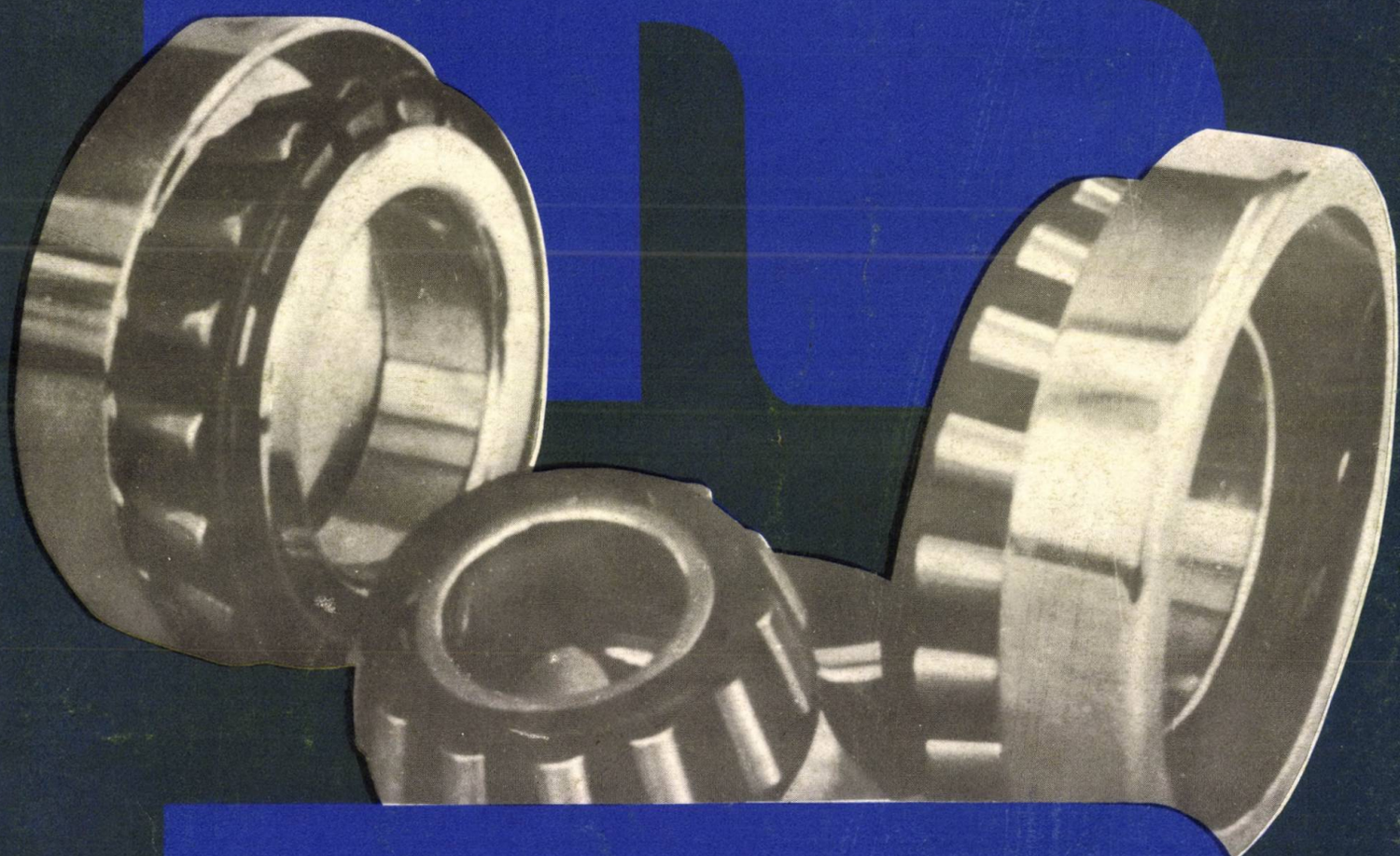

Fabrica de rulmenți

BÎRLAD

produce și livrează:

Rulmenți de construcție specială
Rulmenți radiali și axiali cu bile
Rulmenți oscilanți cu role butoi
Rulmenți radiali cu role cilindrice

Lei 2

CABINETUL DE PARTID
BIBLIOTECA
SIBIU

LUMEA

Nr. 5 *29 ianuarie 1970*

NAȚIUNEA ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

Evoluții politice occidentale

Cazul Debray | GENERALUL ȘI PRIZONIERUL

„Expo '70" OSAKA

„Chappaquiddick" într-o nouă variantă

În Irlanda de Nord se înregistrează o recrudescență a conflictului între cele două comunități religioase. Fotografia înfățișează intervenția forțelor de ordine pe străzile orașului Londonderry

Greva minerilor belgieni din bazinul carbonifer Limbourg continuă de peste o lună. În imagine: muncitorii zădărnicesc o încercare a patronatului de a aduce spărgători de grevă

Pentru a-și exprima protestul împotriva războiului din Vietnam, locuitori din capitala Canadei au instalat pe o stradă corturi denumite simbolic My Lai, în amintirea satului sud-vietnamez a cărui populație a fost masacrată de trupe ale S.U.A.

La Djakarta, studenții au organizat puternice demonstrații împotriva corupției și pentru îmbunătățirea condițiilor de trai

LUMEA

Nr. 5 (327) — 29 IANUARIE 1970

sumar

2 SĂPTĂMÎNA în telegrame. *Radu Pascal*
3 Din declarațiile săptămînii

ARTICOLE

5 „Starea Uniunii" sub semnul „noii căutări". *Felicia Antip*
10 Rebus politic italian. *Rodica Dumitrescu*
11 Paris. Probleme la ordinea zilei. *Florica Șelmaru*
14 Dezvoltarea relațiilor româno-arabe. *R. Georgescu*
18 Generalul și prizonierul. *Eugen Pop*
21 „Războiul fosfaților". *Ion Madoșa*

SINTEZE

7 Națiunea în lumea contemporană. *Ion Mitran*

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

13 VARȘOVIA. Obiectivul eficienței în economie. *Iosif Dumitrașcu*

REPORTAJ PE GLOB

16 Osaka. *Ion Cârje*

EVOCĂRI

19 Gandhi — un artizan al Indiei moderne. *George G. Potra*

LUMEA ÎN CĂRȚI ȘI REVISTE

22 „Bătălii neterminate". *Dana Alexandru*

SERIAL

24 Inimaginabila carieră a unui falsificator. *Clifford Irving*

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

26—30 Paris Match, Nea Politeia, L'Unità, The New York Times, Rynki Zagraniczne, L'Espresso, The Standard

PROFIL

30 JUAN B. MARTIN, ministrul afacerilor externe al Argentinei

POȘTA REDACȚIEI (31—32)

În acest număr:

NAȚIUNEA ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

DIN ACTUALITATEA INTERNAȚIONALĂ

WASHINGTON: Administrația Nixon și „noile căutări"

ROMA: Rebus politic

PARIS: Semnificația unui scrutin

LA PAZ: Se redeschide „dosarul Debray"?

ROMÂNIA ȘI ȚĂRILE ARABE

Evocări:

GANDHI ȘI LUPTA PENTRU „SWARAJ"

„CONFLICTUL RIO DE ORO"

EPILOG LA AFACEREA TABLOURILOR FALSE

săptămîna în telegrame

Londra

INTEROCCIDENTALE

Convorbirile ministrului de externe francez, Maurice Schumann, la Londra, cu Harold Wilson și Michael Stewart, par să fi introdus o notă de vizibilă înseninare în raporturile franco-britanice, grevate, luni de zile, de controverse și neîncredere. Ambele părți se declară „foarte satisfăcute" de reluarea contactelor. Primirea călduroasă făcută oaspeților francezi de către oficialitățile britanice arată că — apreciază „Le Monde" — „capitalul de prietenie de care se bucură, aici, Franța, s-a reconstituit repede". Nu omite, totuși, o observație : „Dl Stewart, secretar la Foreign Office, i-a răspuns d-lui Schumann cu umor, dar fără căldura pe care circumstanțele o impuneau".

Fără îndoială, s-a discutat mai mult despre Piața comună și aderarea Angliei. Partea franceză n-a adus, însă, nimic nou față de opțiunile expuse la reuniunea de la Haga. Dacă britanicii se arată înclinați să vadă totuși în atitudinea Parisului o mai evidentă flexibilitate, aceasta pare a fi, mai curînd, de stil. Condițiile Franței rămîn neschimbate : mai întîi candidatul va trebui să accepte tratatul de la Roma prin care s-a înființat Piața comună, apoi toate hotărîrile luate de-a lungul anilor de „cei șase" ; în fine, actualii membri ai C.E.E. vor trebui să adopte o poziție comună „pentru negocieri comune", „în cadru unic" cu Anglia și țările scandinave. În afară de aceasta, nimic nu lasă să se întrevadă că Franța ar fi dispusă să acorde britanicilor beneficii în domeniul industrial, provenite din plănuita asociere la Comunitate, fără ca Londra să suporte inevitabilele pierderi în domeniul agrar. Și, într-adevăr, se pare că necesitatea ca Marea Britanie să accepte politica agrară comunitară a revenit cu oarecare insistență în convorbirile lui Schumann la Londra.

Întrevederile au prilejuit, de asemenea, miniștrilor de externe francez și englez un amplu tur de orizont al problemelor internaționale. Printre altele, ei au avut, desigur, posibilitatea de a se informa reciproc asupra atitudinii față de conflictul din Orientul Apropiat. În ce privește contractul franco-libian cu privire la vînzarea avioanelor „Mirage", ministrul francez se pare că nu s-a lovit de critica omologului său britanic, mai puțin sensibil la emoția Washingtonului. De altfel, ziarele britanice vorbesc, în ultima vreme, destul de des despre o eventuală vînzare de tancuri britanice tip „Chieftain" Libiei. Dezacordul franco-britanic în aprecierea „cazului biafrez" s-a dovedit, totodată, — cum era și de așteptat — a nu mai fi de actualitate.

În aprecierea situației europene (îndeosebi a șanselor conferinței pentru securitate) și a relațiilor Est-Vest, cele două părți s-au plasat pe poziții apropiate. Cît despre relațiile bilaterale franco-britanice, evocarea amplorii schimburilor comerciale și a cooperării a fost considerată drept un motiv de satisfacție. Iar mult discutatului proiect de tunel pe sub Canalul Mînecii i se acordă — cum declara M. Schumann — dimensiuni de simbol al apropierii dintre cele două țări.

Pentru Londra, convorbirile cu francezii se prezintă ca un debut al unei etape de consultări interoccidentale. Zilele acestea, premierul Wilson a conferit, la Ottawa, cu primul ministru canadian Pierre Elliott Trudeau, în drum spre Washington, unde s-a întîlnit cu președintele Nixon. Canadienii — se reține dintr-o serie de comentarii — s-au arătat, în mod special, interesați de consecințele pe care le-ar avea intrarea Angliei în Piața comună, asupra structurii comerciale a Commonwealthului (deci, implicit și a Canadei). Problemele europene, Nigeria, politica britanică la est de Suez, „convorbirile în patru" în vederea reglementării conflictului arabo-israelian — au fost cîteva din temele internaționale abordate de Wilson la Washington. De notat că, de astă dată, șeful guvernului britanic nu s-a mai referit la necesitatea vreunui ajutor financiar american, ci a avut ocazia să facă o expunere optimistă asupra politicii sale de austeritate. Ceea ce nu putea decît să fie în perfect acord cu eforturile anti-inflaționiste ale președintelui Nixon, preocupat să nu pericliteze poziția dolarului în cadrul sistemului monetar occidental.

Totodată, premierul britanic a constatat, la Washington, că legăturile americano-engleze nu mai sînt, în mod oficial, considerate ca „relații speciale" și că Administrația Nixon preferă denumirea de „partner-ship" atlantic. Accentul pus de Casa Albă pe alianța occidentală, și nu pe relațiile bilaterale — apreciază unii comentatori — privește, în fond, toate guvernele occidentale din Europa și, deci, și pe cel francez. De altfel, această „strînsă cooperare" relansată de președintele Nixon va constitui unul din obiectivele urmărite de diplomația americană și cu prilejul apropiatei vizite transatlantice a președintelui Pompidou, la Washington.

Orientul Apropiat

INCIDENTE ARMATE

Forțele israeliene ocupă, temporar, insula Shadwan. Cele egiptene, informează postul de radio Cairo, opun rezistență și, în urma unor lupte violente, provoacă pierderi grele comandoului israelian, care e nevoit să se retragă. Ministrul israelian al apărării, generalul Moshe Dayan, declară că nu era în intenția armatei israeliene ocuparea pe o durată mai lungă a insulei. În același timp, la Cairo, comunicatele militare anunță executarea unor raiduri ale aviației egiptene asupra teritoriilor ocupate de Israel. „Al-Ahram" face un bilanț : „forțele aeriene egiptene au făcut cinci raiduri în 24 ore". Direcțiile observate : în special, țărmul răsăritean al Canalului de Suez și Sinai. Comentatorii consideră recentele atacuri egiptene ca o ripostă la atacul israelian asupra insulei Shadwan și, deopotrivă, la un mai vechi raid israelian asupra împrejurimilor capitalei egiptene.

La Cairo apare un editorial semnat de redactorul-șef al oficiosului „Al-Ahram", Hassanein Heikal. Autorul comentează capturarea unei instalații de radar egiptene de la Ras Ghereb de către israelieni. La Cairo, aceasta echivalează cu o informație cvasioficială. Asemenea acțiuni — scrie Heikal — nu trebuie menținute secrete, întrucît reacția populației ar fi, în acest caz, mai degrabă negativă. Și adaugă : militarii, din a căror neglijență a fost posibilă desfășurarea cu succes a întregii operațiuni lansate de forțele israeliene, au primit „pedeapsa maximă prevăzută de legile în vigoare". Totodată, autorul dezminte informațiile, difuzate de agențiile de presă occidentale, privind importanța excepțională a instalației de radar ca fiind o inovație în materie. „Israelul, scrie el, capturase deja o aparatură identică, și anume cea cu care fusese dotat aeroportul Areesh din Sinai, în cursul războiului din iunie 1967". În altă ordine de idei, Heikal a adus critici practicii de a se emite, după raidurile întreprinse de forțele israeliene pe teritoriul egiptean, „comunicate militare laconice, accentuînd lipsa oricăror pierderi". Aceasta, a arătat el, este mai puțin importantă decît consecințele psihologice ale însăși efectuării raidurilor".

În această perioadă — pe plan diplomatic — a avut loc o reuniune a ambasadorilor la O.N.U. ai Franței, Marii Britanii, U.R.S.S. și S.U.A., cu privire la găsirea unei căi de soluționare a conflictului din Orientul Apropiat. Acțiunea concertată are ca scop stabilirea, deocamdată, a unui „catalog" al punctelor de acord între diversele propuneri de reglementare. Pe baza lui, se intenționează realizarea unui memorandum, pe care Gunnar Jarring să-l supună guvernelor interesate (R.A.U., Iordania, Israel).

În circumstanțele actuale, optimismul celor ce și-au pus speranțe în această inițiativă pare destul de temperat. În afara bruștei încordări militare din zonă — care, desigur, nu poate, nicicum, încuraja vreo acțiune diplomatică — între delegații permanenți ai „celor patru" s-au ivit noi puncte de dezacord : unul dintre acestea —

Premierul Harold Wilson și Maurice Schumann, cu prilejul recentei vizite făcute la Londra de șeful diplomației franceze

de o marcată importanță — privește rolul atribuit comandourilor palestiniene în cadrul unei reglementări generale a conflictului. În același timp, în relațiile interoccidentale — în speță, între Franța și S.U.A. — s-au ivit (cu o lună înaintea vizitei lui Pompidou în S.U.A.) asperități provocate de vînzarea de către francezi a 100 de avioane „Mirage" Libiei, măsură care, firește, nu putea fi agreată la Washington (unde, pe de altă parte, s-a anunțat recent continuarea livrărilor de armament către Israel).

Bonn-Berlin

WILLY BRANDT CĂTRE WILLI STOPH

După cum anunțase în prealabil, cancelarul federal Willy Brandt a adresat, săptămîna trecută, președintelui Consiliului de Miniștri al R. D. Germane, Willi Stoph, o scrisoare în care propune ca guvernele celor două state germane „să înceapă tratative asupra schimbului de declarații privind renunțarea la folosirea forței". În scrisoare se spune: „Aceste tratative, ce urmează a fi duse pe baza principiului nediscriminării, ar trebui să ofere prilejul unui larg schimb de păreri cu privire la reglementarea tuturor problemelor în suspensie, existente între statele noastre, printre care și aceea a relațiilor bazate pe egalitate în drepturi". Cancelarul consideră că, la tratative, „fiecare parte trebuie să-și poată prezenta toate părerile, propunerile, principiile și proiectele ce i se par juste". În opinia sa, desfășurarea convorbirilor și tratativelor nu ar trebui condiționată de stabilirea vreunui termen precis. Declarînd că „guvernul federal este oricînd dispus să înceapă tratativele", cancelarul îl informează pe președintele Consiliului de Miniștri că, pentru o primă convorbire, în cadrul căreia pot fi hotărîte începerea și acordul de continuare a tratativelor, a fost desemnat, ca reprezentant al R.F.G., Egon Franke, ministrul federal pentru relațiile intergermane.

De la Berlin, agenția A.D.N. informează că „scrisoarea nu conține nici o părere despre proiectul de tratat prezentat de R.D. Germană, care nu este nici măcar menționat". Agenția apreciază, în continuare, că „în scrisoarea cancelarului federal Brandt nu pot fi găsite nici propuneri constructive proprii, în problema hotărîtoare a stabilirii unor relații normale între cele două state germane".

Din declarațiile săptămînii

Iosip Broz TITO

președintele R.S.F. Iugoslavia

„La invitația șefilor unor state prietene din Africa plec împreună cu soția și cu colaboratorii mei într-o vizită oficială în Tanzania, Zambia și Kenya. Voi vizita, de asemenea, Etiopia, Sudan, R.A.U. și Libia. Iugoslavia desfășoară cu toate aceste țări o colaborare încununată de succes în domeniul politic, economic și în alte domenii. Întîlnirile cu șefii acestor state, dintre care marea majoritate sînt recunoscuți de mai mulți ani ca prieteni buni ai noștri, vor înlesni un schimb util și multilateral de păreri în multe probleme ale vieții internaționale actuale. În cursul vizitei vom avea, de asemenea, prilejul să cunoaștem în mod direct realizările obținute de aceste țări prietene în transformarea economică și socială. Acestea sînt țări care dispun de importante bogății naturale și depun eforturi susținute pentru înlăturarea moștenirii grele a dominației coloniale pe acest continent. În orice caz, progresul general și economic al acestor țări ar fi și mai accelerat dacă nu ar întîmpina obstacole importante ca presiuni agresive, încercări de amestec în treburile interne, o poziție inegală în comerțul mondial, greutăți în procurarea de credite favorabile și, în general, o insuficientă activitate internațională în direcția ajutorării țărilor în curs de dezvoltare". *(Declarație făcută presei și radioteleviziunii iugoslave).*

Carlo GALLUZZI

membru al Direcțiunii Partidului Comunist Italian

„Considerăm că realizarea unui sistem de securitate colectivă în Europa trebuie să izvorască din contribuția autonomă, cu drepturi egale, a fiecărei țări și trebuie să ducă nu la cristalizarea, ci la depășirea divizării continentului în blocuri opuse. Punctul esențial al unui sistem de securitate trebuie să fie, de aceea, deplina respectare a integrității teritoriale, a independenței oricărui stat și a neamestecului în treburile interne ale altor țări, independent de regimul lor social. Eliminarea bazelor, retragerea trupelor străine, respectarea deplinei suveranități a tuturor țărilor din Europa sînt pentru noi puncte esențiale pentru a face, într-adevăr, să avanseze realizarea securității europene. Aceasta este, de altfel, o problemă care interesează direct și țara noastră datorită prezenței în Italia a unor baze și comandamente N.A.T.O. și datorită condițiilor grele pe care toate acestea le comportă pentru suveranitatea noastră și pentru autonomia nu numai a politicii externe, ci și a politicii noastre interne". *(Dintr-un interviu acordat ziarului „L'Unità").*

John GOLLAN

secretar general al Partidului Comunist din Marea Britanie

„Ne aflăm în fața unei șanse istorice pentru Europa. Este cel mai important moment pentru Europa după terminarea războiului mondial. A aduce în jurul mesei pe toți șefii statelor europene, indiferent de sistemul social, ar constitui un eveniment nou, unic și vital. Ar constitui începutul unei aboliri sistematice, pas cu pas, a moștenirii războiului rece și ar putea duce, de fapt, la lichidarea blocurilor militare și la încheierea unui tratat de securitate europeană. Ar ridica, în același timp, o grea povară de pe umerii popoarelor Europei. Alături de mișcarea pentru retragerea S.U.A. din Vietnam și crearea condițiilor pentru ca poporul vietnamez să-și rezolve propriile treburi, aceasta ar putea să deschidă un nou capitol plin de speranțe în relațiile mondiale". *(Dintr-un articol publicat în „Morning Star").*

Kurt WALDHEIM

ministrul afacerilor externe al Austriei

„În ultimele luni am remarcat o anumită relaxare a pozițiilor între Est și Vest. Aceasta justifică o apreciere favorabilă a evoluției ulterioare". „Indiciile unor convorbiri directe între Germania occidentală și Uniunea Sovietică, ca și cu alte state socialiste, ne permit să prezicem o evoluție favorabilă a relațiilor Est-Vest". „Este încurajator că toate statele interesate sînt de acord, în principiu, asupra planurilor pentru o conferință de securitate europeană. Austria neutră va sprijini în continuare toate proiectele de destindere, contribuind astfel la o dezvoltare pașnică a relațiilor internaționale". *(După un interviu acordat agenției U.P.I.).*

săptămîna în telegrame

rii de relații normale între R.D.G. și R.F.G., pe baza egalității în drepturi și a dreptului internațional, deși se știe că o normalizare a relațiilor între cele două state germane necesită recunoașterea R.D. Germane pe baza dreptului internațional".

Lagos

MĂRTURII ȘI RAPOARTE

1. Din raportul reprezentantului lui U Thant, generalul Saiduddin Khan (Pakistan) : „Problema subalimentării, mizeriei și morții va rămîne îngrijorătoare luni de zile și va necesita un mare efort din partea tuturor organizațiilor, fie ele guvernamentale sau de binefacere". „Totuși, perioada de incertitudine în fața posibilității masacrelor și violențelor se va termina curînd". „Un milion de persoane au, în grade diferite, nevoie de asistență ; stocurile de alimente sînt insuficiente iar penuria transporturilor constituie obstacolul principal. Cu toate acestea, situația se ameliorează din zi în zi". „Nu s-au semnalat cazuri de omoruri dar au existat cîteva cazuri de maltratare a femeilor și numeroase cazuri de tîlhărie. Cîțiva soldați aparținînd unor unități acționînd în regiuni destul de îndepărtate s-au comportat urît, dar ofițerii superiori sînt foarte stricți în ceea ce privește regulamentele, pe care le aplică extrem de sever. Un soldat prins în flagrant delict de furt a fost rănit de ofițerul său, iar numeroși alți soldați au fost biciuiți în piața publică, pentru delicte asemănătoare. Foștii soldați rebeli nu sînt supuși la nici o restricție : sînt așteptați să depună armele de bunăvoie și pot să se deplaseze nestînjeniți".

2. „Cartea albă" sau „raportul Hunt", după numele trimisului special al premierului H. Wilson, în Nigeria (fostul conducător al expediției care a cucerit Everestul) : Situația nu e, în general, „absolut satisfăcătoare", dar e mai puțin gravă decît arată unele informații. Lordul Hunt declară că a văzut răniți și copii într-o „stare disperată, abandonați în spitale jefuite și pustiite". „Este o consecință gravă a războiului, dar — consideră el — inevitabilă, cu toate că, în cele din urmă, numărul victimelor s-ar părea că e puțin ridicat".

3. Eta Ogon, ministrul reabilitării naționale al guvernului federal nigerian, către „Corriere della Sera" : „Se vorbește de două milioane de victime, printre morții civili și cei căzuți pe cîmpul de luptă, dar, chiar dacă nu s-a făcut încă un calcul precis, cifra de 300 000 e totuși cea mai aproape de adevăr".

4. Un reporter de la „L'Express" (Claudine La Haye) : „Sute de mii de oameni rătăcesc și cerșesc la trecerea învingătorilor... Un fruct costă 12 franci — prețul unei lame de ras pentru acei ibo care vor, sacrificîndu-și barba, să-l uite pe generalul Ojukwu".

5. Despre Ojukwu : „Sunday Times" afirmă că i s-ar fi acordat azil politic în Franța. Deocamdată, fostul lider biafrez se află în Coasta de Fildeș. Emmanuel Aguna, fost comisar biafrez, informează în același ziar că el ar fi părăsit provincia secesionistă la insistențele familiei (20—30 persoane) și nu ale anturajului său.

La Limerick (Irlanda), prezența unei echipe de rugby din Republica Sud-Africană a provocat o puternică demonstrație împotriva apartheid-ului. Pentru ca meciul cu o echipă locală să se poată desfășura, au fost mobilizați nu mai puțin de 500 de polițiști

Bagdad

PEDEAPSĂ ȘI RECONCILIERE

„Veniți repede, sînteți așteptați. Veniți să asistați, voi înșivă, la sfîrșitul lui Ahmed Hassan Al Bakr" (șeful statului irakian). Cu acest apel — scrie cotidianul libanez „Le Jour" — ar fi fost atrași într-o cursă principalii autori ai loviturii de stat eșuate, din noaptea de 20 spre 21 ianuarie. „Cei cinci șefi ai conjurației — descrie ziarul — au sosit, în grabă, la palatul prezidențial. Au fost întîmpinați de trei ofițeri, pretinși complici. Au fost conduși într-un mic salon, servind drept anticameră sălii de recepție. În momentul în care cei opt bărbați începeau redactarea comunicatului numărul 1, anunțînd poporului irakian «ziua de glorie», apăru deodată generalul Al Bakr, care ură bun venit oaspeților săi... Era ora unu noaptea. Cei cinci complotiști au fost, apoi, siliți de soldați, care-i îmboldeau cu țevile mitralierelor, să intre într-o altă sală, unde se instalase deja tribunalul revoluționar".

Peste două zile, un comunicat semnat de căpitanul Taha Al-Jazraoui, președintele tribunalului revoluționar, anunța: „Misiunea noastră e, pentru moment, terminată". Au fost executate 37 persoane: 29 militari, prin împușcare, 8 civili, prin spînzurătoare; totodată, au mai fost condamnați la moarte, în contumacie, un militar și un civil. Au fost achitați 12 militari și 5 civili. Simultan, opera și un alt tribunal: șapte execuții, pentru spionaj. O primă explicație a mobilurilor conjuraților a dat-o căpitanul Jazraoui: atentat la politica petrolieră, tentativa de a aplica un „program vizînd să împiedice armata irakiană să-și asume sarcinile sale în eliberarea Palestinei", nemulțumirea lor față de lichidarea elementelor de feudalism, la țară.

În aceleași zile, a fost aprobat un amendament la legea privind represiunea traficului și uzajului de stupefiante, prin care contravenienții riscă pedeapsa cu moartea. „Sănătatea poporului nostru și dreptatea impun adoptarea unor măsuri severe împotriva celor care introduc hașiș sau alte narcotice pe teritoriul nostru" — se precizează în preambulul amendamentului.

Pe alt plan, unul din obiectivele centrale ale guvernului este reconcilierea. A fost decretată o amnistie generală pentru toți civilii și militarii implicați în revolta kurdă — anunță un comunicat al Comandamentului Revoluției. Mai mult, a fost anulată obligația anterioară a persoanelor în cauză de a restitui armele și munițiile în posesia lor. În fine, toți funcționarii implicați în aceste evenimente vor fi reintegrați în posturile lor. Actul este, în general, interpretat ca un preludiu la o reglementare definitivă a problemei kurde (asupra acestei chestiuni — publicăm unele informații la „Poșta redacției"). Și este simptomatic că această decizie a survenit tocmai în momentul în care la Bagdad se desfășurau negocieri directe între reprezentanții guvernamentali irakieni și cei ai lui Mullah Mustaffa Al Barzani, bătrînul lider al kurzilor din provinciile de nord ale țării.

Într-adevăr, Saddam Hussein, vicepreședintele Consiliului Comandamentului Revoluției (cea mai înaltă instanță irakiană), a confirmat existența acestor contacte : „nu sînt negocieri, în adevăratul înțeles al cuvîntului, ci întîlniri între elemente ale aceluiași popor, care doresc să ajungă la o reglementare definitivă a problemei kurde". El a adăugat că actualele „contacte între kurzi și autoritățile de la Bagdad se înscriu în cadrul recunoașterii de către Irak a naționalității kurde".

Aceste convorbiri privesc acordul încheiat, în iunie 1966, între fostul premier Abdel Rahman Al Bazzas și kurzi (este al treilea, între 1926 și 1966), dar care a rămas literă moartă pînă la venirea la putere a regimului actual, în iulie 1968. Atent la consolidarea poziției sale interne, noul guvern a acordat o serie de înlesniri administrative kurzilor, printre care este cu deosebire apreciată crearea unui „mohafazat" (departament) grupînd trei circumscripții cu majoritate kurdă, din nord. Alte 12 decrete de ordin cultural par să sublinieze această orientare a regimului de la Bagdad. „Vrem să reglementăm definitiv problema kurdă, nu ne vom mulțumi cu un acord asupra încetării focului" — declara, de curînd, generalul Hardane Takriti, ministrul apărării.

Menținerea în guvern a doi miniștri de origine kurdă, intrarea în cabinet, ca ministru al justiției, a unui comunist, Aziz Cherfi (se știe că partidul comunist a condiționat pa ticiparea sa la guvern de „satisfacerea revendicărilor kurde în favoarea unei autonomii interne în Irak") — sînt elemente de actualitate ale politicii promovate de guvern.

Radu PASCAL

„STAREA UNIUNII" SUB SEMNUL „NOII CĂUTĂRI"

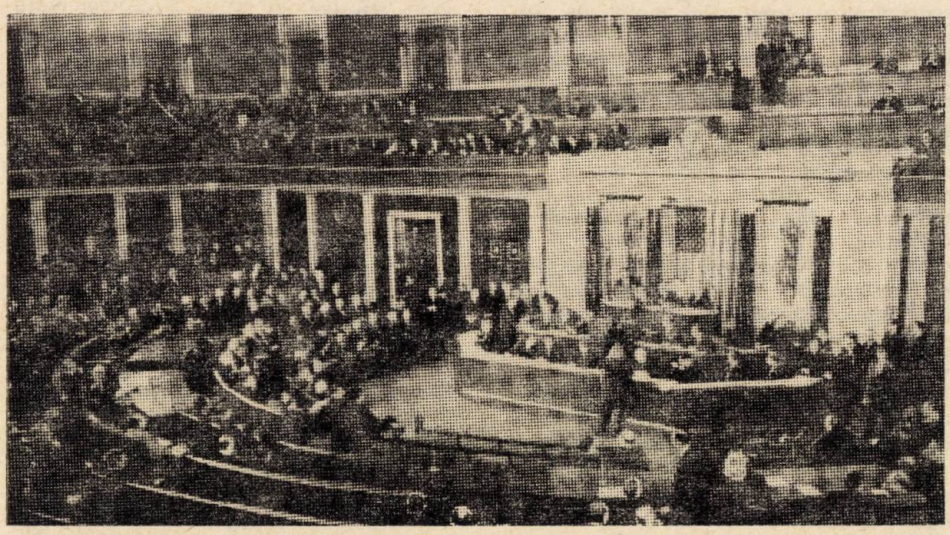

În Congresul S.U.A.

„Mesajul despre «Starea Uniunii» oferă de obicei președintelui prilejul de a prezenta o dare de seamă amplă și amănunțită despre ceea ce a realizat în trecut, despre ceea ce dorește să obțină de la Congres în viitor și, într-un an electoral, de a pune baza problemelor politice care ar putea să fie hotărîtoare". Definiția aparține președintelui Nixon, care a formulat-o, însă, numai pentru a avertiza că mesajul din 1970 va fi diferit, din cauza unor *„evenimente profunde, cu implicații îndepărtate : spun aceasta nu numai pentru că 1970 marchează începutul unui nou deceniu, în care America își va sărbători cea de-a 200-a aniversare. O spun deoarece cunoștințe noi și o experiență dură pledează în mod convingător pentru necesitatea de a reforma atît programele cît și instituțiile noastre".*

Ca atare, mesajul a fost conceput nu atît ca o reflectare a „stării Uniunii" cît, pentru a folosi expresia revistei „Newsweek", ca o anticipare a „stării deceniului" care începe. Cea de-a 200-a aniversare a Declarației de Independență a Statelor Unite va cădea în 1976 și, după părerea unanimă a observatorilor politici, președintele Nixon dorește ca jubileul să-l găsească încă la Casa Albă. „Președintele Nixon, scrie James Reston, aduce acasă nava statului, pentru a fi reparată. Va fi o călătorie lungă și lentă, dar mesajul pare a spune că bătrîna corabie a zăbovit prea mult în furtunoase ape străine și că are nevoie să fie curățată, răzuită, vopsită și remodelată pentru cea de-a 200-a aniversare". Cum vede președintele Statelor Unite această înapoiere din „furtunoasele ape străine?". *„Cînd vorbim despre prioritățile americane,* a spus el, *prima trebuie să fie întotdeauna pacea pentru America și pentru întreaga lume... Pacea presupune relații de parteneri... Ne-am bazat politica pe o evaluare a lumii așa cum este azi, nu așa cum era cu 25 de ani în urmă, la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial. Multe practici politice de atunci sînt astăzi depășite... Nici apărarea nici dezvoltarea altor țări nu pot depinde exclusiv sau în primul rînd de America. Națiunile din toate părțile lumii trebuie să-și asume responsabilitatea primordială pentru propria lor bunăstare și trebuie să-și hotărască singure termenii acestei bunăstări. Vom fi fideli angajamentelor asumate prin tratate, dar ne vom reduce implicarea și prezența în treburile altor țări".* Acest program, schițat doar în linii mari, (de altfel, problemele de politică externă vor face obiectul unui mesaj separat) coincide în esență cu cel expus de secretarul de stat William Rogers și comentat de noi în numărul precedent al revistei.

■

Punctul nevralgic al programului de politică externă și, implicit, al întregului plan de acțiune propus în mesajul despre „Starea Uniunii" — îl reprezintă inexistența unui plan concret, ferm și rapid de încetare a agresiunii din Vietnam. Președintele Nixon nu a făcut decît să proclame încă o dată că încetarea războiului constituie *„principalul obiectiv imediat al politicii noastre externe"* și că *„perspectivele păcii sînt mult mai mari acum decît cu un an în urmă"*, fără să ofere însă vreun indiciu, vreo dovadă concretă în acest sens. Spunînd că este „dezamăgit de faptul că nu s-a vorbit despre Vietnam", senatorul Fred Harris, președintele comitetului național al partidului democrat, a exprimat un punct de vedere foarte răspîndit în Statele Unite. Elementul esențial al mandatului încredințat de electoratul american președintelui ales cu un an și ceva în urmă — să pună capăt intervenției în Vietnam și să ajungă la o reglementare negociată a păcii — nu a fost adus la îndeplinire și nici nu se întrevede înfăptuirea lui într-un viitor cert. Mesajul despre „Starea Uniunii" schițează, în linii mari, un program postbelic, fără să aducă însă ceea ce se aștepta în primul rînd, și anume angajamentul ferm, întemeiat pe măsuri concrete și eficiente, și încadrat în termene precise, de a retrage deîndată trupele americane din Vietnam, de a duce adevărate tratative de pace și de a permite poporului vietnamez să-și decidă soarta fără amestec străin.

Lipsa acestei pietre fundamentale se repercutează negativ și asupra programului intern, întrucît nu se poate anticipa încă momentul cînd atît bugetul cît și disponibilitățile umane și spirituale ale Statelor Unite vor fi degrevate de povara acaparatoare a războiului.

Un cuvînt care revine cu mare frecvență în mesaj este cuvîntul „nou". Se vorbește, astfel, despre „o nouă experiență americană", „noi concepții și politici", „noi programe", „o nouă calitate a vieții în America", „un nou federalism", „noul drum spre viitor". Formula-cheie în care apare acest cuvînt pare a fi „noua căutare". *„Acum, cînd intrăm în anii '70,* a spus președintele, *trebuie să intrăm, de asemenea, într-o mare eră de reformare a instituțiilor guvernamentale americane. În această perioadă, scopul nostru nu trebuie să fie doar de a ameliora aplicarea programelor din trecut. A venit vremea pentru o nouă căutare, pentru căutarea nu a unei mai mari cantități din ceea ce avem, ci a unei noi calități a vieții în America".* Comentatorii afirmă că „noua căutare" va fi sloganul și emblema Administrației Nixon, ca „New Deal"-ul pentru Administrația Roosevelt, ca „Noua frontieră" pentru Administrația Kennedy sau ca „Marea societate" pentru Administrația Johnson.

Necesitatea acestei „noi căutări" este explicată în mod convingător în mesajul despre Starea Uniunii : *„În viitorii zece ani... problema critică este nu dacă ne vom dezvolta, ci cum vom folosi această dezvoltare. Și deceniul '60 a fost o perioadă de dezvoltare economică. În aceeași perioadă de zece ani am fost însă, de asemenea, martorii celei mai mari creșteri a criminalității, ai celei mai mari creșteri a inflației și ai celor mai mari frămîntări sociale din ultimii 100 de ani... În esență, problema este eficiența guvernării. Societatea noastră a devenit, continuă să fie și trebuie să rămînă societatea unor mari speranțe. Guvernul a ajutat la generarea acestor speranțe și și-a propus să le împlinească. El s-a dovedit însă din ce în ce mai puțin în stare s-o facă".*

Obiectivele „noii căutări" sînt însă, deocamdată cel puțin, doar vag schițate, confuze. Deși președintele a subliniat de cîteva ori că problemele care stau în fața națiunii americane sînt de o asemenea importanță încît trebuie abordate cu forțe unite, lăsînd de o parte divergențele și rivalitățile între cele două partide, întregul mesaj are un subtext polemic. Pentru tot ceea ce nu

s-a realizat în anul 1969, vina este atribuită Congresului, în care majoritatea o deține, după cum se știe, partidul democrat. Se arată, astfel, că Administrația a trimis anul trecut Congresului peste douăzeci de proiecte de legi, dar acesta nu a adoptat decît foarte puține (doar o treime dintre proiectele prezentate). În acest an de alegeri parțiale, miza electorală este foarte importantă. Republicanii ar dori să răstoarne tradiția potrivit căreia, în alegerile de la mijlocul mandatului, partidul aflat la Casa Albă pierde de obicei locuri în Congres. Ei urmăresc să obțină majoritatea cel puțin în Senat, dacă nu și în Camera Reprezentanților. Șansa lor majoră constă în faptul că, anul acesta, expiră mandatele a 25 de senatori democrați și a numai 10 senatori republicani. Terenul pe care pot cîștiga e, deci, mai mare decît cel pe care ar putea pierde.

■

Lupta electorală are de obicei tendința de a abate procesul legislativ de la cursul său normal. Fiecare partid încearcă să se facă avocatul acelor puncte de vedere și programe care pot aduce un mai mare număr de voturi. O problemă de interes maxim este, în acest sens, inflația. Expunînd datele problemei, președintele Nixon a arătat că *„în deceniul '60, guvernul federal a cheltuit cu 57 de miliarde mai mult decît a încasat din impozite. În același deceniu, poporul american a plătit din propriul său buzunar acest deficit, prin creșteri de prețuri care au ridicat cu 200 de dolari lunar costul vieții pentru o familie medie de patru persoane. Milioane de americani sînt siliți să se îndatoreze azi, pentru că guvernul s-a îndatorat ieri. Trebuie să echilibrăm bugetul federal pentru ca familiile americane să aibă mai multe șanse să-și echilibreze bugetul familial. Numai cu cooperarea Congresului vom putea realiza acest obiectiv de cea mai înaltă prioritate"*.

Pînă aici este de acord toată lumea — Administrația, Congresul, opinia publică. Deosebirile — și ele sînt mai marcate decît oricînd — încep atunci cînd e vorba de alegerea capitolelor bugetare la care e necesar și posibil să se facă economii. După cum arăta James Reston într-un articol pe această temă, „aproape toată lumea este de acord cu obiectivele președintelui, dar nu și cu matematica lui... reducerea bugetului militar este neînsemnată". Și, mai departe : „Problema centrală este : unde se află, la începutul noului deceniu, principala primejdie pentru Statele Unite — pe plan militar, în exterior sau în sărăcia, neliniștile sociale și dezbinarea din țară ? Oameni cu experiență ca Robert McNamara și fostul său adjunct de la Pentagon, Roswell Gilpatric, susțin că bugetul militar ar putea să fie redus fără nici un risc pînă la un total situat între 58 și 63 de miliarde dolari, în locul bugetului de peste 70 de miliarde, propus acum".

■

Prima confruntare s-a și produs în săptămîna care a urmat prezentării mesajului despre „Starea Uniunii". Nesocotind avertismentul președintelui, Senatul a confirmat cu o majoritate zdrobitoare (74 contra 17) votul Camerei Reprezentanților în favoarea unui buget de 19,7 miliarde de dolari pentru Departamentul sănătății, educației și asistenței publice. Președintele Nixon s-a ținut de cuvînt și a opus veto-ul său acestei legi, fapt foarte rar în analele legiferării americane. Motivul discordiei : alocarea a 1,26 miliarde de dolari pentru sănătate și învățămînt în plus față de cererile Administrației. Președintele Nixon apreciază că această alocație ar agrava inflația. Senatorul Mike Mansfield, liderul majorității democrate, explicase după cum urmează votul în favoarea ei : „Votul nostru în această problemă confirmă insistența cu care democrații din Senat cer ca actuala Administrație să realizeze un echilibru mai bun în redistribuirea fondurilor materiale între nevoile urgente din țară, cheltuielile pentru politica externă și cererile inepuizabile în numele securității naționale". Și, de asemenea, arătînd că, în sesiunea precedentă, Congresul controlat de democrați a tăiat șapte miliarde de dolari din sumele cerute de președintele Nixon pentru exercițiul bugetar în curs, senatorul Mansfield a declarat : „E o rocadă frumoasă cea pe care o face Congresul atunci cînd sporește alocațiile pentru învățămînt și sănătate, reducînd, totodată, sumele destinate ajutorului pentru străinătate, apărării și altor programe". Spațiul nu ne permite să comentăm pe larg semnificația sumei în litigiu. Citățm doar două opinii : „Dacă nu dorim o Biafră medicală, o epuizare a sistemului de ocrotire a sănătății, care va deveni evidentă spre sfîrșitul deceniului, trebuie să reconsiderăm întreaga finanțare federală a cercetării științifice" (dr. John McManus, director al Federației Americane a societăților de biologie experimentală). Iar dr. George Ewan, primvicepreședinte al Asociației naționale a consiliilor școlare, a arătat că, dacă nu se vor acorda toate fondurile necesare pentru învățămînt, „unele școli vor trebui să-și închidă porțile mai devreme sau să renunțe la unele programe, ceea ce ar putea să-i determine pe unii elevi, mai puțin înclinați spre studiu, să înceapă să bată străzile și să creeze noi probleme pentru orașe".

Președintele Nixon este, însă, ferm hotărît să reducă acest tip de cheltuieli sociale. *„În cursul deceniului precedent* — se spune în mesaj — *am auzit o întreagă retorică umflată, în care cuvîntul «război» a fost probabil prea des folosit — războiul împotriva sărăciei, războiul împotriva mizeriei, războiul împotriva bolii, războiul împotriva foamei. Dacă există un domeniu în care cuvîntul «război» este potrivit, acest domeniu e lupta împotriva criminalității. Trebuie să declarăm război elementelor criminale care amenință din ce în ce mai mult orașele, căminele și viețile noastre. Avem un exemplu tragic al acestei situații în capitala țării. Mă îndoiesc că mulți membri ai Congresului care locuiesc la cîteva străzi depărtare de aici ar îndrăzni să-și lase automobilele în garajul Capitoliului și să se ducă singuri, pe jos, pînă acasă, în această seară. Anul trecut, Administrația a trimis Congresului proiecte de legi privind crima organizată, pornografia, delincvența pe străzi și stupefiantele în Districtul Columbia. Nici una dintre aceste legi nu a ajuns încă pe biroul meu, pentru a fi semnată"*.

A lupta împotriva delincvenței numai prin represiune, nu prin acțiuni sociale menite să determine prevenirea ei, reprezintă doar jumătate de măsură. O lege adoptată de Senat după rostirea mesajului prezidențial prevede măsuri severe împotriva „crimei organizate" (Mafia). Primarul Washingtonului, Walter Washington, a declarat că are asentimentul președintelui pentru un program de combatere a criminalității în capitală, care va costa suma fabuloasă de 12,5 miliarde de dolari anual. Una dintre principalele lui prevederi este ridicarea numărului polițiștilor de la 3 900 la 5 000. E o cale costisitoare — și președintele a recunoscut acest lucru în programul său. După cum se relevă, însă, într-un editorial din „The New York Times", el „nu a consacrat decît cîteva zeci de cuvinte «reformei totale» a sistemului asistenței publice. Criminalitatea — e foarte evident — ar fi o problemă mai puțin serioasă dacă s-ar reduce sărăcia cu ajutorul sistemului de asistență publică recomandat de președinte Congresului anul trecut, dar promovat cu o totală lipsă de vigoare de oamenii lui din Congres".

Deși, fără îndoială, necesare, măsurile polițienești nu reprezintă o parte a „visului american", despre care a vorbit președintele. De aceea, locul neobișnuit de mare pe care ele îl ocupă în acest mesaj de perspectivă îndepărtată pare cel puțin disproporționat. Un singur program se bucură de o atenție și de o detaliere similară : lupta împotriva poluării mediului înconjurător. Va fi, a spus președintele, *„cel mai cuprinzător și mai costisitor program în acest domeniu din istoria țării"*. El se va extinde asupra a 5 sau 10 ani și va costa 10 miliarde de dolari. Expunerea de motive, foarte amplă și convingătoare, invocă necesitatea creării unor condiții de viață corespunzătoare pentru cei o sută de milioane de copii care se vor naște în Statele Unite pînă în anul 2000. Combaterea poluării reprezenta una dintre temele centrale ale propagandei partidului democrat. Primul care a ridicat această problemă ca o importantă problemă de stat a fost senatorul democrat Edmund Muskie. Preluarea ei de către președintele Nixon este considerată o abilă tactică electorală : democrații vor avea un cal de bătaie mai puțin. Replica democrată : ceea ce trebuie făcut ar costa cel puțin 50 de miliarde de dolari ; președintele Nixon propune un program pe care nu-și va putea permite să-l finanțeze.

De altfel, la 8 februarie, Edmund Muskie și Edward Kennedy urmează să prezinte la televiziune un fel de contra-mesaj despre „Starea Uniunii". Cei doi senatori vor expune punctele de vedere ale partidului democrat despre problemele abordate de președintele Nixon. Principalele obiecții ale partidului democrat se vor referi, după cum reiese din primele declarații, la caracterul prea abstract, bogat în promisiuni generale și sărac în propuneri precise, al mesajului prezidențial, la modul expeditiv în care este tratată problema crucială a războiului din Vietnam și la lipsa unor soluții pentru adevăratele probleme nevralgice ale societății americane.

Felicia ANTIP

Naţiunea în lumea contemporană

Ion Mitran

Evoluţia evenimentelor contemporane, care se desfăşoară sub semnul unor adînci transformări social-politice, economice şi tehnico-ştiinţifice, al creşterii forţelor socialismului, a întregului front antiimperialist, atestă cu pregnanţă că, în drumul spre progres al popoarelor, afirmarea deplină şi multilaterală a naţiunii constituie o necesitate obiectivă, o lege a istoriei. Lupta pentru afirmarea naţiunilor reprezintă una din părţile componente esenţiale ale tabloului social-politic al epocii noastre. De aici, acuitatea şi actualitatea preocupărilor privind cadrul şi principiile dezvoltării naţiunilor, însemnătatea deosebită a cristalizării coordonatelor vieţii lor social-politice, — probleme care formează obiectul unor largi dezbateri şi confruntări de opinii. Tocmai pe acest teren, teoria şi practica socială scot în lumină importanţa vitală a principiilor privind raporturile dintre naţiuni, — egalitatea lor în drepturi, întărirea suveranităţii şi a independenţei, neamestecul în treburile interne ale altor popoare —, ca bază trainică a colaborării şi cooperării internaţionale, ca premisă esenţială a triumfului păcii şi socialismului.

ROLUL ISTORIC AL NAŢIUNII

Perioade multiseculare au precedat şi au pregătit închegarea popoarelor în naţiuni, iar, o dată cu aceasta, istoria a consemnat noi trepte de progres social-politic, printre care constituirea statelor naţionale a ocupat un loc de seamă. Atunci cînd revoluţiile burghezo-democratice victorioase puneau capăt regimurilor feudale într-o serie de ţări, cauza libertăţii naţionale, ca factor al propăşirii social-economice, a unit în jurul său forţe sociale largi.

Definindu-şi trăsăturile în condiţiile istorice ale capitalismului, naţiunea a exercitat, încă de la început, o puternică înrîurire asupra progresului economic şi social, asupra evoluţiei ascendente a popoarelor. Dar, în scurt timp, burghezia avea să-şi adjudece în interesul propriu puterea politică, practicînd noi forme de asuprire. De fapt, noua orînduire, capitalistă, care lua fiinţă, începuse a practica divizarea naţiunilor, impunînd multora dintre ele, prin subordonare economică, un regim de subdezvoltare, o existenţă vegetativă, incapabilă de a facilita aportul direct la schimbul firesc de valori pe scară mondială. Lenin scria în 1916 că „epoca imperialistă a transformat toate «marile» puteri în asupritoare ale unui şir de naţiuni". Aceasta a avut drept consecinţă maturizarea unui număr relativ restrîns de naţiuni, concomitent cu menţinerea în stare de înapoiere a unei mari părţi a omenirii. Capitalismul, imperialismul au generat înăbuşirea aspiraţiilor naţionale, inegalitatea, dictatul celui mai puternic, negarea şi desconsiderarea dreptului la independenţă şi suveranitate, încetinind pînă la stagnare dezvoltarea civilizaţiei şi progresului pe vaste zone ale globului.

Succesele istorice ale socialismului, creşterea influenţei sale mondiale, vertiginoasa mişcare de eliberare naţională, amploarea fără precedent a luptei forţelor progresiste, antiimperialiste, au determinat şi determină profunde transformări în procesul renaşterii naţionale a popoarelor. Valoarea unui asemenea factor de stimulare a progresului societăţii apare concludent în faptul istoric al scuturării jugului robiei coloniale de către popoare însumînd mai mult de un miliard şi jumătate de oameni, care şi-au creat forme proprii, naţionale de organizare politică, statală. Astfel, pe harta politică a lumii au apărut în ultimele decenii aproape 70 de ţări noi ; alte popoare luptă pentru a se desprinde din cătuşele colonialismului. Zeci de ţări eliberate din Asia, Africa şi alte zone ale lumii străbat în prezent procesul complex al formării şi cristalizării conştiinţei naţionale, al constituirii şi dezvoltării naţiunii, fiind confruntate cu probleme acute pe tărîm economic şi politic. Cu toate că printre trăsăturile distinctive ale unora dintre tinerele state independente predomină, încă, forme neînchegate ale economiei moderne, un stadiu nedesăvîrşit al stratificării sociale — vigoarea cu care imensa majoritate a ţărilor din această categorie (numite de apologeţi ai marelui capital „naţiuni mai puţin favorizate") îşi croiesc drum în istorie, rolul din ce în ce mai activ pe care îl joacă în comunitatea internaţională, confirmă caracterul obiectiv al dezvoltării naţiunii, faptul că formarea, maturizarea şi înflorirea acesteia constituie un proces profund progresist, o etapă necesară şi obligatorie în evoluţia tuturor popoarelor.

Afirmîndu-se ca una din marile forţe revoluţionare ale contemporaneităţii, mişcarea de eliberare naţională a contribuit şi contribuie la adîncirea contradicţiilor sistemului mondial capitalist, la slăbirea forţelor imperialismului, la schimbarea înfăţişării lumii în direcţia dorită de forţele ei înaintate, progresiste.

Năzuinţa popoarelor de a fi stăpîne pe propria soartă, de a-şi alege, aşa cum doresc şi fără nici un amestec străin, calea evoluţiei social-economice, de a-şi apăra şi afirma fiinţa naţională, de a se bucura de binefacerile civilizaţiei moderne, demonstrează imensul rol pozitiv al naţiunii în evoluţia societăţii umane. Căutările, oricît de diverse, privind făurirea unei economii proprii puternice, înflorirea culturii naţionale, asimilarea concepţiilor şi formelor de viaţă înaintate constituie direcţii tot mai frecvent întîlnite în dezvoltarea ţărilor recent eliberate. Imensa majoritate a populaţiei acestora, forţele sociale progresiste s-au convins dintr-o experienţă tragică, amară, că imperialismul impune în raporturile interstatale practicile arbitrariului, înlocuind dreptul cu forţa, că o ţară lipsită de dinamism în rezolvarea problemelor interne nu se poate aştepta decît la un loc modest în viaţa internaţională, că înapoierea social-economică nu generează, într-o lume în care se menţine încă imperialismul, respect pentru demnitatea naţională şi nici garanţii pentru independenţa de stat. Potrivit acestei convingeri, un număr tot mai mare dintre ţările care au scuturat jugul colonial se orientează către o dezvoltare economică independentă, caută să evite formele şi mijloacele ce le-ar aduce într-un fel sau altul, din nou, în situaţia de dependenţă politică, în poziţia unui hinterland sau a unei surse de materii prime, se împotrivesc neocolonialismului, această variantă „modernizată" a imperialismului.

Ridicarea la viaţă independentă a unor noi naţiuni, creşterea rolului acestora în lume, asigurarea dezvoltării suverane a fiecărui stat se înscriu pe orbita luptei pentru progres social, apar ca un obiectiv eminamente antiimperialist al acestei lupte. În lumina unui asemenea obiectiv, clasica stare de „rezervă a capitalului", destinată unor popoare ce însumează sute de milioane de oameni, se transformă tot mai mult în opusul său. Conştiente că numai stăpîne pe soarta lor, independente şi suverane, îşi pot asigura viitorul ce şi-l doresc, tot mai multe dintre tinerele naţiuni se opun cu o forţă crescîndă colonialismului şi neocolonialismului, tendinţelor hegemoniste, caută să se dezvolte în afara şi împotriva naturii acaparatoare a imperialismului, a sferelor de influenţă ale acestuia.

Aspiraţiile pentru transformarea progresistă a societăţii nu pot fi despărţite de aspiraţiile pentru asigurarea independenţei şi suveranităţii naţionale, ci, dimpotrivă, sînt în cel mai înalt grad condiţionate de transpunerea consecventă în viaţă a acestor aspiraţii. După cum recunosc chiar mulţi teoreticieni burghezi, logica naţiunii moderne este aceea de a tinde spre constituirea unei totalităţi distincte şi independente, de a realiza un ansamblu politic şi economic complet, de a dispune de toate caracteristicile suveranităţii.

Ideea suveranităţii, tendinţa obiectivă spre independenţă naţională autentică străbat cu o deosebită forţă din întregul angrenaj al evenimentelor şi luptelor sociale ce se desfăşoară şi în acele ţări capitaliste în care naţiunea s-a afirmat istoriceşte de mai mult timp, ajungînd la maturitatea dezvoltării sale. Clasa muncitoare, masele largi, opinia

publică democratică, oameni politici realiști din aceste țări se ridică — evident, de pe poziții adesea diferite — în apărarea intereselor naționale, împotriva tendințelor de hegemonie politică și dominație economică a monopolurilor, a politicii blocurilor militare agresive și a altor fenomene de natură să afecteze ființa națională a țării respective. Apărarea intereselor naționale, țel progresist ce se circumscrie luptei generale antiimperialiste, este de natură să asigure ralierea în jurul partidelor comuniste și muncitorești a celor mai înaintate forțe sociale, a celor mai largi mase populare din fiecare țară.

Desigur, în condițiile capitalismului, rolul națiunii ca forță dinamică a progresului este mult frînat de natura relațiilor social-economice — bazate pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție — de conflictele ireconciliabile între clasele sociale opuse. Dominația burgheziei ascute antagonismele de clasă, iar contradicțiile și rivalitățile dintre cercurile guvernante din diferitele țări capitaliste generează vrajbă între națiuni, tendințe de subordonare și de exploatare a națiunilor mai mici și mai slabe.

Orînduirea capitalistă nu poate, însă, nici suprima, nici depăși națiunea ca formă de comunitate umană. În aceste împrejurări, clasei muncitoare și celorlalte forțe progresiste și democratice le revine misiunea istorică de a se afirma și a se impune tot mai viguros ca factori de bază ai progresului social și exponenți ai intereselor naționale, capabili, în perspectivă, să redea noi dimensiuni vieții poporului, să asigure afirmarea unor mai înalte valori sociale, materiale și spirituale. Dezvoltarea pe planuri multiple a capacităților fiecărui popor este impusă atît de interesele proprii, cît și de cele generale ale tuturor popoarelor, ale progresului uman, deoarece în lumea de azi — o lume a interdependențelor din ce în ce mai pronunțate — creșterea rolului fiecărei națiuni este strîns legată de schimbul reciproc de valori, care, la rîndul său, devine cu atît mai fructuos cu cît propriile forțe creatoare ale unei națiuni sînt multilateral și nestingherit puse în evidență.

Afirmarea plenară a unei națiuni depinde determinativ de transformarea revoluționară a societății, de învingerea, pe toate planurile, a imperialismului și a relațiilor de inegalitate impuse de acesta. Marx scria că numai victoria proletariatului asupra burgheziei constituie „biruirea tuturor conflictelor naționale și industriale care provoacă în zilele noastre ura dintre popoare. De aceea, victoria proletariatului asupra burgheziei este, în același timp, semnalul de eliberare a tuturor națiunilor asuprite".

Este știut că pentru a dezbina popoarele și a le putea exploata și jefui, pentru a stăvili evoluția progresistă a omenirii, cercurile imperialiste, reacționare au recurs și recurg la arma naționalismului. Este, desigur, datoria comuniștilor, a altor forțe progresiste, de a combate cu cea mai mare hotărîre orice manifestări de naționalism sau rasism, de șovinism sau hegemonism, concepții proprii ideologiei burgheze, aflate în opoziție de neconciliat cu marxism-leninismul.

Nu este, cu siguranță, lipsit de interes să ne oprim asupra conținutului real al noțiunii de naționalism, cu atît mai mult cu cît unii publiciști de peste hotare îi atribuie semnificații deformate, care denaturează realitatea, pozițiile unor partide comuniste sau țări socialiste. Abordarea științifică, marxist-leninistă, a problemei presupune o demarcație clară, disocierea netă a naționalismului de lupta pentru apărarea intereselor naționale ale fiecărui popor. A pune semnul egalității între acești termeni, diametral opuși, înseamnă nu numai a modifica arbitrar sensul noțiunilor, dar și a „interpreta" cu rea-credință orice eforturi care converg spre afirmarea și promovarea principiilor ce decurg din recunoașterea dreptului fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta, corespunzător intereselor și aspirațiilor sale.

În esența sa, naționalismul este o ideologie care își găsește expresia în politica de subordonare a unei națiuni de către alta și se traduce, pe plan **intern**, printr-un regim de inegalitate, de învrăjbire a oamenilor muncii de diferite naționalități, de cultivare a antagonismelor naționale de către exploatatori, iar pe plan **extern** — generează practica negării și încălcării intereselor altor popoare, în fapt asuprirea și exploatarea lor. Ar fi, deci, cu totul greșit să se aprecieze drept „manifestări naționaliste" lupta pentru afirmarea principiilor egalității în drepturi, suveranității și independenței naționale, grija legitimă a unui popor pentru dezvoltarea economică și culturală a patriei sale, pentru progresul și înflorirea ei neîntreruptă. Dimpotrivă, numai preocupîndu-se într-un spirit de cea mai înaltă responsabilitate de soarta propriului popor, de ridicarea și prosperitatea sa, de dezvoltarea țării respective — care nu se realizează prin prejudicierea intereselor altor popoare, — comuniștii își îndeplinesc cu adevărat îndatoririle lor atît naționale cît și internaționale, aduc o contribuție reală la afirmarea și statornicirea unor relații noi, de respect și încredere între popoare, la întărirea unității și solidarității internaționaliste a tuturor forțelor revoluționare și progresiste din lumea contemporană.

Sînt, totodată, total neîntemeiate și dăunătoare tezele acelor teoreticieni potrivit cărora națiunile ar fi o categorie socială „depășită", „perimată", că ele n-ar mai putea juca astăzi vreun rol de seamă în lume. În aceeași categorie de concepții pseudo-științifice se înscriu și teoriile unor ideologi și politicieni „europeiști" occidentali, potrivit cărora, în prezent, cadrul „optim" al organizării economice l-ar constitui „spațiul regional" sau „mondial", statele urmînd să împartă puterea pe care o dețin cu structuri supranaționale sau să o subordoneze total acestora.

Confruntate cu interesele reale ale popoarelor, ale dezvoltării unei cooperări trainice, asemenea teorii contravin sensului obiectiv al progresului istoric și justifică tendințele marilor monopoluri, de dominare economică și politică a celor mai slabi. Formula „structurilor supranaționale" apare, totodată, ca o încercare de a frîna emanciparea națională și dezvoltarea de sine stătătoare a popoarelor, de a le impune relații bazate pe inechitate, în contradicție cu normele de bază ale dreptului internațional.

Viața internațională aduce mereu exemple care demonstrează inconsistența oricăror teorii și practici ce contravin dreptului la libertate al fiecărui popor, năzuinței sale de independență și suveranitate. Popoarele din Asia, Africa, America Latină se ridică cu vigoare și combativitate împotriva dominației imperialiste, dau o ripostă tot mai energică politicii de dictat a cercurilor imperialiste, reacționare. Pe continentul latino-american, de pildă, se conturează tot mai puternic, în ultimii ani, orientările spre o dezvoltare economică independentă, spre valorificarea suverană a bogățiilor naționale în interesul popoarelor; se afirmă tot mai mult năzuința popoarelor de a-și apăra independența, interesele naționale, de a-și hotărî singure soarta fără nici un amestec dinafară. Unica alternativă rațională, corespunzătoare intereselor fiecărui popor, avîntului economic, științific și tehnic, propriu epocii noastre, este aceea a cooperării și colaborării națiunilor pe baza principiilor suveranității și independenței naționale, ale egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc.

Nerespectarea acestor principii, amestecul în treburile interne ale popoarelor intră în conflict cu legile obiective ale evoluției sociale, sînt de natură să aibă consecințe nefaste pentru poporul respectiv, ca și pentru dezvoltarea sănătoasă, normală, a ansamblului relațiilor dintre state. Imperativ fundamental al epocii noastre, asigurarea independenței și suveranității, dezvoltarea continuă a fiecărei națiuni reprezintă un factor de seamă al mersului înainte al societății, al păcii și înțelegerii între popoare.

SOCIALISMUL — TEMELIA DEPLINEI ÎNFLORIRI A NAȚIUNII

Națiunea socialistă are inepuizabile capacități de creație materială și spirituală, datorită, în primul rînd, fundamentului ei social unitar, conducerii întregului proces de făurire a noii orînduiri de către partidul marxist-leninist al clasei muncitoare. După triumful noii orînduiri, relațiile antagoniste dintre clasele potrivnice sînt înlocuite cu raporturi de colaborare și ajutor reciproc între oameni, între clase și pături sociale legate între ele prin identitatea de interese și aspirații. În opoziție cu națiunea burgheză, măcinată de aprige și ireconciliabile contradicții, națiunii socialiste îi este caracteristică întărirea continuă a unității și coeziunii ei interne.

În România, victoria socialismului, statornicirea și consolidarea noilor relații de producție au lărgit și lărgesc continuu baza socială a statului socialist, fapt care se concretizează în realizarea și consolidarea unității social-politice a oamenilor muncii, a întregului popor, în jurul Partidului Comunist Român. Forța conducătoare a națiunii este clasa muncitoare, purtătoare a aspirațiilor de libertate și progres ale întregului popor, în frunte cu partidul comunist, care prin întreaga sa activitate realizează contopirea, interferența organică, a ideilor socialismului cu conștiința națională. În aceste condiții, ideologia clasei muncitoare, marxism-leninismul, acționează ca un puternic liant al unității națiunii socialiste, ceea ce reliefează determinarea socialistă, **de clasă**, a conștiinței naționale în orînduirea socialistă.

După mai bine de cinci decenii de la victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și trecerea la socialism a noi popoare din Europa, Asia și America în decursul ultimului sfert de secol, este istoricește dovedit că revoluția socialistă, singura consecvent constructivă, preia din trecut tot ceea ce este pozitiv și, ca atare, ea nu întrerupe — în liniile sale generale — procesul firesc de dezvoltare a națiunilor, ci, dimpotrivă, îl duce mai departe, pe planuri superioare. Tocmai în acest sens acționează condițiile social-economice, politice și spirituale proprii noii orînduiri, iar forțele covîrșitoare ale națiunii se integrează armonios acestui proces. De aici și concluzia generalizatoare despre continuitatea dezvoltării

națiunii în epoca socialismului, despre perspectiva renașterii naționale a popoarelor și a înfloririi națiunii în socialism.

Națiunea socialistă reprezintă o negare definitivă a vechilor structuri politice, sociale, ideologice, a acelor practici în viața internă a țării și în exterior care corespundeau proprietății private, exploatării și asupririi sociale și naționale. Sînt, astfel, cu totul eronate și lipsite de orice suport obiectiv tezele unor autori de peste hotare, potrivit cărora în țările socialiste nu numai că ar putea fi reînviate concepții naționaliste burgheze (ceea ce, desigur, în anumite împrejurări, este posibil) dar s-ar ivi, în același timp, „sentimente și concepții naționaliste de tip nou, produse în condiții socialiste". O asemenea concluzie nu poate avea drept temei decît neîncrederea în socialism și în puterea lui de a transforma vechea societate, nerecunoașterea sau subaprecierea rolului națiunii în lupta pentru transformări sociale radicale. În ambele cazuri — dacă nu este vorba de idei preconcepute — eroarea este mai mult decît evidentă. După cum se știe prea bine, clasicii marxism-leninismului subliniau că națiunea va persista chiar și după victoria deplină a dictaturii proletariatului pe planul întregii lumi și că drumul apropierii națiunilor va trece, dialectic și în mod obligatoriu, prin înflorirea fiecăreia. Parafrazînd cunoscuta idee a lui Marx despre esența societății chemate să ia locul celei burgheze, putem spune că națiunile socialiste, în ansamblul lor, reprezintă o asociație în cadrul căreia dezvoltarea liberă a fiecăreia este condiția pentru dezvoltarea liberă a tuturora.

Tezele marxist-leniniste cu privire la locul și rolul națiunii în progresul social arată că înfăptuirea de către fiecare popor a revoluției socialiste, construirea noii orînduiri se desfășoară după legi generale al căror mod creator de aplicare, pentru a da rezultate pozitive, maxime, și a corespunde ideii științifice de socialism, nu poate fi identic și aidoma repetabil de la o țară la alta, ci trebuie adaptat cerințelor vieții. „Atîta timp cît există între popoare și țări deosebiri naționale și statale — scria Lenin — și aceste deosebiri vor dăinui încă foarte multă vreme chiar și după înfăptuirea dictaturii proletariatului pe scară mondială — unitatea tacticii internaționale a mișcării muncitorești comuniste din toate țările nu cere înlăturarea diversității, suprimarea deosebirilor naționale (ceea ce ar fi un vis absurd în momentul de față), ci cere o aplicare a principiilor fundamentale ale comunismului... care să modifice just aceste principii în amănunte, să le adapteze just și să le aplice la deosebirile naționale și național-statale".

Izvorînd din antecedente istorice, din condițiile reale, concrete și determinate ale prezentului, specificul unei națiuni constituie, în același timp, expresia interacțiunii universalului și particularului. Recunoscînd diversitatea formelor de trecere la socialism și de construire a noii orînduiri, clasicii marxism-leninismului au arătat că această varietate va crește și se va multiplica pe măsură ce noi țări și popoare vor păși la transformarea revoluționară a societății. Pentru partidul marxist-leninist, aceasta presupune studierea condițiilor specifice din țara respectivă, căutarea și elaborarea unor răspunsuri corespunzătoare situației concrete, deoarece socialismul, realizîndu-se într-un cadru național, este în mod firesc o creație a poporului din țara respectivă. Capacitatea noii orînduiri de a descoperi și valorifica noi resurse pentru un progres social dinamic și multilateral, de a împlini aspirații legitime și a oferi soluții realiste pentru prezent, a inspira idealuri noilor generații, investește în fața tuturor națiunilor lumii cu o puternică forță de convingere alternativa socialistă a istoriei contemporane.

În condițiile socialismului învingător în mai multe țări, interesele naționale și internaționale ale statelor, justețea, echitatea și trăinicia lor se află într-un asemenea raport încît se bazează pe întărirea suveranității și independenței naționale, sistemul mondial socialist fiind format din 14 state libere, independente și suverane, egale în drepturi, legate între ele prin comunitatea de orînduire, țeluri finale și ideologie. Progresul fiecărei țări socialiste corespunde nu numai intereselor sale naționale, dar și intereselor generale ale socialismului. Modul în care în interiorul fiecărei țări sînt rezolvate problemele construcției noii orînduiri, sînt mobilizate resursele și forțele creatoare ale națiunii, fructificate avantajele organizării socialiste a societății pentru dezvoltarea forțelor de producție, înflorirea științei și culturii, ridicarea bunăstării materiale, reprezintă acte de competența exclusivă a partidului marxist-leninist din țara respectivă, investit de poporul muncitor cu misiunea de a-l conduce. Cu cît fiecare țară socialistă este mai puternică și obține succese mai mari în dezvoltarea orînduirii socialiste, a vieții sale materiale și spirituale, cu atît mai importantă este contribuția sa la creșterea forțelor sistemului mondial socialist, la sporirea influenței sale în lume.

Asemenea adevăruri axiomatice nu-i împiedică, însă, pe unii publiciști de peste hotare să disocieze interesele naționale și internaționale, să prezinte interesul internațional al socialismului ca un fel de entitate abstractă, care s-ar constitui și ar exista în afara și pe deasupra intereselor naționale fundamentale. Potrivit acestei opinii, s-ar putea crede că în condițiile socialismului ar exista o „opoziție obiectivă" între interesele naționale și cele internaționale. Or, așa cum spunea Engels, „în mișcarea muncitorească ideile cu adevărat naționale, care corespund faptelor economice, industriale și agricole — ce caracterizează starea națiunii respective — sînt, în același timp, și idei cu adevărat internaționale".

În condițiile socialismului, interesele naționale capătă un conținut nou, ele fiind interese ale unor națiuni socialiste, în fruntea cărora se găsește clasa muncitoare. **„Între lupta pentru apărarea intereselor naționale, pentru deplină egalitate în drepturi a țărilor, ca și a partidelor și între manifestarea solidarității internaționale** — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu — **nu este nici o contradicție, ci, dimpotrivă, există o strînsă unitate dialectică. Nu poți lupta cu succes pentru apărarea intereselor clasei muncitoare din propria țară dacă nu dezvolți colaborarea strînsă cu clasa muncitoare din alte țări; de asemenea, nu poți fi internaționalist dacă nu te îngrijești de apărarea intereselor clasei muncitoare și ale propriului popor. Numai o îmbinare justă a intereselor naționale cu cele ale luptei internaționale poate asigura adevărata înfăptuire a principiilor marxist-leniniste".**

Superioritatea relațiilor internaționale bazate pe principiile marxism-leninismului, natura lor socialistă, constau în înțelegerea și aplicarea internaționalismului proletar ca principiu care presupune, include respectarea independenței, suveranității, egalității, neamestecului în treburile interne, colaborării și întrajutorării tovărășești. Asemenea relații sînt o prelungire, o proiectare pe plan internațional a noilor raporturi sociale echitabile, preconizate și statornicite de noua orînduire. Tocmai în aceasta se reflectă caracterul principial nou, de clasă, al relațiilor interstatale pe care le proclamă socialismul și a căror transpunere consecventă în viață este menită să ofere tuturor popoarelor un model de organizare a relațiilor dintre state.

■

Procesul afirmării multilaterale a națiunii române în anii socialismului este deosebit de concludent în privința capacității noii orînduiri de a descătușa forțele creatoare ale poporului. Societatea noastră a cunoscut succese de seamă în dezvoltarea forțelor de producție, progrese remarcabile în toate ramurile economiei naționale. Însușindu-și pe deplin și înfăptuind cu devotament programul de construcție economică, socială și culturală, elaborat de Partidul Comunist Român, oamenii muncii au făcut să crească an de an bogăția patriei, au ridicat pe noi culmi potențialul material și spiritual al națiunii noastre. Ceea ce dovedește, așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în raportul prezentat la cel de-al X-lea Congres al partidului, că **„întemeindu-se pe lichidarea exploatării și asupririi, pe instaurarea dreptății și egalității sociale, națiunea socialistă asigură pentru prima oară îmbinarea intereselor și aspirațiilor tuturor claselor, a tuturor membrilor societății, punerea în aplicare și dinamizarea energiei întregului popor în direcția progresului și prosperității".**

Apărînd cu hotărîre interesele vitale, fundamentale ale poporului nostru, neprecupețind nimic pentru a asigura edificarea socialismului în România, Partidul Comunist Român își aduce, totodată, întreaga contribuție la întărirea forțelor mondiale ale socialismului, la întărirea pozițiilor comunismului în lume. România socialistă a militat și militează neobosit pentru dezvoltarea prieteniei, alianței și colaborării frățești cu toate țările socialiste, cu toate forțele progresiste antiimperialiste, îndeplinindu-și neabătut îndatoririle ce-i revin ca detașament activ al marelui front al socialismului.

Socialismul a realizat pentru prima dată în istoria României înfăptuirea idealurilor de independență națională și suveranitate ale poporului, pentru care au luptat nenumărate generații din trecut. Astăzi, destinele țării sînt hotărîte de însuși poporul nostru, stăpîn pe propria-i soartă, capabil să ocupe un loc demn în comunitatea mondială. Munca poporului român, înfăptuirile sale economice și sociale, prietenia și colaborarea tovărășească, internaționalistă a României cu celelalte țări socialiste, solidaritatea sa cu toate forțele progresiste, contribuția activă la asigurarea unui climat de pace și colaborare între toate țările — pe baza principiilor fundamentale ale relațiilor dintre state — se înscriu pe coordonatele majore ale uriașului factor de progres pe care-l reprezintă dezvoltarea liberă a fiecărei națiuni în lumea contemporană.

Arnaldo Forlani, noul secretar al democrației creștine, este autorul unui „proiect de program" pentru o eventuală relansare a centrului-stînga

Francesco de Martino : „Pentru 1970 este necesară o nouă politică"

Ugo la Malfa : un rol de mediator între ceilalți parteneri de negociere

Rebus politic italian

Vorbind în formule sau definiții succinte, anul politic ce s-a încheiat a fost, pentru Italia, „apăsătorul an al căutărilor". Căutări ale vieții politice italiene, zguduită de o criză la care au participat toate partidele majorității guvernamentale, căutări ale marilor forțe economice și sociale implicate în conflictul de ample dimensiuni ce a culminat cu „toamna caldă", dar mai ales căutări ale unei întregi societăți, pătrunsă de o impetuoasă voință și necesitate de înnoire. Anul 1970 s-a deschis, în ce privește perspectivele politice imediate, pe un fundal de neliniște și tensiune creat de o intensă serie de combinații politice, dar mai ales de reflexele unei situații economice și sociale frămîntată de contradicții și grevată de probleme ale căror soluții nu au fost încă găsite.

Pentru cronicarul politic, 1970 s-a deschis — așa cum 1969 s-a închis — pe o panoramă caracterizată prin încercările de relansare a formulei de centru-stînga, eșuată în iulie anul trecut. Relansarea îi aparține lui Mariano Rumor, primul ministru al actualului cabinet monocolor (democrat-creștin) și a fost făcută la 15 decembrie, ca o consecință imediată a gravelor atentate teroriste de la Milano și Roma.

Asupra necesității și posibilității reeditării vechii coaliții de centru-stînga, există consensul (aproape unanim) al tuturor foștilor săi membri (partidul democrat-creștin, socialist, social-democrat și republican) și, cu toate acestea, posibilul apare, pe zi, ce trece, tot mai puternic marcat de incertitudine. Căci, de fapt, se vorbește insistent de „polemică", „nesiguranță", „optimism precaut", „destindere", dar nicidecum de „înțelegere"; într-un asemenea climat s-au consumat cele cinci consultări ale celor patru secretari-generali ai partidelor majorității guvernamentale privind reconstituirea unui cabinet cvadripartit.

Promotoare, deci, a reeditării formulei de centru-stînga, democrația-creștină, prin secretarul ei Arnaldo Forlani, a început, la 15 decembrie, consultările cu ceilalți trei parteneri ai săi.

Cum s-a prezentat P.D.C.-ul la actualele confruntări interpartide? Democrația-creștină a venit cu propuneri oficiale aprobate de direcțiunea partidului, dar și cu o serie de opinii exprimate de curentele din interiorul partidului, mai mult sau mai puțin atașate la vechea formulă guvernamentală. Și, deși primul ministru Mariano Rumor și poate, în măsură mai mare, secretarul partidului, Arnaldo Forlani, au încercat să depășească dificultățile născute din necesitatea și, în același timp, imposibilitatea participării la un eventual guvern a celor două partide ieșite din sciziunea socialistă, nu se poate afirma că democrația-creștină a făcut totul pentru a pregăti politic întrunirile. Căci, cu toate că în sînul acestui partid au intervenit, în cursul ultimelor luni, grave evenimente (ruptura „doroteilor", secretariatul lui Forlani după cel al lui Piccoli, noua aliniere a curentelor de stînga), azi, ca și ieri, democrația-creștină propune un guvern cvadripartit fără însă a-și însoți propunerea cu indicații politice și programatice precise și nete, care să poată da cale liberă acelor forțe politice interesate să răspundă eficient frămîntărilor sociale ale țării.

În ce privește partidul republican, tonul observatorilor politici capătă nuanțe pesimiste atunci cînd se referă la programul guvernamental și optimiste în ce privește posibilitatea acestui partid de a-și juca în continuare rolul de mediator între celelalte trei formații ale fostei coaliții. Cel puțin optimismul lui La Malfa, secretarul general al republicanilor, îl îndreptățește pe cel al presei: „Deoarece sîntem formal în afara majorității parlamentare — spunea La Malfa — consider că judecata noastră este mai obiectivă".

Poziția social-democraților (Partidul Socialist Unitar) este greu de clasificat. „Dimineața — apreciază «Avanti» — P.S.U. se pronunță în favoarea unei guvernări în patru, pentru ca după-amiaza s-o torpileze; luni, pretinde că e gata pentru o confruntare cu celelalte partide, marți declară că nu e vorba de «nici o confruntare, ci de dictat, de ultimatum»". Distanțele ce îi separă pe socialiștii italieni de social-democrați, după ce au dus la sciziunea din iulie și la criza de guvern, se fac tot mai simțite. Social-democrații pun ca principală condiție a participării lor la formulă „delimitarea" rigidă a partidelor majoritare față de opoziție, criticîndu-i fățiș pe socialiști și democrat-creștinii de stînga pentru atitudinea lor realistă, de dialogare cu principalul reprezentant al clasei muncitoare italiene, partidul comunist. (Editorialele din ultima vreme din „l'Umanità" — cotidianul P.S.U. — și „Avanti" — ziarul P.S.I. — confirmă înăsprirea relațiilor dintre cele două partide și, în același timp, imposibilitatea lor de a păși alături și de a conlucra într-un guvern de coaliție).

Exprimînd poziția aripii majoritare a socialiștilor italieni, gata să participe la un guvern de centru-stînga, ziarul „Avanti" scria: „Poziția noastră nu s-a schimbat. Țara are nevoie de reforme și pentru aceasta noi sîntem disponibili".

După cum se poate constata, actualul tablou politic italian aproape nu prezintă elemente noi față de situația de acum șase luni, cînd avea loc prima tentativă de reconstituire a formulei de centru-stînga.

Și dacă lucrurile stau astfel, are șanse astăzi această formulă? A răspunde negativ ar fi hazardat, cînd cei patru viitori (eventual) parteneri mai speră s-o relanseze, fiecare din motive proprii. „Celor patru partide — declara Forlani într-un interviu — li se cere să ducă înainte o confruntare constructivă", căci „structura economică a țării depinde de capacitatea forțelor politice majoritare de a crea un cadru politic stabil". „În realitate — scria cotidianul socialist «Avanti» — noi avem un singur motiv precis și urgent pentru reintrarea în guvern: necesitatea de a păzi cuceririle economice și sociale obținute de masele muncitoare în marea luptă din această toamnă".

Fiind de acord cu declarațiile socialiștilor privind necesitatea unei „noi politici pentru 1970", comuniștii italieni declară, totodată, că „o politică nouă cere o conducere politică nouă". O asemenea conducere — scrie Giorgio Amendola în „L'Unità" — „își va afla forța în consensul clasei muncitoare unite și al celor mai largi mase populare. Muncitorii italieni au demonstrat, prin greva de la 19 noiembrie, că înțeleg legătura existentă între lupta pentru mărirea salariilor și cucerirea unor noi contracte de muncă și lupta pentru soluționarea problemelor de structură. Anul 1970 va fi, în mod cert, un an dificil, dar există condițiile și forțele necesare pentru depășirea acestor dificultăți". De altfel, formula centrului-stînga este considerată de comuniști, în actualele condiții social-politice ale țării, ca depășită. Exprimîndu-și opoziția față de un guvern monocolor, bicolor sau cvadripartit, ei se pronunță pentru un guvern orientat spre stînga, care să dea o orientare nouă politicii interne și externe a țării, să asigure respectarea riguroasă a libertăților parlamentare, să garanteze țării o reînnoire autentică, un guvern care să aibă și acordul stîngii, în care rolul esențial îi revine P.C.I.

O participare a tuturor partidelor majoritare la formarea unui nou cabinet de coaliție presupune acceptarea, în primul rînd, a unui program comun de guvernare. Pentru un eventual guvern de centru-stînga există, de pe acum, un proiect de program pregătit de liderul democrației-creștine, Forlani. Modul concret de structurare și funcționare a regiunilor constituie, alături de definirea politicii economice, nucleul esențial al proiectului de program. Celelalte teme și, în același timp, puncte de divergență dintre partidele majoritare sînt legea asupra fondurilor comune de investiții, noua lege urbanistică, precum și amnistia pentru delictele „toamnei sindicale", propusă de socialiști și fiind, se pare, unul din punctele cele mai delicate dezbătute în cadrul ultimelor reuniuni.

Ajungîndu-se la un acord între liderii de centru-stînga asupra punctului celui mai spinos al proiectului de finanțare regională — cel care opunea, încă o dată, cele două partide socialiste (P.S.I.—P.S.U.) — se aștepta acea „înțelegere" necesară pentru anunțarea, în sfîrșit, a relansării centrului-stînga. Înțelegerea, însă, nu s-a produs. Consultările continuă. Două sînt ipotezele legate de perspectivele acestora. În timp ce unii observatori apreciază că, dacă va interveni un eventual acord, cabinetul condus de Mariano Rumor ar putea să demisioneze, pentru a permite formarea unui guvern cvadripartit, alții cred, dimpotrivă, că el ar putea să rămînă în funcțiune, beneficiind, însă, de sprijinul direct al celorlalte partide pentru reglementarea problemelor urgente ale țării, în așteptarea rezultatelor alegerilor locale, ce urmează să se desfășoare în primăvară.

În orice caz, noul guvern Rumor (dacă va reuși să se constituie în formula cvadripartită) va fi confruntat de la început cu problemele complexe moștenite din „toamna caldă italiană".

Rodica DUMITRESCU

Paris: Probleme la ordinea zilei

De la consultarea organizată de către Confederația Generală a Muncii (C.G.T.), cea mai importantă dintre centralele sindicale franceze, în două mari întreprinderi naționale — companiile de Electricitate și de Gaze — au trecut două săptămîni, dar rezultatele ei continuă să preocupe cercurile sindicale, cercurile guvernamentale, cercurile patronale. Pentru că aceste rezultate au pus sub semnul întrebării însuși obiectul consultării : convențiile salariale, încheiate la 10 decembrie 1969 de conducerile celor două companii cu o parte doar a centralelor sindicale ; Confederația Generală a Muncii a arătat atunci că, dat fiind conținutul convențiilor respective, nu poate angaja pe cei direct interesați fără a-i consulta în prealabil.

Despre ce este vorba ? Planul de redresare economică, elaborat de guvernul francez, a fost evocat de premierul Chaban-Delmas ca o primă treaptă către o „nouă societate". În ceea ce privește fizionomia acesteia, președintele Pompidou s-a referit în mod explicit la ceea ce economiștii occidentali desemnează îndeobște sub denumirea de „sistemul suedez". S-ar părea că o primă tentativă în acest sens, în ceea ce privește raporturile între patronat și sindicate, au constituit-o tratativele duse la sfîrșitul anului trecut, sub egidă guvernamentală, la „Electricité de France" și „Gaz de France", între direcțiunile celor două companii și reprezentanții centralelor sindicale. În linii mari, „sistemul suedez" în această materie se bazează pe contacte periodice între conducători ai mișcării sindicale și conducători ai asociației patronale, se bazează mai cu seamă pe contracte încheiate între cele două părți pentru cîte trei ani și care, din momentul definitivării lor, capătă pentru ambii semnatari, pe durata prevăzută, putere de lege. Sindicatul care, în acest răstimp, declară sau apără o grevă, se expune urmăririi penale și condamnării la despăgubiri materiale. În cazul grevelor declarate fără încuviințarea sindicatelor, același regim se aplică greviștilor. Chiar în perioada cînd în Franța se desfășurau negocierile de la E.D.F.-G.D.F. — teren considerat mai propice unei „înțelegeri-prototip", deoarece, fiind vorba despre întreprinderi naționale, patron este însuși statul — în patria „sistemului suedez" se înmulțeau însă și se amplificau manifestări care ilustrau elocvent insatisfacții ale salariaților. Cu toate riscurile personale pe care le implică grevele neîncuviințate de sindicate, în Suedia s-au înregistrat de-a lungul anului trecut, 21 de asemenea greve, printre care, cea mai importantă, a minerilor de la Kiruna (5 000 de participanți).

Nu, desigur, deficiențele astfel dezvăluite ale „modelului", ci rezistențele opiniei publice a propriilor lor salariați au determinat direcțiunile celor două companii franceze la unele concesii. Mai întîi, s-a renunțat la denumirea proiectată — „contract de progres" — și s-a adoptat aceea modestă, tehnică, de „convenție salarială". Apoi, s-a trecut de la termenul propus inițial de reprezentanții direcțiunilor, trei ani, la doi. Dar obligația sindicatelor de a nu recurge la grevă în interiorul acestui răstimp — decît după trecerea a trei luni de la denunțarea convenției, interval care poate fi folosit de fapt în defavoarea salariaților și a reprezentanților lor — a rămas. Analizînd, în ajunul semnării, problema convenției salariale de la E.D.F.-G.D.F., Pierre Drouin, deși favorabil acestui gen de înțelegere, observa într-un articol din „Le Monde" anumite rațiuni fundamentale ale rezervei manifestate de salariați. Una, de ordin politic : „Guvernul dorește să arate că «noua societate» nu este doar un concept vid, că anumite căi pot duce concret către ea. Și a insistat asupra noutății unor asemenea acorduri în sectorul public (...). A fost îndeajuns pentru ca pînă și C.F.D.T., în general favorabilă convențiilor contractuale cu cărțile pe masă (avea s-o semneze, de altfel, pe cea din 10 decembrie — Fl. Ș.), se vedea nevoită să sublinieze că o convenție salarială nu este un instrument de integrare (în sensul de „integrare de clasă" — Fl. Ș.)". Alta, de ordin social-economic : autorul se refe-

Paris. Despuierea scrutinului, după referendumul organizat la companiile de distribuire a gazului și electricității

ră numai la faptul că dreptul la grevă și ideea limitării lui „au rezonanțe profunde în rîndurile clasei muncitoare“, dar fără a aminti că această tradiție își are obîrșia în calitatea grevei ca armă de luptă a salariatului împotriva capitalului și a statului capitalist.

După desfășurarea consultării organizate de C.G.T. și după despuierea scrutinului, „Le Figaro“ nota semnificativ: „Aceste date vor influența, fără îndoială, jocul forțelor sociale în Franța“.

Pentru moment se poate consemna că, după studierea rezultatelor consultării pe care a organizat-o, C.G.T. a cerut reluarea negocierilor în legătură cu convenția salarială, adresînd celorlalte centrale — semnatare la 10 decembrie — invitația de a examina împreună condițiile în care aceste negocieri ar putea avea loc. După trei zile de deliberări, conducerea C.F.D.T. a dat un răspuns ambiguu, traducînd și dorința de a nu se auto-dezavua pentru acordul încheiat și preocuparea de a nu distruge punțile de cooperare cu C.G.T., și căutînd totodată să minimalizeze importanța angajamentelor asumate. Ca și André Bergeron, de altfel secretarul general al centralei „Force Ouvrière“, care a declarat: „Este vorba doar de o etapă, aceasta este singura semnificație care trebuie dată acordului de la E.D.F.-G.D.F.“. Rămîne deschisă întrebarea cu privire la atitudinea pe care o vor adopta conducerile celor două întreprinderi naționale. În orice caz, cîteva zile după consultarea de la E.D.F.-G.D.F., Jacques Delors, colaborator apropiat al primului ministru în problemele sociale, spunea: „Trebuie să ținem seama de ceea ce spune C.G.T., ca și de ceea ce spun ceilalți. Fără îndoială că am făcut și unele greșeli. Am dat, cred, prea multă importanță acestui acord ca atare“.

■

Preocupările privitoare la planul de redresare și la relațiile economico-sociale, controversele ascuțite pe care le-au suscitat apoi politica mediteraneană a Franței și, mai cu seamă, treptata dezvăluire a importanței contractelor încheiate cu Libia în materie de armament, au îngustat spațiul pe care ziarele îl acordă peisajului politic intern la începutul acestui an, care este, totuși, un „an electoral“. Fără îndoială, alegerile cantonale din martie — și chiar cele municipale, care se vor ține în primăvara 1971 — sînt consultări în care îndeobște interesele locale au prioritate asupra marilor opțiuni de politică generală, iar voturile merg către persoane apreciate de concetățeni pentru calitățile lor de probitate și devotament față de binele public, pentru spiritul lor de inițiativă și capacitatea gospodărească. Or, o bună parte dintre acești aleși (și, în foarte multe cazuri, realeși cu consecvență de-a lungul anilor) sînt membri ai unor partide din opoziție — comuniști, socialiști, radicali — sau independenți apropiați acestor partide. Este o veche preocupare a echipei majoritare de a cuceri o mai bună „implantare la bază“. Pentru „cantonale“ e poate cam tîrziu, dar pentru „municipale“ nu e prea devreme. Robert Poujade, secretarul general al Uniunii pentru Apărarea Republicii (U.D.R.), principala formație guvernamentală, își propune să folosească răgazul de un an spre a forma cadre pregătite tehnic și politic pentru gestiunea treburilor publice la acest nivel, și a și organizat grupe de lucru de cîte 50 de „candidați la candidatură“, care vor efectua „stagii“ în diferite orașe (Blois, Strasbourg și Lille sînt primele alese). Reconcilierea (pactul de neagresiune“, spun unii ziariști) din decembrie dintre U.D.R. și Republicanii Independenți ai lui Giscard d'Estaing avea alte obiective, situate pe plan guvernamental — dar este considerată ca un lucru bun și din acest punct de vedere. La fel, angajamentul obținut din partea fostului ministru al apărării, Pierre Messmer, că inițiativa sa de a reanima asociația „Prezență a gaullismului“ (sprijinindu-se pe „Amicala“ parlamentară „Prezență și acțiune a gaullismului“, din care fac parte 44 deputați) nu se va „situa la liziera opoziției“, asigurările sale că nu intenționează „să creeze o mișcare în sînul mișcării“. Aceasta ar fi, de altfel, dispusă să-și lărgească alianțele, asociindu-și pe centriști. Dacă încă de acum cîteva luni, Jacques Duhamel, șef al grupului „Democrație și Progres“, a răspuns acestor invitații, „Centrul democrat“ al lui Jean Lecanuet este încă sfîșiat de dileme. Să urmeze exemplul lui Duhamel, actual ministru al agriculturii? Să continue să spere într-o dislocare a actualei majorități, menținîndu-se pînă atunci într-o opoziție prudentă? Să-și caute consolidare în direcția acelor radicali care nu vor să coopereze la stînga? Sub semnul acestor nehotărîri devenite cronice s-a desfășurat și convenția națională a grupării, la sfîrșitul săptămînii trecute.

Fără îndoială că preocuparea majorității de a se înfățișa opiniei publice ca un front unit și cît mai cuprinzător este în largă măsură stimulată de aspirația către coeziune a maselor pe care se sprijină formațiile stîngii, și de ideea că această aspirație ar putea deveni la un moment dat presantă. Cu atît mai mult cu cît partidul comunist, cea mai importantă forță a opoziției, cheamă neîncetat la unitate. Acestei teme îi este consacrat un larg capitol al proiectului de teze, publicat la jumătatea lui noiembrie 1969, în vederea celui de-al XIX-lea Congres al P.C.F., care se deschide miercurea viitoare. „Uniunea pe care o vor comuniștii și pe care se străduiesc neobosit să o realizeze — se spune în document — este o uniune pe baze clare, solide și durabile. Este o alianță a acelor forțe politice și sociale care, voind o politică inovatoare, definesc împreună un program de reforme democratice profunde în domeniile politic și economic, și care sînt hotărîte să lupte împreună pentru a face să triumfe acest program democratic, apoi pentru a-l aplica mîine împreună în conducerea treburilor țării“.

În acest spirit, la 8 ianuarie, Biroul Politic al P.C.F. a adresat partidului socialist, Convenției instituțiilor republicane (Mitterrand), partidului socialist unificat și partidului radical-socialist, scrisori în care a propus organizarea „unei reuniuni comune a tuturor formațiilor de stînga, în scopul de a crea condițiile unei acțiuni concertate pentru progresul social, democratic, socialism“. Răspunsurile traduc în moduri variate curentele de gîndire și preocupările tactice care frămîntă stînga necomunistă franceză. Ele s-au oglindit și în dezbaterea publică în care, săptămîna trecută, mai multe personalități și grupări ale stîngii necomuniste s-au întîlnit într-o sală împodobită cu un frumos citat din Jaurès: „Esențialul este ca unitatea să fie încheiată și practicată cu bună credință, de către oameni deopotrivă de devotați socialismului“. Fără îndoială că ideea unei reuniuni comune a întregii stîngi și discuțiile în jurul perspectivelor unității rămîn în plină actualitate a vieții politice franceze.

Florica ȘELMARU

reflector

DALLAS — 1963 ÎN VERSIUNEA UNUI POLIȚIST

Fostul șef al poliției din Dallas, Jesse E. Curry, criticat cu șase ani în urmă pentru neglijențe care au permis asasinarea lui Lee Harvey Oswald în timp ce se afla în închisoare, a devenit și el autor de literatură memorialistică. Curry a scris cartea „Dosarul asasinării lui J.F.K.“, tipărită de o editură locală.

Ce revelații cuprinde opera fostului polițist? „Probele materiale și relatările martorilor oculari nu indică clar ce s-a întîmplat la etajul al șaselea al Depozitului de manuale școlare, în momentul asasinării lui John F. Kennedy, scrie el. Reportajele speculative din reviste și ziare au determinat opinia publică să creadă că numeroși martori oculari l-ar fi identificat în mod categoric pe Lee Harvey Oswald ca fiind cel ce a tras de la fereastră. Dar mărturiile celor ce priveau cortegiul au fost mult mai confuze decît au părut să indice presa sau comisia Warren“. După opinia lui Curry, Howard Breman, principalul martor al comisiei Warren pentru determinarea identității asasinului, nu a făcut declarații coerente. „La 22 noiembrie 1963, Howard Breman, afirmă el, nu a fost în măsură să-l identifice cu certitudine pe Oswald dintr-un grup de oameni care i-au fost arătați la poliție. El a admis că există o asemănare între Oswald și omul de la fereastră, dar asta a fost tot. Declarațiile ulterioare ale lui Breman în fața agenților F.B.I. au variat, se pare, de la lună la lună. În momentul cînd a fost audiat de comisia Warren, Howard Breman a fost de acord să-l identifice pe Oswald ca pe omul văzut de el la fereastră.

În sfîrșit, Curry susține că alți martori, care declaraseră că au văzut doi oameni la fereastra respectivă, nu au fost menționați în rapoartele F.B.I. El prezintă și rezultatul unei analize de laborator, din care rezultă că lui Oswald i s-au aplicat mulaje de parafină pe mîna dreaptă și pe obrazul drept, dar că numai primul mulaj a indicat urme de nitrați (probabil de la revolverul cu care l-a ucis pe polițistul Tippit). Pe față nu s-au descoperit urme de nitrați, așa cum ar fi fost de așteptat dacă Oswald ar fi tras cu pușca în președinte.

Cartea fostului polițist este privită ca o încercare de a se disculpa: dacă s-ar putea dovedi că nu Oswald l-a împușcat pe președintele Kennedy, vina lui Curry, care a îngăduit ca Oswald să fie sustras justiției, nu ar mai fi chiar atît de mare.

Corespondență din Varșovia, de la Iosif Dumitrașcu

Obiectivul eficienței în economie

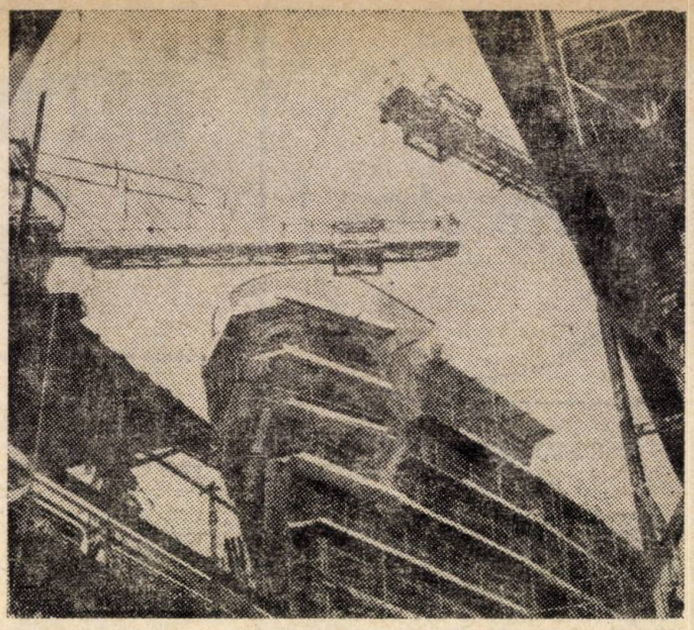

La șantierele navale din Gdansk

Anul 1970 marchează în dezvoltarea economiei poloneze un moment important : se încheie cincinalul actual, pregătindu-se, implicit, condițiile în vederea realizării următorului plan de perspectivă ; de asemenea, în acest an, se va păși la transpunerea în practică a orientării spre dezvoltarea intensivă și selectivă a întregii economii naționale.

O trăsătură esențială a acestei noi orientări este admiterea principiului dezvoltării selective. Se subliniază faptul că problema centrală a politicii economice în anii viitori o constituie asigurarea dezvoltării intense a ramurilor și produselor care au o însemnătate hotărîtoare pentru modernizarea economiei și dezvoltarea exportului rentabil. În acest sens, trebuie menționată susținuta acțiune de coordonare și reorganizare a sectorului de investiții, de asigurare a unor condiții optime activității de cercetare științifică în vederea apropierii științei de producție, de sporire a eficienței acesteia prin participarea sa directă la soluționarea complexului de probleme ridicate de producție.

Nu de mult, presa a anunțat contopirea activității tuturor institutelor de cercetări științifice din regiunea Sileziei într-unul singur — Centrul de cercetări științifice al Academiei poloneze de științe. Exemplul respectiv este încă o dovadă a tendinței de concentrare și specializare a sectorului economic și de cercetare științifică din Polonia. Institutul respectiv va include, începînd din acest an, activitatea Institutului de cercetări în domeniul carbochimiei, polimerilor și sistemelor de automatică complexă (cu aplicare în automatizarea complexă a proceselor metalurgice și siderurgice, precum și în industria chimică și carboniferă), în domeniul cercetării științifice a regiunii industriale a Sileziei superioare. Centrul respectiv este primul de acest fel în Polonia, urmînd ca, în continuare, să se treacă la o formă de organizare similară în orașele Lodz, Wroclaw, Cracovia și Gdansk.

În ce privește acțiunea de reorganizare a investițiilor, s-a hotărît, printre altele, reducerea în noul an, 1970, a frontului și volumului acestora, renunțarea la o serie de obiective de importanță secundară pentru economia națională și concentrarea tuturor eforturilor asupra realizării și accelerării construirii de obiective de importanță majoră pentru întreaga economie.

În legătură cu aceste probleme, de mare actualitate în economia poloneză, am solicitat părerea lui Tadeusz Gradowski, unul din conducătorii colectivului de coordonare a planurilor din cadrul Comisiei de planificare de pe lîngă Consiliul de Miniștri al R. P. Polone.

„În ceea ce privește configurația planului pe anul în curs, mi-a spus Tadeusz Gradowski, se poate aprecia că, în esență, e vorba de o sporire a disciplinei și de o concentrare a eforturilor îndeosebi în sectorul investițiilor capitale. Ritmul lor de creștere a fost în ultimii ani înalt (circa 9 la sută), însă eficiența a fost ceva mai scăzută. În acest scop, al îmbunătățirii eficienței, pentru 1970 a fost prevăzută cea mai redusă cifră de creștere la capitolul investiții din ultimii ani, 2,5 la sută. Reducerea simțitoare a frontului investițiilor va avea, implicit, urmări pozitive în economia țării. Pentru acest an, de pildă, se prevede o creștere a producției industriale cu 7,3 la sută. În sectorul comerțului exterior se preconizează, de asemenea, o sporire a exportului cu 7,1 la sută (mașini și utilaje — 8,6 la sută). Vom căuta în continuare acele forme care merg în direcția rentabilizării întregului export. O serie de ramuri-cheie, cum ar fi, de exemplu, construcția de mașini sau chimia, vor înregistra un spor al producției, în acest an, cu 12,8 la sută și respectiv 10 la sută (electronica — 13,6 la sută)".

În ceea ce privește planul cincinal 1971—1975, îmi spune interlocutorul meu, se poate afirma că el și-a propus drept „motto" intensificarea și dezvoltarea economiei naționale, proces ce se va desfășura paralel cu limitarea și chiar lichidarea producției nerentabile. Vor fi preferate asemenea ramuri, cu perspectivă, ca electronica, automatica, teletehnica. De asemenea, vor fi cuprinse în procesul de dezvoltare diferențiată, selectivă, o serie de produse ale ramurilor industriei ușoare construcțiilor de mașini și chimice. În industria constructoare de mașini s-a trecut la organizarea unor combinate industriale — în număr de 13 — cu atribuții și competență sporită față de uniunile economice de producție existente în Polonia. Noile combinate efectuează cercetări proprii referitoare la sistemul prețurilor, conjunctura și mecanismul pieței, putînd opina direct în ceea ce privește satisfacerea necesarului de mașini și utilaje provenit din import. Cuprinzînd unități de producție care includ un întreg proces tehnologic (de la materia primă pînă la produsul finit), centre de cercetare științifică precum și unități specializate în desfacerea produselor, combinatele respective au posibilitatea să controleze și să dirijeze producția unei întregi ramuri industriale. Sarcina de bază a noilor organisme este de a satisface pe deplin cerințele interne și de export la produsele respective. Pe baza rezultatelor pe care le vor obține în acest prim an de activitate — conchide Tadeusz Gradowski — se va trece la extinderea lor și în alte sectoare ale economiei naționale".

Este un adevăr recunoscut că înaintarea cu succes a României și Poloniei pe calea progresului economic și social a creat condiții favorabile pentru dezvoltarea continuă a relațiilor româno-polone de colaborare frățească multilaterală — relații cu vechi și adînci rădăcini în trecutul istoric, făurite în lupta pentru idealurile libertății și independenței, pentru cauza socialismului. Semnarea — la 26 ianuarie 1949 — a Tratatului de prietenie, colaborare și asistență mutuală dintre România și Polonia a ridicat pe o treaptă nouă, superioară, raporturile frățești dintre cele două popoare. Continua dezvoltare a acestor relații în domeniul economic, cultural, științific a adus celor două țări o serie de avantaje esențiale, a creat o bază trainică adîncirii și extinderii lor.

Evoluția pozitivă a legăturilor prietenești polono-române și hotărîrea celor două părți de a le dezvolta în continuare au fost reafirmate în mai anul trecut în comunicatul dat publicității cu prilejul vizitei de prietenie în Republica Populară Polonă a delegației de partid și guvernamentale române, condusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu. Dezvoltarea activă, multilaterală a relațiilor bilaterale româno-polone contribuie la progresul operei de construcție socialistă din cele două țări, este în avantajul ambelor popoare, al cauzei generale a socialismului și păcii.

Varșovia, 26 ianuarie

reflector

COLABORAREA ECONOMICĂ FRANCO-BULGARĂ

În cadrul politicii de colaborare economică cu statele europene, promovată de guvernul bulgar, vicepreşedintele Consiliului de Miniştri şi ministrul comerţului exterior al Bulgariei, Licezar Avramov, a efectuat o vizită oficială în Franţa. Cu acest prilej, a fost semnat un nou acord pe termen lung între Bulgaria şi Franţa.

Răspunzînd întrebărilor presei franceze, ministrul bulgar a calificat acordul încheiat ca o contribuţie importantă adusă de cele două ţări la crearea unui climat de destindere şi cooperare europeană. El a arătat că Franţa ocupă locul al treilea între partenerii comerciali occidentali ai Bulgariei, peste 100 de firme comerciale franceze întreţinînd legături cu întreprinderile bulgare. Prevederile actualului acord, printre care şi oferirea reciprocă a clauzei naţiunii celei mai favorizate, înlătură anumite piedici existente în calea schimburilor comerciale bilaterale, creînd posibilitatea sporirii exporturilor bulgare pe piaţa franceză. Un ritm înalt de dezvoltare va cunoaşte şi colaborarea tehnică şi industrială dintre cele două ţări.

În timpul şederii sale la Paris, Licezar Avramov a avut întrevederi cu personalităţi economice franceze, şi a fost primit de primul ministru Chaban-Delmas. Vicepremierul bulgar a reînnoit invitaţia adresată preşedintelui Franţei şi primului ministru, de a face o vizită oficială în Bulgaria.

DIN NOU HUMPHREY ?

Va fi din nou Hubert Humphrey candidatul pe care democraţii îl vor opune, în 1972, lui Richard Nixon ? Potrivit multor observatori ai vieţii politice americane, această ipoteză, care părea exclusă pînă acum cîteva luni, este astăzi destul de plauzibilă. Cariera fostului vicepreşedinte al lui Lyndon Johnson — susţin ei — înfrînt, în noiembrie 1968, de către Nixon cu o diferenţă de cîteva sute de mii de voturi, nu poate fi considerată ca încheiată. Humphrey se pregăteşte să-şi reia propriul său loc în Senat, profitînd de hotărîrea lui Eugene McCarthy de a nu se mai prezenta drept candidat al partidului democrat la alegerile din toamna anului 1970, pentru funcţia de senator al statului Minnesota. Dacă va cîştiga aceste alegeri (iar pronosticurile îi apar astăzi favorabile), Humphrey va pune în balanţă o serie de atu-uri. În primul rînd, diferenţa minimă de voturi care l-a despărţit de Nixon, în alegerile din 1968. Apoi, declinul lui Edward Kennedy — declin confirmat şi de un recent sondaj de opinie, care a arătat că popularitatea sa nu s-a refăcut încă după tragedia de la Chappaquiddick. În sfîrşit, sprijinul pe care contează Humphrey din partea aparatului de partid.

DEZVOLTAREA RELAŢIILOR ROMÂNO-ARABE

Raporturile dintre România şi lumea arabă au rădăcini adînci în istorie. Poporul român a fost întotdeauna alături de lupta popoarelor arabe împotriva dominaţiei străine, a apreciat şi urmărit cu caldă simpatie manifestarea viguroasă a năzuinţei acestora de a-şi afirma personalitatea în concertul naţiunilor.

Pe lîngă acţiunile sale de solidaritate cu idealurile de libertate ale popoarelor arabe, care datează încă din secolul al XIX-lea, o expresie a sentimentelor de prietenie ale României faţă de lumea arabă o constituie atenţia deosebită acordată legăturilor de colaborare cu ţările arabe după cucerirea de către acestea a independenţei lor naţionale.

Referindu-se la relaţiile româno-arabe, tovarăşul Nicolae Ceauşescu sublinia în Expunerea făcută la sesiunea Marii Adunări Naţionale din iulie 1967 : *„Un loc important ocupă în politica noastră internaţională relaţiile de colaborare economică, politică, culturală cu ţările arabe, faţă de care poporul român nutreşte sentimente de prietenie şi solidaritate". „România* — se arăta în Expunere — *consideră că extinderea în viitor a relaţiilor multilaterale cu ţările arabe serveşte cauzei progresului popoarelor noastre, păcii şi securităţii internaţionale".*

Răsfoind statisticile din ultimii ani, constatăm cu satisfacţie că aceste legături cunosc o dezvoltare continuă, prilejuind un larg schimb de valori materiale şi spirituale, bazat pe principiile respectării independenţei şi suveranităţii naţionale, egalităţii în drepturi, neamestecului în treburile interne şi avantajului reciproc.

Excelent barometru al interesului părţilor, dinamica schimburilor comerciale, a acţiunilor de cooperare economică, culturală şi tehnico-ştiinţifică a înscris, în anii din urmă, o linie ascendentă. În prezent, 38 de acorduri reglementează relaţiile ţării noastre cu statele arabe, ceea ce înseamnă o dublare a numărului instrumentelor de colaborare faţă de situaţia existentă la sfîrşitul anului 1966.

Semnificative sînt rezultatele înregistrate în evoluţia relaţiilor noastre comerciale cu aceste state, relaţii care, an de an, au sporit în volum, şi-au diversificat structura, în funcţie de succesele obţinute în dezvoltarea economiei naţionale a părţilor. Astfel, faţă de anul 1966, volumul schimburilor comerciale ale României cu ţările arabe a crescut, în anul 1969, cu aproape 40 la sută ; el deţine, în general, o pondere importantă în schimburile economice ale României cu statele în curs de dezvoltare. O creştere deosebit de însemnată au cunoscut schimburile comerciale cu Republica Algeriană Democratică şi Populară. De asemenea, importante sporuri ale schimburilor, în perioada amintită, s-au realizat în relaţiile cu Libanul — de 3 ori, cu Sudanul — de 2,7 ori, cu Libia — de 1,8 ori, cu Iordania — de 1,6 ori, precum şi cu R.A.U., Siria, Kuweit şi Irak.

Analiza structurii comerţului dintre ţara noastră şi statele arabe arată că, pe lîngă produsele tradiţionale româneşti, acestea din urmă importă din România maşini şi utilaje, echipamente şi instalaţii necesare dezvoltării lor economice, livrînd, în schimb, mărfuri specifice, produse finite, între care şi bunuri realizate de către obiectivele industriale la construirea cărora participă întreprinderi economice româneşti. Astfel, printre mărfurile exportate de România în ţările arabe figurează instalaţii de foraj, utilaj minier, tractoare şi maşini agricole, autovehicule, produse chimice şi farmaceutice, cherestea de răşinoase şi de fag, produse ale industriei uşoare, cereale etc., iar la import — bumbac, fibră, fire şi ţesături de bumbac, minereu de fier, petrol, fosfaţi, citrice.

Schimburile comerciale ale României cu R.A.U., Algeria, Liban, Irak, Siria, Sudan, Tunisia, Iordania, Maroc, R. A. Yemen şi R. P. a Yemenului de Sud se desfăşoară pe bază de acorduri comerciale şi de plăţi. Printre ultimele acorduri încheiate cu aceste ţări menţionăm protocoalele de schimburi comerciale semnate cu R.A.U. — la 19 iunie 1969, la Bucureşti, cu Sudanul — la 26 august 1969, la Khartum, şi cu Algeria — la 19 noiembrie 1969, la Alger.

O menţiune specială poate fi făcută referitor la participarea specialiştilor români la elaborarea şi traducerea în viaţă a proiectelor de dezvoltare economică şi tehnico-ştiinţifică a statelor arabe. Pe întinsele terenuri petrolifere din zona sahariană a Algeriei, pe şantierele industriale din R.A.U. şi pe cele de construcţii edilitare din Libia şi Kuweit, în expediţiile de explorare geologică de pe teritoriul Republicii Populare a Yemenului de Sud, în unităţi agricole din Tunisia şi Maroc şi în multe alte părţi specialiştii români lucrează cot la cot cu specialiştii arabi pentru punerea în valoare a resurselor naturale ale acestor ţări, în interesul propriilor popoare.

În temeiul unui acord de cooperare economică şi tehnică, Republica Socialistă România construieşte în R.A.U. o fabrică de produse sodice — la Alexandria, un complex minier pentru construcţia şi îmbogăţirea fosfaţilor, — la Hamrawein, — obiective a căror construcţie se află într-o fază avansată — şi va colabora la realizarea altor importante obiective ale dezvoltării economiei naţionale a R.A.U. Pentru utilajele şi asistenţa tehnică furnizate de partea română pe credit, partea egipteană va livra României, în principal, produse ale obiectivelor construite.

Acorduri de cooperare economică şi tehnică avînd la bază aceleaşi principii s-au încheiat în cursul anului 1968 şi cu Algeria, Siria, Maroc, Tunisia şi Ior-

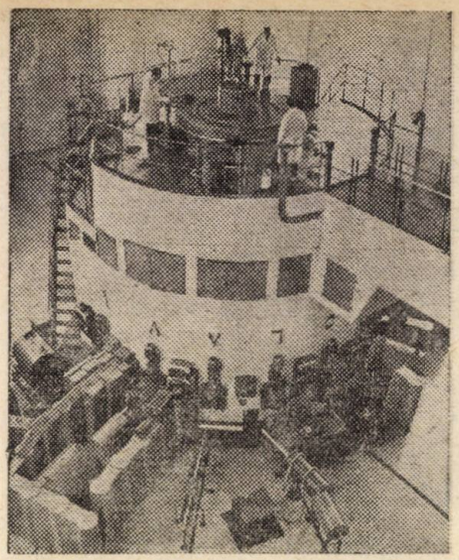

În R.A.U. funcționează primul reactor atomic construit în Africa

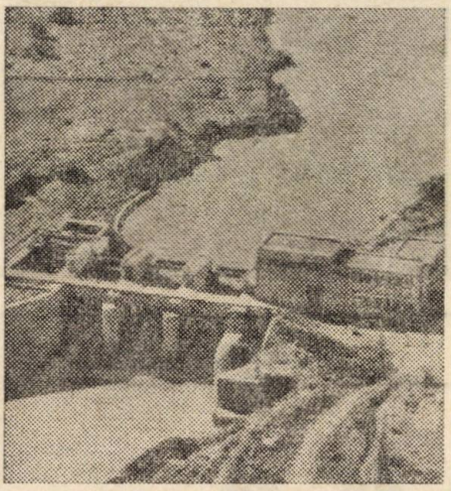

Tunisia. Barajul de la Oued-El-Lil

dania. Importante contracte de cooperare economică și tehnică s-au semnat între întreprinderi din România și Arabia Saudită.

În Algeria, România participă la creșterea capacității de producție și la exploatarea petrolului prin livrări de instalații și utilaje de foraj și acordarea de asistență tehnică, la punerea în valoare a unor rezerve de minereu de fier și alte minereuri, prin studii geologice și tehnologice, livrare de utilaje și proiecte. Celor șase instalații de foraj la mare adîncime livrate Algeriei, de către România, în ultimii doi ani, li se vor adăuga în scurt timp, ca urmare a unui contract încheiat în noiembrie 1969, încă șase asemenea instalații.

Pe tărîmul construcțiilor edilitare, specialiștii români au terminat, la 1 octombrie 1969, în Libia, canalul Wadi-Gattara, cu o lungime de aproximativ 9 km, lucrare menită să protejeze orașul Benghazi de inundațiile catastrofale care amenințau în mod periodic acest oraș. În Kuweit sînt în plină desfășurare lucrări de drumuri și canalizare ; sînt în curs discuții pentru o eventuală participare a țării noastre la realizarea unor construcții edilitare și în alte țări arabe.

Cu Siria, România cooperează la punerea în funcțiune a unei mine de fosfați la Kneifiss și a unei instalații de însilozare și încărcare a fosfaților în portul Tartous ; în Tunisia, tehnicienii români vor lua parte la punerea în valoare a unor zăcăminte de fosfați și la efectuarea unor variate lucrări de prospectare geologică ; în Iordania vor fi livrate echipamente industriale, mașini și instalații complexe în domeniul petrolier.

În cadrul asistenței tehnice acordate de țara noastră, în țările arabe lucrează, în momentul de față, peste 300 de specialiști români ; în același timp, un număr important de muncitori și tehnicieni din țările arabe și-au desăvîrșit specializarea în România.

În scopul extinderii relațiilor economice cu țările arabe, România participă la expozițiile și tîrgurile internaționale organizate în aceste țări. Numai în anul 1969, de pildă, România a luat parte la cinci manifestări de acest gen în orașele Tripoli (martie), Casablanca (aprilie), Damasc (septembrie), Alger (septembrie), Cairo (octombrie).

Din analiza desfășurării relațiilor economice dintre România socialistă și țările arabe, rezultă că aceste relații vor cunoaște o evoluție ascendentă ; contactele care au avut loc în ultimul timp confirmă această concluzie. Dezvoltarea continuă a economiilor naționale ale României și țărilor arabe creează noi posibilități pentru extinderea și diversificarea raporturilor româno-arabe. Tocmai pentru a stabili noi posibilități și a lua hotăriri corespunzătoare dezvoltării relațiilor reciproce, în prima jumătate a anului 1970, urmează să-și desfășoare lucrările, la București, comisiile guvernamentale mixte româno-egipteană și româno-tunisiană.

Un rol important în realizarea unei mai bune cunoașteri reciproce și în strîngerea legăturilor de prietenie dintre poporul român și popoarele arabe revine și schimburilor de valori cultural-artistice. Aceste schimburi sînt reglementate prin acordurile de colaborare culturală încheiate de țara noastră cu Siria, Algeria, Sudan, R.A.U., Irak, Tunisia și Maroc. Dintre realizările pe această linie din ultimii doi ani menționăm expozițiile românești de artă organizate în R.A.U., Siria, Liban, Maroc, Tunisia și Irak, acțiunile similare ale Irakului, R.A.U., Tunisiei în România, turneele unor ansambluri folclorice românești în Tunisia, Algeria, R.A.U., Irak, ale unor ansambluri din Algeria, R.A.U., Tunisia în România, precum și alte numeroase acțiuni întreprinse reciproc pe linia legăturilor cultural-artistice. În învățămîntul superior din Republica Socialistă România studiază, ca bursieri ai statului nostru, peste 250 de tineri din țările arabe, care se pregătesc temeinic spre a deveni cadre de valoare pentru progresul economic și social al țărilor lor. Numai din Siria studiază în România 82 de studenți, iar din Sudan 65.

Credincioasă principiilor fundamentale ale politicii sale externe, Republica Socialistă România acționează consecvent pentru dezvoltarea multilaterală a relațiilor sale cu țările arabe, ca și cu toate celelalte țări ale lumii, considerînd că aceasta corespunde atît intereselor poporului român și popoarelor arabe, cît și cauzei păcii și cooperării internaționale.

Schimburile de vizite la diferite niveluri între oameni de stat români și cei din țările arabe, contactele avute cu aceste prilejuri au contribuit într-o măsură însemnată la dezvoltarea relațiilor bilaterale. Colaborarea dintre România și țările arabe s-a manifestat cu pregnanță și în cadrul O.N.U. ca și al altor organizații și organisme internaționale. O expresie grăitoare a acestei cooperări este faptul că România a fost coautoare, alături de țări arabe ca Algeria, Arabia Saudită, Irak, R.A.U., Siria, Sudan, R. P. a Yemenului de Sud, la elaborarea a 9 proiecte de rezoluție, adoptate de ultima sesiune a Adunării Generale a O.N.U.

■

Alături de celelalte popoare ale lumii, poporul român, profund atașat cauzei păcii, este îngrijorat de perpetuarea încordării din Orientul Apropiat, care menține un primejdios focar de război și are consecințe negative asupra situației internaționale. După cum este cunoscut, încă de la izbucnirea conflictului din 1967, țara noastră, manifestîndu-și îngrijorarea față de evoluția evenimentelor, și-a exprimat convingerea că pacea și securitatea în Orientul Apropiat pot fi asigurate numai prin soluționarea pașnică a situației, în conformitate cu interesele și drepturile legitime ale popoarelor și statelor din această regiune.

România se pronunță ferm împotriva folosirii forței, a ocupării de către Israel a unor teritorii arabe și a permanentizării acestei situații. Poziția României exprimă clar ideea că forța nu creează drept, că în nici un caz nu pot fi statuate cuceririle dobîndite pe calea armelor. Pacea în Orientul Apropiat nu poate fi instaurată decît prin retragerea trupelor israeliene de pe teritoriile ocupate, recunoașterea dreptului fiecărui stat la existență de sine stătătoare, soluționarea justă a problemei populației palestiniene, rezolvarea tuturor problemelor în conformitate cu rezoluția Consiliului de Securitate din 22 noiembrie 1967.

În contextul situației actuale din Orientul Apropiat, este limpede că rezolvarea justă a problemei populației palestiniene capătă o importanță din ce în ce mai mare pentru soluționarea pașnică a crizei din această zonă. De aceea, România s-a pronunțat și se pronunță cu consecvență pentru rezolvarea problemei populației palestiniene în conformitate cu rezoluțiile adoptate de Adunarea Generală a O.N.U.

Reafirmînd poziția țării noastre față de situația din Orientul Apropiat, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea la plenara C.C. al P.C.R. din 10—13 decembrie 1969 : *„Noi considerăm ca o necesitate imperioasă să se facă totul pentru stingerea acestui conflict, acționîndu-se pentru înfăptuirea rezoluției Consiliului de Securitate din 1967 ; este necesară retragerea trupelor israeliene de pe teritoriile arabe ocupate, respectarea dreptului la existență, independență și integritate teritorială a fiecărui stat, rezolvarea problemei populației palestiniene, ceea ce ar corespunde atît intereselor popoarelor din această regiune cît și cauzei generale a păcii și securității internaționale“.*

■

Multiplele legături stabilite de-a lungul timpului cu popoarele arabe constituie o expresie a sentimentelor de prietenie sinceră pe care poporul român le nutrește față de acestea, a solidarității sale cu lupta lor pentru progres economic și social, pentru apărarea suveranității și independenței lor naționale, împotriva imperialismului și neocolonialismului.

Există condiții ca și în viitor, prin eforturi conjugate, să fie puse în valoare noi posibilități de extindere multilaterală a legăturilor dintre România și statele arabe, în interesul popoarelor noastre, al cauzei păcii și cooperării internaționale.

Rodica GEORGESCU

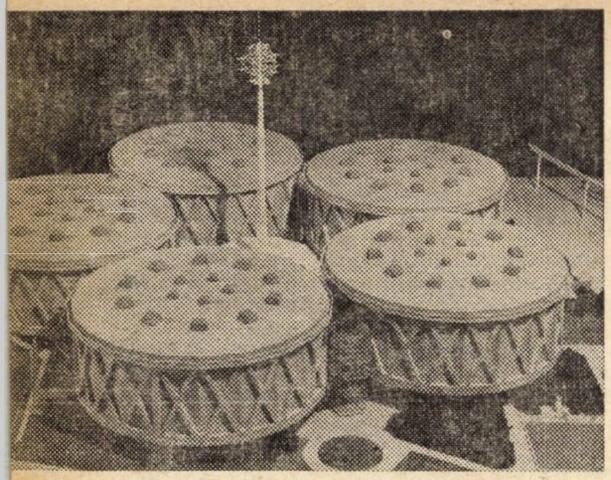

Cele cinci corpuri ale pavilionului nipon evocă floarea națională, sakura (floare de cireș)

Hikari, cel mai rapid tren din lume (230 km pe oră)

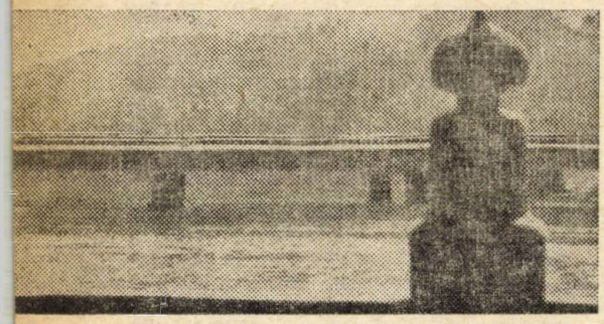

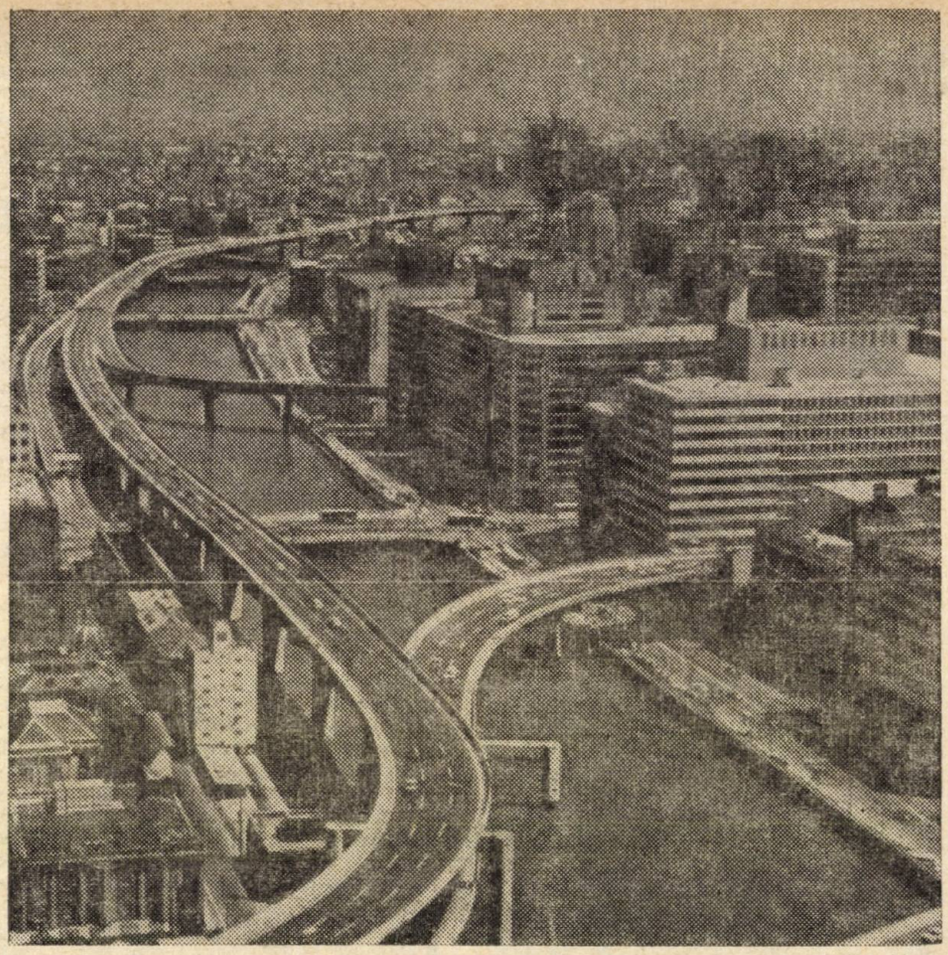

reportaj pe glob

OSAKA

Ion Cârje

Poate e o simplă întîmplare, dar primul oraș al Japoniei, centrul ei politic, Tokio, e o așezare pe cît de întinsă, pe-atît de agitată, cu o arhitectură contorsionată, frapantă prin contraste, cu un ritm al vieții febril și încordat, cu o circulație derutantă și-atît de nesupusă încît șoferii de taxiuri sînt supranumiți „kamikaze" ; poate e o simplă întîmplare, dar al doilea oraș al Japoniei, centrul ei economic, Osaka, e o construcție echilibrată, cu o arhitectură uniformă, în linii ultramoderne, cu o calculată pulsație a străzii, un ritm metodic, parcă programat. Turbulent și convulsionat, Tokio, cel mai mare oraș al lumii, în care de-abia acum apar primele blocuri-turn, sfidînd primejdia cutremurelor, își alungă spre sud periferiile, invadînd pur și simplu Yokohama, orașul renumitelor șantiere constructoare de navemamut, cele mai mari din lume. Osaka, solid înfipt în delta fluviului Yodo, se dezvoltă vertical, înconjurat, la oarecare distanță, de orășele-satelit care, probabil, îl vor asedia cu timpul.

Orașul acesta din centrul Japoniei a fost ales gazdă a Expoziției mondiale care se va deschide la 15 martie, pentru 182 de zile. De prisos să descriem reclama variată, intensă, obsedantă consacrată Expoziției și care te întîmpină încă de pe aeroportul Haneda din Tokio, urmărindu-te constant prin întreaga țară. Să dăm, deci, la o parte cortina publicitară și să pătrundem în fondul Expoziției din Osaka, ale cărei aspecte particulare vor fi, de altfel, prezentate, la timpul potrivit, de corespondentul nostru.

Organizatorii apreciază ca deosebit de pertinentă alegerea orașului Osaka drept teren al Expoziției mondiale din anul acesta. Al doilea după numărul locuitorilor (peste 3 milioane), Osaka este socotit cel mai vechi oraș al Japoniei, avînd o vîrstă de un mileniu și jumătate, dintotdeauna poartă a țării, centru de schimb ; oraș cu monumente de prestigiu, cu inestimabile valori de artă și cultură, conservate cu minuțiozitatea și veneratia proprii japonezilor ; oraș dinamic, a cărui combustie o constituie o producție modernă acoperind domeniile specifice expansiunii tehnice japoneze — electronica, siderurgia, construcția de nave ; mare port internațional, centru comercial activ, Osaka cultivă mai mult de jumătate din raporturile comerciale ale unei țări care importă toate materiile prime necesare unei economii plasate astăzi pe locul al treilea în lume. Situat în regiunea Kansai, regina-mamă a civilizației și culturii nipone, Osaka formează, împreună cu Kyoto și Nara, triunghiul echilateral al „vetrei" primare japoneze, cu Kyoto — capitala culturală, de tradiție, oraș al templelor, monumentelor și grădinilor — în vîrf, cu Nara — prima capitală niponă, un muzeu în aer liber — și Osaka, la bază.

Internațională prin participarea și sensul temei propuse — „Progres și armonie pentru omenire", Expoziția de pe colinele Senri este plasată de organizatori în zona japoneză „cea mai specifică". Plasamentul, îmi spun organizatorii, este instructiv atît pentru oaspeții de peste mare, care vor avea astfel posibilitatea să cunoască o realitate densă pe un spațiu restrîns, cît și pentru vizitatorii japonezi care, în afară de cunoașterea realizărilor celor peste 70 de națiuni participante, vor fi în contact direct cu trecutul și prezentul țării în aspecte esențial semnificative. Să notăm în treacăt că organizatorii prevăd peste 50 de milioane de vizitatori, dintre care aproximativ un milion de străini ; spus altfel, jumătate din populația Japoniei va străbate aleile și pavilioanele de pe colinele Senri.

Expoziția e concepută ca o amplă dezbatere asupra progresului omenirii, a compatibilităților și, îmi declară unul din organizatori, Akira Takasaka, asupra unor incompatibilități existente astăzi pe glob. Sensul evoluției omenirii, îmi spune el, este ascendent, continuu ascendent și ansamblul simbolic al Expoziției, realizat de marele arhitect Taro Okamoto, vrea să sugereze tocmai acest curs : Turnul Soarelui — aspirația cutezătoare, neîntreruptă, a omenirii spre progres, Turnul Maternității și Turnul Tinereții — izvoarele nesecate ale energiei umane, mereu proaspete și împrospătate. După Icar, astronauții Gagarin și Armstrong au dovedit că nu aripile cutezanței și geniului uman ci tainele cad

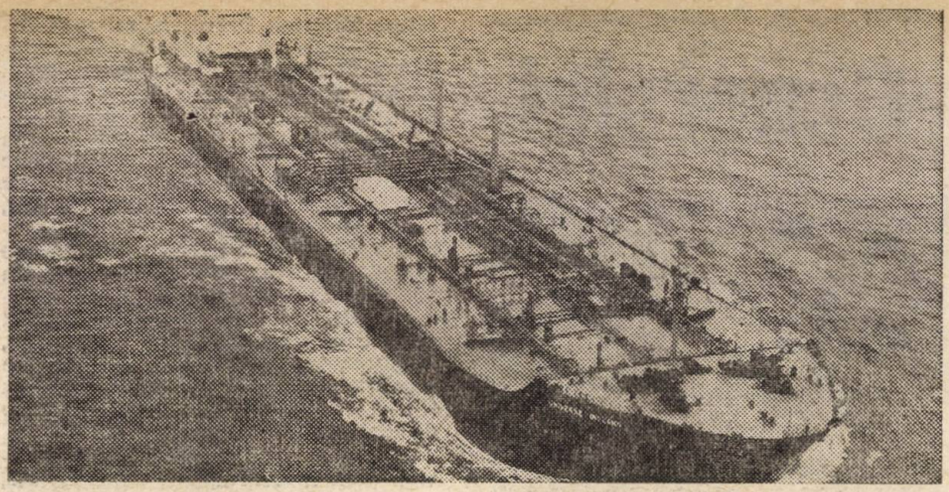

„Paradoxuri" nipone : deopotrivă cu ambiția de a construi nave-gigant, japonezii cultivă „ikebana", arta delicată a buchetului floral, și „chanoyu", arta preparării ceaiului

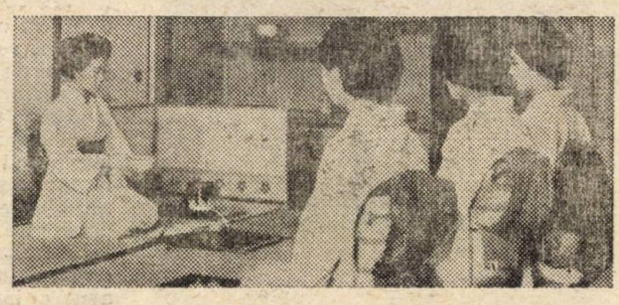

frînte. Expoziția vrea să lanseze, însă, și avertismente. De cuceririle științei și tehnicii nu beneficiază întreaga omenire ; dacă omenirea și-a trimis avangarda în secolul viitor pentru a-i captura roadele, ariergarda ei se tîrîie, încă, prin zona Amazoanelor ori prin insulele Pacificului, în epoca de piatră, pentru unii oameni roata și focul urmînd a fi, nu se știe cînd, abia descoperite. Expoziția de pe Senri tinde, de asemenea, invocînd experiența tragică a unui oraș aflat nu prea departe, Hiroșima, să avertizeze asupra primejdiei ca marile cuceriri ale minții omenești să fie folosite împotriva oamenilor și a naturii. Nu am înțeles dacă Expo '70 va denunța și cauzele incompatibilităților sesizate, dar, prin însăși enunțarea lor, ea pledează pentru semnificația umanistă a științei și tehnicii contemporane. De altfel, ansamblul simbolic (a cărui imagine o reproducem pe prima copertă) își mai propune, în acest sens, să supună reflecției raportul indestructibil dintre civilizație și respectul față de om, folosirea înțeleaptă, în beneficiul cooperării și stimei, a mijloacelor de comunicare moderne și, în sfîrșit, cu o ușoară nuanță de maliție, sugestia de a nu uita, paralel cu explorarea Cosmosului, a adîncurilor marine ori a zonelor polare, exploatarea rațională a pămîntului, prezervarea naturii și a resurselor sale.

Tema propusă invită, desigur, și la considerarea altor incompatibilități, nu mai puțin flagrante și dăunătoare progresului și armoniei pentru omenire, incompatibilități ilustrate chiar de imediata vecinătate a Osakăi. Incompatibilitatea între efortul uriaș al epocii noastre spre implantarea progresului în viața națiunilor, spre întărirea și dezvoltarea ființei naționale a popoarelor și încercările, efectuate cu cele mai rafinate mijloace ale științei și tehnicii, de a compromite acest proces, de a stăpîni și subjuga, cum încearcă, zadarnic, Statele Unite în Vietnam. Și dacă progresul și armonia pentru omenire implică în cel mai înalt grad contribuția tuturor națiunilor, mari și mici, înțelegem tot ca o incompatibilitate tendința anumitor cercuri de a ignora aportul original, de îndelungă tradiție istorică și de incontestabilă valoare, la zestrea comună a civilizației și culturii umane, al celei mai numeroase națiuni a lumii.

Prima expoziție mondială organizată pe continentul asiatic va beneficia, se crede, și de cel mai mare număr de participanți : mi se spune că urmează să participe peste 70 de țări, plus Organizația Națiunilor Unite, O.E.C.D., Banca de dezvoltare a Asiei. Canada va fi reprezentată, în afara pavilionului național, de regiunile Ontario, Quebec și Columbia britanică ; Statele Unite — în afara pavilionului federal — de statele Washington și Hawai, ca și de orașul San Francisco ; Japonia — printr-un pavilion național și prin pavilioane particulare reprezentînd 28 de întreprinderi. Organizatorii au solicitat Uniunea Sovietică și Statele Unite să onoreze expoziția cu mărturii ale marilor victorii asupra Cosmosului. Li s-a răspuns favorabil. Osaka va beneficia, mi se spune, de expunerea unor roci lunare, de pildă.

Zona simbolică, pavilioanele, zona grădinilor japoneze, trotuarele rulante, monoraiul, cele șapte piețe în jurul cărora sînt construite pavilioanele și care poartă numele zilelor săptămînii, marele turn al Expoziției (130 de metri) — toate acestea sînt în faza de finisare. Cei 7 000 de constructori japonezi s-au străduit să realizeze un ansamblu armonios, o compoziție echilibrată, deși fiecare pavilion a fost proiectat de țara ori întreprinderea respectivă : pavilionul sovietic sugerează un steag desfășurat, pavilionul englez — podurile de pe Tamisa, pavilionul întreprinderii japoneze Furkawa — o pagodă, pavilionul nipon — o floare de cireș, **sakura**, floarea națională a Japoniei. De altfel, și emblema Expoziției înfățișează **sakura**, cu cinci petale stilizate, evocînd, cred, totodată, cele cinci cercuri olimpice sau cele cinci continente („clasice") ale lumii.

Desigur, esențial pentru fizionomia unei expoziții este inventarul pavilioanelor ; dar nu avem încă posibilitatea de a descrie interioarele, acele piese reprezentative pentru civilizația și cultura fiecărei țări care expune. Dar aflu la Kadoma, în apropiere de Osaka, la sediul firmei-gigant „Matsushita", că întreprinderea aceasta — profilată pe produse electrotehnice — va avea pe colinele Senri un pavilion propriu și că pregătește o „capsulă a timpului", lată de un metru, în care vor fi introduse „știri și documente despre vremea noastră, despre descoperiri și invenții". Îngropată în clădirea marelui castel din Osaka, simbolul istoric al orașului de pe Yodo, capsula urmează a fi cercetată peste... 5000 de ani (se construiesc, în fapt, două „capsule ale timpului", identice : una pentru control, o dată la 100 de ani, cealaltă intangibilă cinci milenii).

Nu știu ce au de gînd să transmită specialiștii de la Kadoma urmașilor noștri din anul 6970, dar sînt sigur că selecția le va pune probleme grele. Ce să alegi din marile victorii ale omului asupra naturii, din marile descoperiri operate de om asupra societății în care trăiește, pe care o creează, ori asupra lui însuși ? Alegerea ar fi grea chiar limitată la realitatea niponă. Vor introduce acolo știrea despre amorsarea lucrărilor la tunelul suboceanic Hokkaido-Honshu ori despre experimentarea, la Nagoya, a trenului acționat de patru turboreactoare, dezvoltînd o viteză de peste 1 200 de kilometri pe oră ? Vor introduce acolo proiectele navelor-mamut de la Yokohama, de peste 300 000 de tone, ale navei-gigant de 500 000 de tone (șeful direcției afaceri generale, Arkoda, îmi spune că șantierele de la Yokohama pot construi și nave de un milion de tone, dar asemenea vase ar putea circula, deocamdată, doar în largul oceanelor, dar nu și ancora sau trece prin strîmtori) ori prospectul „ziarului fără fir" — transmiterea la domiciliu a informațiilor tipărite prin folosirea undelor TV și radio ? Poate vor introduce textul Constituției de pace a Japoniei ori Carta Națiunilor Unite (în acest caz nu și, cred, textul tratatului japono-american ori copia unor diatribe la adresa principiilor Cartei). Oricum, „capsula timpului" va reține date despre această națiune insulară, traumatizată de-a lungul istoriei sale, condamnată veacuri întregi la un izolaționism artificial, împinsă uneori în acțiuni aventuriste de cercurile diriguitoare, acțiuni plătite scump și tragic, dar o națiune care a durat nemuritoare monumente de artă în trecut, de știință și tehnică astăzi ; „paradoxala" națiune niponă, care are cel mai complicat alfabet dar și ziarele cu cel mai mare tiraj din lume — aproape 50 milioane exemplare zilnic la 100 milioane de locuitori ; această națiune familiarizată cu performanțele tehnice dar care cultivă **ikebana,** arta buchetului floral și **chanoyu,** arta preparării ceaiului ; captivată de construcția miniaturală a circuitelor integrate, deopotrivă cu ambiția de a construi megalopolisul Tokio — Osaka, cu 50 de milioane de locuitori ; națiune temerară în construcții dar care botează avioanele cu nume de legendă, vapoarelor le adaugă supranumele de rezonanță medievală „maru" (fortăreață), traseul celui mai rapid tren din lume, Hikari (230 km pe oră), îl numesc Tokaido (străvechiul drum al Mării de Răsărit), iar la Kyoto, oraș de veche și înaltă cultură, în noaptea de 15 august orașul e cufundat în beznă, în timp ce pe colinele înconjurătoare se aprind focuri uriașe în semn de cinstire a strămoșilor.

Pentru ea, preiau din Rilke, „nimic nu e ciudat și totu-i mare"...

Generalul

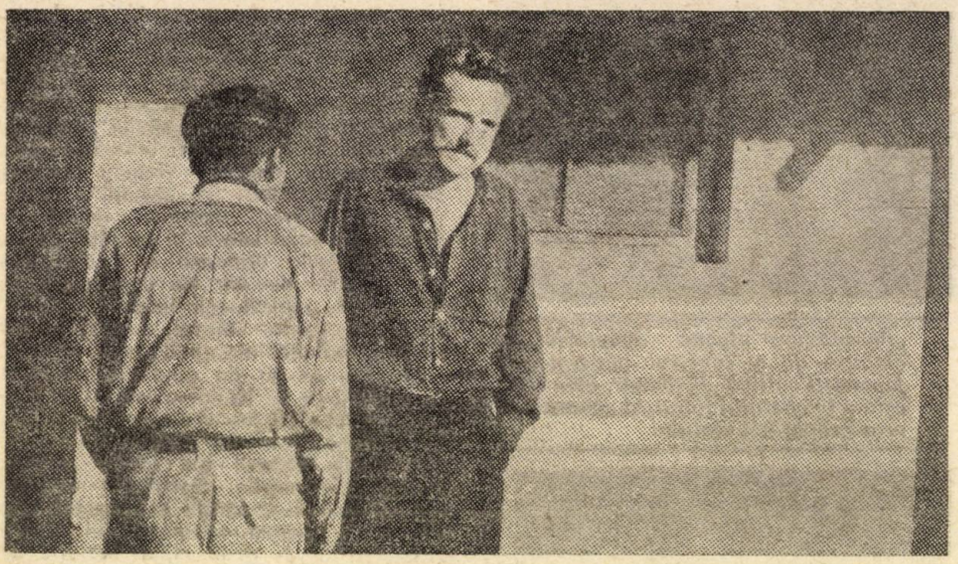

Va fi eliberat prizonierul de la Camiri?

şi prizonierul

În decembrie, se credea că Régis Debray va fi eliberat pînă la sfîrşitul anului. După cotitura politică din capitala boliviană (septembrie 1969), era de aşteptat ca reacţia în lanţ a unor decizii guvernamentale spectaculoase să nu ocolească închisoarea din Camiri, unde ziaristul francez îşi ispăşeşte pedeapsa grea la care a fost condamnat de un tribunal militar, pe baza acuzaţiei de a fi participat la lupte de guerilă.

Primele acte politice ale noului preşedinte, generalul Ovando Candia, au determinat, în străinătate, un nou flux al demersurilor pentru eliberarea lui Debray. La 3 noiembrie, André Malraux, François Mauriac şi Jean Paul-Sartre s-au adresat autorităţilor boliviene cu cererea de a reconsidera cazul Debray. La mijlocul lunii decembrie, 750 de personalităţi din Franţa şi din alte ţări europene (printre ei, laureaţi ai premiului Nobel — René Cassin, Alfred Kastler, André Lwoff, Bertrand Russel, Philip Noel Baker) au trimis generalului Ovando o scrisoare în care se arată „profund tulburaţi de starea sănătăţii tînărului prizonier şi de izolarea în care este ţinut". Semnatarii scrisorii îşi exprimau nădejdea că situaţia lui Régis Debray va fi privită la fel ca a celor care beneficiază, la sfîrşitul anului, de măsuri de amnistie.

În zilele următoare a pornit, însă, caruselul unor poziţii derutante, contradictorii, ale oficialităţilor boliviene. Deşi amnistia politică fusese considerată ca iminentă de mai toate ziarele din La Paz, personalităţile guvernamentale intervievate pe această temă dădeau răspunsuri tot mai evazive. În declaraţiile făcute la 19 decembrie unui corespondent al agenţiei France-Presse, preşedintele Ovando Candia s-a referit la dreptul său constituţional de a decreta amnistia, dar a dat de înţeles că procedura cea mai potrivită în cazul lui Debray ar fi „revizuirea procesului". Atît în aceste declaraţii, cît şi în interviuri ulterioare, generalul Ovando Candia a subliniat că este conştient de „prestigiul internaţional" pe care guvernul său l-ar dobîndi prin eliberarea lui Debray, pe bază de amnistie, dar preferă, totuşi, „o măsură legală, întemeiată pe baze mai solide". În cursul unei întrevederi cu scriitorul italian Alberto Moravia, la o întrebare a acestuia — „este posibilă o revizuire a procesului Debray?" — preşedintele Ovando Candia a răspuns însă în următorii termeni: „Nu. Procesul este închis. Rămîne doar amnistia!".

Dar posibilitatea amnistierii fusese exclusă la 26 decembrie, cînd — în urma unei şedinţe a cabinetului — s-a dat publicităţii o declaraţie potrivit căreia amnistia nu s-ar putea decreta pentru simplul motiv că... în Bolivia nimeni nu este deţinut pentru motive politice. (Deşi Debray a fost judecat de un tribunal militar, sentinţa în procesul lui se referă la „delict de drept comun").

Cum se explică schimbarea de 180 de grade în poziţiile oficiale referitoare la situaţia lui Régis Debray? Se pare că generalul Ovando Candia ar dori, realmente, să beneficieze de ecoul internaţional al unui act de bunăvoinţă faţă de deţinutul francez, dar nu riscă, deocamdată, o confruntare cu acele grupări din armată, reprezentate şi în guvern, care refuză orice argument în favoarea revizuirii măsurii adoptate. De fapt, chiar preşedintele Ovando Candia a făcut o circumscriere a cazului Debray, reflectînd implicaţiile delicate ale acestuia. În discuţia cu Alberto Moravia, care îşi exprimase părerea că amnistia ar constitui un „act de putere şi înţelepciune politică", preşedintele bolivian spunea: „Vedeţi, domnule Moravia, eu împărtăşesc sentimentele dv. de solidaritate umană ; nu sînt un artist, dar sînt, totuşi, un om. Problema lui Régis Debray ar putea să devină — dacă nu a şi devenit — o problemă fundamentală pentru guvernul meu. Aşa cum aţi subliniat, prin intermediul unei amnistii aş putea să devin foarte popular în Europa... Aceasta nu-mi scapă. Sînt perfect conştient de aceasta. Dar Debray este un prizonier aparte. Foarte aparte. În ce mă priveşte, eu îi înţeleg situaţia. Totuşi, sînt probleme de politică internă care trebuie depăşite. Eu sper că vor fi depăşite. Nu am (faţă de Debray — n.n.) nici sentimente de ură, nici rea-voinţă şi nici pornire de răzbunare. Pot spune, deci, următoarele: în curînd va surveni o amnistie politică. Dar, mai înainte, va fi necesară soluţionarea unor probleme de politică internă".

La ce se referea preşedintele bolivian prin invocarea, atît de insistentă, a „problemelor de politică internă"? La declaraţiile oficiale despre „prioritatea obiectivelor revoluţionare" ale guvernului? (situaţia lui Debray nefiind socotită drept o problemă urgentă). Sau la răgazul necesar stabilirii unui punct de vedere unitar al vîrfurilor armatei?

În tot cazul, „procesul Debray" este, practic, redeschis. În campania întreprinsă de mai multe organizaţii boliviene pentru amnistierea lui Debray şi a altor 24 de deţinuţi politici, se vehiculează ideea că eliberarea acestora se impune şi în virtutea faptului că ei au luptat pentru obiective pe care însuşi actualul guvern le urmăreşte. Corespondentul revistei franceze „L'Express" l-a întrebat chiar pe preşedintele Ovando dacă „exemplul lui Che Guevara n-a avut o influenţă asupra armatei boliviene?" — „Nu într-un mod care s-ar putea analiza — i-a răspuns Ovando Candia. Desigur, idealul lor nu ne-a lăsat indiferenţi".

Preşedintele Ovando Candia i-a vorbit lui Moravia cu multă consideraţie despre Debray. „Am avut ocazia să vorbesc personal cu el. Mi se pare că manifestă chiar simpatie faţă de mine". Surprinzătoare declaraţii din partea unui reprezentant al armatei ale cărei unităţi avuseseră — după cum se ştie — confruntări violente cu „los guerilleros". Dar nu analiza unor sinuoase traiectorii politice constituie obiectul rîndurilor de faţă, ci punctul lor de interferenţă cu situaţia lui Régis Debray. Pentru moment, în condiţiile detenţiunii sale au intervenit unele ameliorări, iar la 26 decembrie reporterilor televiziunii franceze li s-a permis, pentru prima oară, să ia un interviu celebrului personaj al închisorii din Camiri. Declaraţiile lui Debray despre Ovando sînt tot atît de surprinzătoare, ca şi cele ale preşedintelui bolivian despre el: „Neîndoios, generalul Ovando este un om care evoluează politic şi intelectual. El caută sprijinul poporului. Şi aproape că l-a şi găsit, rămînîndu-i doar cîţiva mici paşi de făcut". Régis Debray este de părere că preşedintele Republicii Bolivia „este în centrul unui dispozitiv care comportă o aripă de stînga şi o aripă de dreapta, aceasta din urmă punînd în joc toată puterea ei pentru a împiedica eliberarea mea".

Judecînd după o serie de declaraţii ale oficialităţilor boliviene, Régis Debray va fi, pînă la urmă, eliberat. Dar cînd şi cu ce procedură? Nu este exclusă nici complicarea căilor şi modalităţilor judiciare, dacă se va opta pentru această soluţie.

Poarta închisorii din Camiri este întredeschisă, dar fără ca Régis Debray să aibă certitudinea că, în curînd, o va putea închide în urma lui.

Eugen POP

Mohandas
Karamachand
GANDHI

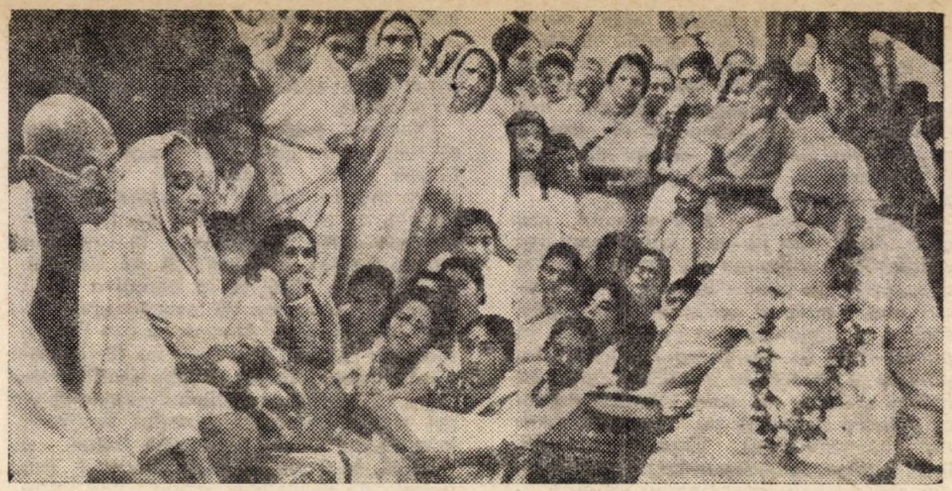

UN ARTIZAN AL INDIEI MODERNE

Purtător al unui mesaj generos, Gandhi a fost fără îndoială, alături de Tagore, una dintre cele mai reprezentative și influente personalități ale Indiei din prima jumătate a secolului al XX-lea. Diferiți ca origine, structură, concepție și caracter, ei și-au pus însă puternic amprenta, deși pe planuri diferite, asupra întregii evoluții sociale a Indiei moderne.

Relevînd ceea ce-i deosebea, dar și ceea ce le era comun din punctul de vedere al idealurilor general-umane, al dragostei și interesului lor pentru destinele poporului indian, gînditorul și omul politic Jawaharlal Nehru scria: „Tagore, aristocrat — artist, devenit democrat, simpatizant al proletariatului, întruchipa, de fapt, tradiția culturală a Indiei, tradiția acceptării vieții în toată plenitudinea ei și a străbaterii ei în cîntece și jocuri. Gandhi, mai degrabă un om din popor, un om care era aproape o întruchipare a țăranului indian, personifica o altă veche tradiție a Indiei — aceea a autorenunțării și ascetismului. Și, cu toate acestea, Tagore a fost în primul rînd un gînditor, pe cînd Gandhi un om de acțiune încordată și neîntreruptă. Amîndoi, fiecare în felul său, gîndeau în cadrul întregii lumi, în ansamblul ei și fiecare dintre ei era în același timp pe de-antregul indian. Ei reprezentau parcă aspecte diferite ale Indiei, care se armonizau, însă, între ele și se completau reciproc".

Mohandas Karamachand Gandhi s-a născut la 2 octombrie 1869, la Porbandar (Kathiawar). Educația pe care a primit-o în familie, într-un cadru de mare sobrietate și elevație intelectuală și morală, i-a imprimat, în primul rînd, acea dragoste de adevăr, care a făcut din el, de-a lungul a zeci de ani de frămîntări, de succese și de înfrîngeri, un idol al poporului indian.

Își continuă pregătirea intelectuală în Europa, urmînd cursuri juridice la Londra, în anii 1888—1891. Paralel cu lectura marilor epopei indiene, pe care — în mod paradoxal — o va face pentru prima dată aici, Gandhi studiază cu pasiune marile curente de idei ale vremii. Citește pe Marx, Darwin, Morris; Thoreau, Ruskin și Tolstoi îl atrag, însă, și îl vor influența în mod deosebit.

După terminarea studiilor, chemat la bară, practică timp de doi ani avocatura la Bombay și Rajkot. În 1893, pleacă în Africa de Sud, ca urmare a ofertei de a pleda într-un proces important. Încă de la sosire, va resimți în mod dureros rigorile legislației anti-asiatice. Umilințele pe care le-a îndurat au trezit vocația sa de luptător, fiind de natură să dea un sens adînc întregii sale acțiuni politice viitoare. Va rămîne în Africa de Sud timp de 21 de ani, adică pînă în 1914, dedicîndu-se cu trup și suflet apărării celor 150 000 de indieni transferați acolo pentru a asigura mîna de lucru necesară pe pămînturile plantatorilor de origine europeană. Călătorește mult, vorbește pretutindeni maselor, caută să dea un cadru organizat mișcării de protest a coloniștilor indieni.

Două momente din viața lui Gandhi. În fotografia de sus: la o recepție oferită în cinstea sa de Rabindranath Tagore (dreapta). În fotografia de jos: Gandhi în timpul unei greve a foamei. Fetița fotografiată lîngă el este Indira Gandhi, actualul premier indian. Avea pe-atunci șase ani

Anii petrecuți de Gandhi în Africa de Sud marchează momentul în care concepția sa despre lume și societate se definește în ceea ce are ea fundamental. De esență ecletică, această concepție reflecta o puternică influență a ancestralelor doctrine religioase și morale din India, dar și aceea a gîndirii moderne apusene. Întemeiată pe valoarea spirituală a muncii casnice și pe *ahimsa* (forța sufletului), doctrina politică și morală a lui Gandhi avea ca principal izvor preceptele religiei *jaina*.

Pe măsură ce acțiunea coloniștilor indieni din Africa de Sud lua o mai mare amploare, gîndirea politică a lui Gandhi, concepția sa despre obiectivele și tactica mișcării se conturau cu mai multă pregnanță. Gandhi renunță la „rezistența pasivă", adoptînd *satyagraha* (forța adevărului sau forța sufletului) — „forță născută — așa cum o definea el — din adevăr și dragoste sau nonviolență". *Satyagraha* se va aplica pentru prima dată în Africa de Sud, prilejul oferindu-l adoptarea în 1906 de către guvernul din Transvaal a unei legi cu caracter rasial.

În 1909 scrie *„Hind Syaraj" (Indian Home Rule)* care reprezintă chintesența gîndirii sale. Gandhi propune idealul unei „societăți lipsite de exploatare, în care individul obișnuit poate să-și ceară și să-și apere drepturile". Profesiune de credință a lui Gandhi, cartea constituie, în același timp, manifestul mișcării *satyagraha*.

Se întoarce în India în ianuarie 1915. Ecoul acțiunilor sale în Africa de Sud îl urmează, propagîndu-se cu repeziciune în întreaga țară. Poporul îl supranumește Mahatma (suflet mare), aureolă cu care Gandhi va intra în istoria țării sale.

Reîntoarcerea sa în India marchează începutul unei activități de peste cinci deceni consacrată celor mai nobile aspirații ale poporului indian. Exprimînd dezideratele sutelor de milioane de dezmoșteniți, pe care dominația colonialistă și rapacitatea claselor exploatatoare din interiorul țării le aruncaseră într-un ocean de mizerie, glasul lui Gandhi a fost strigătul de revoltă și de demnitate al unui mare popor, care, neconcepînd să trăiască în vechile tipare, se pronunță pentru înnoiri fundamentale. Gandhi — scria Jawaharlal Nehru despre acest moment — „a fost ca un suflu de aer proaspăt, care ne-a făcut să ne îndrep-

tăm umerii şi să respirăm adînc; ca o rază de lumină, el a brăzdat întunericul şi ne-a smuls vălul de pe ochi; ca o vijelie, el a răscolit totul şi, în primul rînd, gîndirea omenească. Gandhi n-a venit de sus; el a ieşit parcă din masele de milioane de indieni, vorbea limba lor şi le acorda — lor şi situaţiei lor înfiorzitoare — toată atenţia".

Sfîrşitul primului război mondial n-a adus, după cum se ştie, satisfacerea revendicărilor naţionale ale Indiei. Gandhi a apreciat, pe bună dreptate, că realizarea unei ample şi profunde emancipări sociale şi naţionale era condiţionată, în primul rînd, de cîştigarea independenţei politice şi economice a Indiei. „Putem să facem ordine în casa noastră numai cînd India britanică va ajunge la *swaraj*" (independenţă). Gandhi aprecia, însă, cîştigarea independenţei nu numai din perspectiva consecinţelor pe care aceasta putea să le aibă pentru evoluţia internă a Indiei; dobîndirea statutului de independenţă condiţiona — în concepţia lui Gandhi — însăşi contribuţia pe care naţiunea indiană o putea aduce în concertul celorlalte naţiuni. „O Indie prosternată la picioarele Europei n-ar putea să dea nici o speranţă umanităţii. O Indie înfloritoare şi liberă are pentru o lume suferindă un mesaj de pace şi de bunăvoinţă".

În acest context, Gandhi s-a convins că lupta pentru obţinerea independenţei, a cărei acordare era refuzată în modul cel mai categoric, trebuia să aibă prioritate faţă de abordarea oricăror alte chestiuni de ordin intern. Gandhi a înţeles că *swaraj* nu poate fi rodul unei bunevoinţe, ci rezultatul unei acţiuni de durată, dusă cu răbdare şi perseverenţă, acţiune în care curajul cetăţenilor Indiei trebuia să se întîlnească cu o apreciere realistă a condiţiilor şi cu găsirea modalităţilor de realizare a acestui deziderat naţional. Cîştigarea independenţei Indiei implica — în concepţia lui Gandhi — ca o cerinţă esenţială realizarea, în primul rînd, a unităţii tuturor cetăţenilor ţării. În numele durerilor comune şi al scopului comun, Gandhi a militat pentru unitatea poporului indian, dîndu-şi seama că, fără înfăptuirea acestei unităţi, dobîndirea independenţei rămînea un vis irealizabil.

Gandhi devine simbolul luptei pentru independenţa Indiei, exercitînd nu numai un rol de conducător spiritual, ci şi acela al unui adevărat lider politic. Legile draconice adoptate de administraţia colonială britanică, reprimarea sîngeroasă a oricăror mişcări de protest nu îl împiedică să-şi transmită mesajul cu aceeaşi vigoare, consecvenţă şi dăruire de sine. „Nu vă temeţi!" Glasul său mobilizează, trezeşte conştiinţe dintr-o letargie de veacuri, insuflîndu-le neînfricarea şi încrederea. Sacrificiul personal, liber consimţit, în care greva foamei, în închisoare sau în libertate, pînă la ultima limită a forţelor, este folosită ca metodă predilectă, are un răsunet uriaş în conştiinţa poporului indian, ca şi în opinia publică mondială. Folosind cuvîntul scris sau posibilitatea pe care i-o ofereau marile întruniri, Gandhi desfăşoară o amplă acţiune de propagandă în favoarea dobîndirii independenţei naţionale, denunţînd sistemul satanic al colonialismului cu întreg cortegiul său de suferinţe şi umiliri.

În iulie 1920, el cheamă întregul popor la o campanie generală de noncooperare cu administraţia engleză. Gandhi conferea noncooperării — modalitate originală de manifestare a acţiunii nonviolente împotriva dominaţiei colonialiste — un rol esenţial în dobîndirea independenţei. Neparticiparea la împrumuturi, boicotarea tribunalelor şi a şcolilor guvernamentale, refuzarea oricăror posturi civile şi militare, renunţarea la titlurile şi distincţiile guvernamentale au constituit modalităţile specifice de acţiune ale acestei mişcări protestatare nonviolente.

Guvernul englez, însă, nu a înţeles să renunţe de bunăvoie la cea mai frumoasă perlă a coroanei imperiale. Noile măsuri iniţiate de autorităţile coloniale, ca şi represiunile drastice care însoţeau orice manifestare în favoarea independenţei, îl determină pe Gandhi, la 12 martie 1930, să ia iniţiativa unei campanii generale de nesupunere civilă. Marşul de la Ahmedabad la Dandi, făcut de Gandhi împreună cu 78 de discipoli, dobîndeşte în aceste condiţii valoare de simbol, constituind semnalul unei sfidări colective. Acordul intervenit între lordul Irwin, viceregele Indiei, şi Gandhi, la 5 martie 1931, cunoscut sub numele de *Delhi Pact*, a marcat o întrerupere în desfăşurarea campaniei de nesupunere civilă. Participînd la cea de-a doua Conferinţă a mesei rotunde, de la sfîrşitul anului 1931, la Londra, Gandhi s-a convins însă că, folosind metoda unor tergiversări diplomatice şi includzînd pe ordinea de zi a lucrărilor reuniunii chestiuni de importanţă secundară, guvernul britanic, inflexibil, îşi păstra neschimbată poziţia sa în problema independenţei Indiei. La scurt timp după reîntoarcerea sa în ţară, în cea de-a doua jumătate a anului 1932, Gandhi dă semnalul pentru reluarea acţiunilor anticolonialiste. Continuată în anul 1940, prin declanşarea celei de-a treia campanii de nesupunere civilă, desfăşurată, de data aceasta, într-o formă individuală, datorită condiţiilor specifice impuse de război, grandioasa mişcare de eliberare naţională a poporului indian, condusă de către Gandhi, va duce, în cele din urmă, la 15 august 1947 la proclamarea independenţei naţionale a Indiei.

Gandhi a conceput independenţa Indiei ca un proces complex, menit a fi urmărit în domeniul politic, economic, social şi cultural. De aceea, programul preconizat şi urmărit de către omul politic indian era departe de a fi unilateral; el însuma obiective nu numai de ordin naţional, ci şi de ordin social. Deşi a considerat obţinerea independenţei naţionale ca o sarcină primordială, el nu a neglijat nici un moment acţiunea pentru rezolvarea problemelor acute pe care configuraţia socială a Indiei din acele vremuri le ridica. Dorinţa de a cunoaşte nemijlocit realităţile Indiei, în special cele de la sate, l-a determinat să călătorească intens, ani de zile. Străbătînd cu pasul mii şi mii de sate indiene, Gandhi descoperă condiţia tristă a unor comunităţi care mureau literalmente de foame. Călătoriile de acest fel i-au îngăduit efectuarea unei largi şi directe investigaţii sociologice, pe de o parte, şi desfăşurarea unei ample acţiuni în favoarea ideilor ce le profesa, pe de altă parte.

Gandhi a conceput India modernă ca o mare naţiune, ca o societate profund democratică, în care numeroasele religii, rase şi limbi să coexiste în mod armonios. El a militat pentru o societate în care să dispară inegalităţile izvorîte din organizarea pe clase şi caste şi care să aibă ca raţiune finală a existenţei sale prosperitatea tuturor membrilor săi, pentru o societate în care talentele şi aspiraţiile individuale să se împlinească în deplină libertate, contribuind la progresul general. „Voi lupta — scria el — pentru o Indie în care oamenii cei mai săraci să simtă că este, într-adevăr, ţara lor, în construirea căreia ei să aibă cuvîntul hotărîtor, pentru o Indie în care să nu existe o clasă de oameni de sus şi o clasă de oameni de jos, pentru o Indie în care toate comunităţile să trăiască într-o înţelegere deplină... Aceasta este India visurilor mele".

În viziunea lui Gandhi, emanciparea Indiei (politică, economică, socială şi culturală) implica şi, mai mult decît atît, era condiţionată de o mare revoluţie morală. Deşi individul reprezintă pentru el considerentul suprem, Gandhi arată că datoria devotiunii obligă la o purificare morală a fiecărui individ, la renunţarea voluntară la tot ceea ce este egoist în om, la înţelegere şi toleranţă, pentru că numai astfel, într-un elan generos, unind trupul, mintea, inima şi spiritul, omul îşi poate da întreaga măsură a valorii sale, contribuind la binele general. „Binele individului este cuprins în binele tuturor". Triumful oamenilor este dat în concepţia gînditorului indian de substituirea luptei pentru existenţă cu lupta pentru binele reciproc. Urmărirea idealului nu este o sarcină uşoară. Uneori acesta rămîne de neatins chiar. Aceasta nu-i scade nimic din măreţie. „Virtutea unui ideal constă în nemărginirea lui... Această credinţă în idealurile omului constituie însăşi viaţa adevărată, de fapt, omul însuşi".

Fiu devotat al poporului său, înţelegînd să dedice acestuia toate gîndurile şi forţele sale, Gandhi a ştiut să imprime mişcării de eliberare naţională din India — şi fenomenul se cere îndeosebi relevat — o nouă orientare, în aşa fel încît aceasta să nu vină în contradicţie cu aspiraţiile firesti de dreptate socială şi independenţă naţională ale altor popoare. „Vreau libertate pentru ţara noastră — spunea Gandhi — dar nu pe seama sau ca urmare a exploatării altora, nu în aşa fel încît să degradeze alte ţări... Doresc libertatea ţării mele, în aşa fel încît alte ţări să poată învăţa ceva de la ţara mea liberă, în aşa fel încît resursele ţării mele să poată fi utilizate spre beneficiul omenirii". „Vreau să cuget avînd în vedere întreaga lume, patriotismul meu include binele întregii omeniri, de aceea pentru mine slujirea Indiei include slujirea omenirii". Gandhi năzuia spre o lume a viitorului care să constituie o unitate de naţiuni libere, cooperînd pentru pace, o lume fără război şi ură, o societate în care întreaga omenire să fie preocupată de lupta împotriva sărăciei, nepăsării, ignoranţei, bolii, durerii şi suferinţei, precum şi împotriva tuturor nedreptăţilor făcute de om omului, o lume în care cele mai noi cercetări ştiinţifice să fie folosite împotriva duşmanilor comuni şi din totdeauna ai omului, pentru construirea unei umanităţi paşnice.

Remarcabilă prin profundul său umanism, filozofia politică a lui Gandhi a dezvoltat şi numeroase idei a căror valabilitate a fost infirmată de confruntarea cu realităţile social-politice ale Indiei vremurilor sale; absolutizarea unor metode şi forme de acţiune — în care afirmarea valorii universale a principiului nonviolenţei ni se pare caracteristică — ignorarea celorlalte căi de acţiune preconizate de alte forţe social-politice indiene constituie limite certe ale gîndirii sale politice şi ale acţiunii sale practice.

■

La 30 ianuarie 1948, gestul fanatic al unui brahman aparţinînd partidului reacţionar *Hindu Mahasabha* pune capăt vieţii lui Gandhi. „Viaţa mea este mesajul meu!" — a spus Gandhi. Se încheia, astfel, una dintre cele mai pasionante existenţe ale vremurilor noastre: o viaţă nobilă, închinată idealurilor de dreptate socială şi libertate naţională ale poporului indian.

George G. POTRA

„RĂZBOIUL FOSFAŢILOR“

Cineva descria această porţiune de deşert, Rio de Oro, cu ţărmurile scăldate de apele Oceanului Atlantic: „Cît vezi cu ochii întinderi de nisip. O căldură insuportabilă în permanenţă. Ploi rare — 50 mm pe an cînd natura e darnică, 2 mm cînd natura e mult mai puţin binevoitoare. Nici un rîu, puţine fîntîni, o singură oază“. O populaţie de cîteva zeci de mii de locuitori este răsfirată pe un teritoriu căruia nimeni nu i-a ştiut vreodată suprafaţa exactă: 278 000 km² spun unii, 284 000 km² anunţă alţii. În secolele XVII şi XVIII, portughezii s-au dedat aici la sinistre traficuri de sclavi. Încă din acea epocă, Spania se interesa şi ea destul de puternic de acest teritoriu, care se află în faţa insulelor Canare şi delimitează o zonă maritimă foarte bogată în peşte. Ea se instalează aici progresiv, începînd din 1880, mai întîi prin activităţi comerciale particulare, înfiinţînd pescării şi agenţii comerciale, apoi printr-o apropiere mai mult sau mai puţin negociată cu autorităţi locale, şi ele mai mult sau mai puţin reprezentative. La 6 aprilie 1887, un decret al regelui Spaniei plasează teritoriul Rio de Oro, de la capul Blanc la capul Bajador, şi pînă la 150 de mile în interior, sub autoritatea guvernatorului general al Canarelor.

Rînd pe rînd, începînd cu 1956, ţările maghrebiene vecine — Marocul şi Algeria — ca şi Mauritania — verigă de legătură între Africa de nord şi Africa neagră — şi-au cucerit independenţa. Astfel că, directă consecinţă a trecutului colonial din această regiune, Rio de Oro a constituit, după cum notează revista „Jeune Afrique“, „obiectul a diverse revendicări“. Recuperînd Tarfaya şi Ifni, Marocul a pus în evidenţă drepturile sale asupra acestui teritoriu de la sud. Pe de altă parte, în 1967, Mauritania (în înţelegere cu Algeria) a adus dosarul Saharei spaniole în faţa Organizaţiei Naţiunilor Unite. S-a adoptat, atunci, o rezoluţie de principiu prevăzînd un proces de autodeterminare. Înainte de a circumscrie stadiul actual al problemei, trebuie să mai notăm încă un fapt. În 1963, societatea minieră de stat spaniolă „Empresa Nacional Minera del Sahara“, utilizînd de altfel hărţi geologice, întocmite de societăţi americane, a descoperit bogate zăcăminte de fosfat la Bukraa, la 70 de kilometri de zbor de micul port El Aiun. Rezervele se cifrează între 1300 şi 1400 milioane de tone. Prin urmare — un zăcămînt de importanţă mondială. Apropierea de suprafaţă şi mica sa depărtare de mare îl fac uşor exploatabil. Autorităţile spaniole au încercat să intereseze în punerea lui în exploatare diferite grupuri americane. De două ori, în 1967 şi 1968, tratativele au fost suspendate. Situaţia specifică a „Saharei spaniole“ a determinat societăţile americane specializate să nu-şi asume riscurile unei exploatări în comun. Între 1968 şi 1969, deşi au mai fost menţinute de către Spania contacte cu unele grupuri naţionale şi internaţionale, dosarul fosfatului de la Bukraa a rămas în suspensie. Dar interesele statelor africane din regiune şi ale guvernului spaniol au continuat şi continuă să se înfrunte.

Elementul cu deosebire nou, intervenit în ceea ce s-a numit „bătălia fosfatului“, este ameliorarea sensibilă a relaţiilor dintre Rabat şi Nouakchott, urmînd aceleia dintre Maroc şi Algeria. Nu încape nici o îndoială, apreciază „Jeune Afrique“, că „un acord a intervenit între cele trei ţări limitrofe cu Sahara spaniolă“. Se ştie că pînă acum, pe baza unor argumentări din trecutul istoric, atît Marocul cît şi Mauritania au revendicat teritoriul Rio de Oro, ceea ce, alături de alte probleme nerezolvate, a împiedicat stabilirea de relaţii normale între cele două ţări. În urma întîlnirilor dintre regele Hassan al II-lea şi preşedintele Moktar Ould Daddah, prilejuite de conferinţa islamică la nivel înalt ţinută la Rabat, în urma, de asemenea, a convorbirilor mai mult „tehnice“ care s-au desfăşurat între diferiţi responsabili mauritani şi marocani, observatorii politici apreciază ca sigur schimbul de ambasadori între cele două ţări. După recentele declaraţii ale şefilor delegaţiilor mauritană şi marocană la Adunarea Generală a O.N.U. se consideră, în general că „mauritanizarea“ sau „marocanizarea“ totală a teritoriului contestat sînt două eventualităţi depăşite. În schimb, ziarul „Le Monde“ notează că alte două ipoteze sînt demne de atenţie: accesul mai mult sau mai puţin rapid al Saharei spaniole la un statut de autonomie internă şi apoi la independenţă; sau o împărţire între Maroc şi Mauritania cu prezervarea intereselor economice ale Spaniei. Potrivit aceluiaşi ziar, în majoritatea capitalelor africane se crede că în cazul independenţei acestui teritoriu, cu o populaţie nomadă redusă ca număr şi rătăcind pe o suprafaţă imensă, dominaţia **de facto** a Spaniei ar urma să rămînă în continuare aproape totală. În cazul unei împărţiri, Marocului i s-ar atribui nordul teritoriului contestat, cuprinzînd în special zona unde Spania este în curs de a realiza importante investiţii pentru punerea în exploatare a bogatelor zăcăminte de fosfat de la Bukraa. Sudul teritoriului, unde se speră că se va descoperi petrol, ar fi transferat Mauritaniei. Algeria, care este direct interesată, ar putea participa la eventualele negocieri şi ar obţine, în schimbul aprobării acordului de împărţire, asigurări definitive în ce priveşte frontierele de la vest şi nord de Tindouf.

Care este poziţia Spaniei? Mai întîi, rezoluţia adoptată la O.N.U. în 1967 prevedea organizarea unui referendum asupra viitorului Saharei spaniole. El trebuia să fie organizat de Spania, în acord cu puterile limitrofe: Marocul dar şi Mauritania. Referendumul a fost întîrziat, însă, ca urmare a opoziţiei Spaniei ca şi a neînţelegerilor marocano-mauritane. Acest al doilea obstacol a fost depăşit cu ocazia conferinţei islamice la nivel înalt. Astfel că Marocul a reclamat din nou la actuala sesiune a Adunării Generale a O.N.U. aplicarea rezoluţiei. Ca răspuns, Spania a luat o serie de măsuri pe plan militar (trimiterea a 7 000 de soldaţi care se adaugă la cei 3 000 existenţi), administrativ (pregătirea unilaterală a referendumului) şi economic (apeluri susţinute la concursuri financiare externe pentru exploatarea bogatelor minereuri din această regiune). Oficial, prin intermediul unui articol din cotidianul „Ya“, Spania a replicat demersului marocan că, pentru ea, Sahara „este o provincie spaniolă, cu o reprezentare în Cortes şi un statut de autonomie“. „Totul se petrece deci — pentru guvernul spaniol, scrie «Jeune Afrique» — ca şi cum referendumul proiectat ar fi avut deja loc şi s-ar fi terminat prin alipirea teritoriului (...) la Spania“. „Bătălia fosfaţilor“ este, însă, departe de a fi încheiată.

Ion MADOSA

„BĂTĂLII NETERMINATE“

Prin cele două volume ale „Bătăliilor neterminate“ *), Paul-Henri Spaak adaugă literaturii memorialistice contemporane — care cunoaște o remarcabilă dezvoltare în perioada postbelică — o nouă contribuție, sintetizînd amintiri, reflecții, documente, de pe parcursul a mai bine de 30 de ani de viață politică.

Paul-Henri Spaak este unul din cei mai cunoscuți oameni politici și diplomați belgieni. Deputat socialist în 1932 în parlamentul belgian, pentru scurt timp ministru al transporturilor, în 1936 ministru al afacerilor externe, de mai multe ori prim-ministru între anii 1936—1957, Spaak a ocupat importante funcții în diferite organisme internaționale ; el a fost primul președinte al Adunării Generale a O.N.U.

Fervent integrationist, cariera politică și diplomatică a lui Spaak stă sub semnul „bătăliei pentru o Europă (occidentală) unită“. Primul volum al memoriilor urmărește metamorfoza, în scurtă vreme, a concepțiilor autorului „de la independență la alianță“ (este, de altfel, subtitlul acestui volum). Spaak devenind un activ partizan al Alianței atlantice, al cărei secretar general a și fost între 1957 și 1961. Evenimentele au impus însă experimentatului diplomat recunoașterea obstacolelor pe care realitatea le-a opus acțiunilor sale politice : volumul II al memoriilor poartă, de altfel, titlul „De la speranță la decepții“.

Spaak lasă deseori impresia că ar fi încercat să devină un fel de replică a lui Churchill, față de a cărui personalitate manifestă mare admirație. Dar Spaak a luat drept model nu pe Winston Churchill din timpul războiului antihitlerist, ci pe cel de mai tîrziu, pe autorul discursului de tristă faimă de la Fulton, în care nu puțini autori și nu fără temei au văzut semnalul „războiului rece“. Spaak avea să reediteze limbajul churchillian de la Fulton, în intervenția sa din 28 septembrie 1948, în fața Adunării Generale a O.N.U.

Memoriile ni-l arată pe Spaak acceptînd cu plăcere să fie considerat ca promotorul unei politici externe belgiene independente în perioada premergătoare invaziei hitleriste (10 mai 1940), politică în favoarea căreia găsește numeroase rațiuni și argumente. În cei patru ani trăiți la Londra cu guvernul belgian în exil, concepțiile sale suferă însă schimbări radicale. Iată-l, în 1941, susținînd, într-o scrisoare către deputata conservatoare Irène Ward, necesitatea unui „echilibru european“ și a unei „Europe occidentale unite sau federate“ sub conducerea Angliei. Dacă în 1942 activitatea diplomatică a lui Spaak a fost — după cum

Paul-Henri Spaak

el însuși declară — concentrată asupra ideii unei „înțelegeri europene“, în 1943, 1944 și 1945 eforturile sale s-au îndreptat spre „organizarea Europei occidentale sub egida Angliei“. Revenit în Belgia, după eliberare, cînd va continua să ocupe postul de ministru de externe pînă în 1949, Spaak va lucra cu mult zel pentru ideea „integrării economice și politice“ a Europei occidentale. El realizează un prim succes, pregătit încă în anii șederii la Londra, prin crearea uniunii vamale și economice a Belgiei, Olandei și Luxemburgului — Benelux.

Crearea Beneluxului era, desigur, departe de ceea ce preconiza Spaak. Discursul lui Ernest Bevin, rostit la 22 ianuarie 1948 în fața Camerei Comunelor, care avea să ridice tonul „războiului rece“ și să accentueze începutul diviziunii, îl entuziasmează pe ministrul de externe belgian, care califică discursul drept „istoric“ și crede că el „face să se întrevadă politica atlantică“.

Spaak ajunsese să considere formulele integrate ca singura posibilitate de apărare pentru țara sa, subapreciind fundamental rezultatele la care pot duce o consecventă politică de cooperare internațională, de sprijinire a ideii de dezarmare. Această viziune l-a dus la un fel de fetișism al integrărilor de orice fel și avea să facă din el un sprijinitor necondiționat al ideii de coaliție atlantică elaborată de Washington, inclusiv subordonarea membrilor europeni față de partenerul transoceanic.

Într-adevăr, Tratatul de la Washington, în urma căruia a luat naștere N.A.T.O., a găsit în Spaak un susținător activ. Era doar continuarea politicii pe care el o „prefigurase“ încă din 1944, pe cînd se afla la Londra, într-un document trimis la Foreign Office și intitulat „sugestii privind organizarea cooperării între Marea Britanie și Belgia în cadrul unei înțelegeri regionale a Europei occidentale“. El spune clar : „Pentru mine, noul Tratat (cel de la Washington) trebuie să fie, la scară atlantică, ceea ce Tratatul de la Bruxelles era la scară europeană“. Referindu-se la criticile U.R.S.S. și ale celorlalte țări socialiste, precum și la nemulțumirile opiniei publice din Occident cu privire la caracterul agresiv al noului Tratat, Spaak se străduiește să argumenteze caracterul „pur defensiv“ al angajamentelor pe care le-a semnat în numele Belgiei, și să asigure că majoritatea belgienilor l-au aprobat. Totuși, el arată — fără a face vreo legătură — că nu a participat la primii ani ai existenței alianței întrucît „în august 1949, din rațiuni de politică internă“ a fost „forțat“ să-și dea demisia din funcția de prim-ministru și ministru al afacerilor externe. Or, politica externă a guvernului demisionar avusese ponderea ei în hotărîrea alegătorilor belgieni de a aduce un alt partid la putere. Intrînd în opoziție pentru patru ani, Spaak avea să „profite de împrejurări“ pentru a se „consacra în întregime propagandei în favoarea unității europene“.

Marea cauză căreia i se va dedica în anii următori va fi încadrarea Germaniei occidentale în „efortul comun de apărare“ al Europei occidentale. Preocuparea lui principală devine intrarea în vigoare a Tratatului de la Paris, semnat la 27 mai 1952, care vedea integrarea militară și politică a Franței, Germaniei occidentale, Italiei, Olandei, Belgiei și Luxemburgului, în cadrul unui organism supranațional al „Comunității europene de apărare“. Ratificat de parlamentele a cinci țări, Spaak va depune eforturi stăruitoare pe lîngă Franța, pentru ca aceasta, la rîndul ei, să ratifice Tratatul de la Paris, în care el vedea „un pas decisiv pe calea creării unei Europe (occidentale) unite“.

Toate străduințele sale, însă, au eșuat și, la 29 august 1954, Adunarea Națională a Franței respingea ratificarea Tratatului.

Viața, desigur, nu i-a dat dreptate integrationistului Paul-Henri Spaak. El nu a putut să înțeleagă că tocmai și numai respectarea principiului suveranității și egalității în drepturi, de către toți și față de toți, poate asigura un climat internațional de securitate și nu „limitarea“, „modificarea“ și „amendarea“ acestor atribute inalienabile ale fiecărui stat. De altfel, se pare că sensul pe care Spaak îl atribuie acestor idei nu este clar nici pentru el, deoarece într-un alt loc, în documentul înaintat de el la Foreign Office — despre care am menționat mai sus — subscrie la ideea că o cooperare în domeniul politic „implică garantarea independenței politice și a integrității teritoriale“. El trăiește epoca în care suveranitatea și egalitatea în drepturi se afirmă cu o putere tot mai mare. După o absență de cîțiva ani de la Adunările Generale ale O.N.U., între 1949 și 1954, el este vădit surprins, revenind acolo, de „compoziția și spiritul actual“ din Adunarea Generală, de „grupul important și activ“ pe care îl formau statele africane și asiatice care își dobîndiseră independența.

Concepțiile lui Spaak despre națiune cu greu ar putea fi acceptate astăzi în Europa occidentală, chiar de belgieni. De altfel, el însuși nu a putut rezolva contradicția dintre Spaak „comunitarul“ și Spaak „belgianul“, fiind în permanență un apărător al intereselor

*) Paul-Henri Spaak : „Combats inachevés“, vol. I — „De l'Indépendance à l'Alliance“, vol. II — „De l'espoir aux déceptions“. Ed. Fayard, Paris, 1969.

țării sale — cel puțin așa cum le vedea el. Spaak este, totuși, conștient că în multe situații a dus „lupte dificile pentru cauze pierdute". Este cazul „problemei algeriene" la Națiunile Unite, a „crizei Suezului", a „problemei congoleze" etc. Cartea sugerează că a fost puțin convins atunci cînd argumenta la O.N.U. că „problema algeriană" era o problemă internă a Franței, în timp ce naționalizarea canalului de Suez nu era un act de politică internă a Egiptului. Se pare, însă, că dorința de a juca un rol în diplomația internațională a fost adesea mai puternică decît propriile convingeri.

Cu o carieră politică începută — după cum singur declară — la „extrema stîngă" socialistă din Belgia, Spaak se dezvăluie ca un anticomunist de prim rang, deși niciodată în cursul cărții nu se autodenumește astfel. Propovăduitor al pretinsului „pericol" din partea comunismului, el va fi unul din militanții activi pentru realizarea „atlantismului", perfect conștient că acesta va duce la adîncirea divizării Europei, pe care astăzi popoarele europene militează să o depășească.

■

Anul 1954 constituie pentru Spaak și ceilalți colegi ai săi din Benelux un nou moment de speranță pentru relansarea ideii „comunității vest-europene". Ei își pun (la modul practic) problema lărgirii competiției la C.E.C.O. (Consiliul european al cărbunelui și oțelului) considerat drept embrionul unui posibil organism integrat vest-european (viitoarea Piață comună). Dacă Roma și mai ales Parisul au privit cu rezervă acest proiect (recomandînd „răbdare și prudență"), impulsul lui Beyan (omologul său neerlandez) a dus la o primă abordare a problemei în 1955 la conferința „celor șase" ținută la Messina. „Succesul" întîlnirii s-a rezumat la abordarea unui text, în fond o bază de discuții pentru viitoarele negocieri de la Bruxelles, și, mai tîrziu, de la Veneția. Dacă la prima întîlnire optimismul participanților a estompat întrucîtva dificultățile care deja se schițau, la Bruxelles și Veneția, pe măsură ce tratativele ajungeau într-o fază decisivă, controversele deveneau mai pronunțate.

Astfel, în Franța, ecoul conferinței nu a stîrnit de loc entuziasm. Michel Debré afirma în mod foarte categoric : „este, de fapt, săparea mormîntului pentru Franța... a fi la dispoziția unitologilor americani și vest-germani". Chiar și primul ministru belgian Acker considera tratatul ca „inacceptabil pentru Belgia, neputînd să se angajeze pe astfel de baze". Și numai „după explicații patetice — recunoaște Spaak — primul ministru a fost de părerea mea, mai mult din prietenie decît din convingere".

După îndelungate negocieri dificile purtate timp de doi ani, tratatul a fost semnat la Roma la 25 martie 1957. Spaak, evident, nu enumeră toate greutățile pe care le-a întîmpinat Piața comună. Dar cele pe care le amintește sînt reale, semnificative, iar evoluția ulterioară nu demonstrează că ele ar fi fost depășite.

Adept fervent al Alianței atlantice, Spaak a îndeplinit timp de patru ani și funcția de secretar general al N.A.T.O. Privind retrospectiv, perioada i s-a părut „pasionantă" și reprezentînd pentru el o „mare îmbogățire personală" ; autorul se felicită, în același timp, și pentru activitatea desfășurată cu acest prilej. „Această perioadă din istoria N.A.T.O., din 1957 pînă în 1961, este una în care organizația a jucat un rol important. Am slăbiciunea de a crede că secretarul general și comandantul șef au un merit în acest sens". Secțiunea consacrată momentului N.A.T.O. ilustrează poate cel mai bine subtitlul volumului al doilea „De la speranță la decepții". Pentru că, după aprecierile de mai sus, Spaak avea să mărturisească, referindu-se la una din ultimele sale acțiuni ca șef executiv al Alianței (e vorba de „planul Herter") : „Nu numai că nu am reușit în sarcina mea, dar m-am lovit de atîtea obstacole, încît am pierdut curajul. Interesul meu pentru munca pe care o îndeplineam a scăzut încetul cu încetul și, în același timp, speranțele mele s-au risipit. Am înțeles tot mai mult că Alianța nu va fi niciodată ceea ce ar fi vrut să fie".

Între cele două atitudini se înscriu strădaniile de a avansa, cu greutatea și șansele cuvenite secretarului general al Alianței, ideile atlantismului. Între acestea — accentul particular pus pe aspectele politice și economice (și nu militare) ale relațiilor dintre membrii alianței („La N.A.T.O. m-am ocupat în special de activități ne-militare", declară, de altfel). Marea sa preocupare a fost încercarea de a menține „solidaritatea atlantică" dinamitată de divergențe tot mai marcate între parteneri. De altfel, acest fapt furnizează și criteriul de periodizare a răstimpului petrecut de el la conducerea Alianței în două etape distincte : „prima, din 1957 în 1959 — de la începutul activității mele pînă în momentul cînd politica generalului de Gaulle a creat dificultățile care sînt la originea crizei pe care o va traversa organizația în 1967" și „a doua perioadă, mult mai puțin satisfăcătoare (pentru promotorii Alianței — n.n.), de la jumătatea anului 1959 pînă la plecarea mea din 1961, dominată de două evenimente : acțiunea destructivă (față de Alianță — n.n.) dusă de președintele Republicii Franceze și imposibilitatea membrilor Alianței de a acționa, eficace, în consecință".

Memoriile fostului secretar general al N.A.T.O. denotă grija sa de a se considera cît mai departe de confruntarea, care avea să crească în acei ani, între politica tot mai independentă a Franței față de Alianță și reacția pe care ea a generat-o la Washington. Mai mult, el prezintă detaliat eforturile proprii în vederea unei eventuale medieri între cele două capitale : „Timp de luni de zile, am făcut tot ce am putut pentru a concilia tezele franceze și tezele americane". În cele din urmă, însă, rezultatul este calificat chiar de către Spaak drept „un eșec". Spaak va asista neputincios la dezintegrarea treptată a structurilor inițiale ale N.A.T.O., la desprinderea tot mai marcată a Franței din sistemul servituților impuse de apartenența la Alianță. „În timpul ultimelor luni — consemna el la un moment dat cu amărăciune — guvernul francez s-a opus în mai multe rînduri propunerilor făcute de autoritățile militare (refuzul de a participa la integrarea aviațiilor, refuzul de a aplica regulile de finanțare comună pentru rachetele balistice cu rază medie de acțiune), a retras flota franceză din Mediterana, a refuzat de a autoriza avioanelor americane să stocheze armele lor atomice (pe teritoriul Franței — n.n.)".

Sînt, de asemenea, semnificative mobilurile demisiei lui Spaak din postul de secretar general al N.A.T.O., pe care le expune, în însemnările sale, pe larg. După eșecul strădaniilor de a da viață „planului Herter", care încerca să dea un nou suflu Alianței în cel de-al doilea deceniu de existență a ei (1959—1969), Spaak apreciază, ca un al doilea episod important legat de contextul retragerii sale de la conducerea N.A.T.O., sesiunea ministerială a organizației din decembrie 1960. „Documentul (...) pe care l-am prezentat Consiliului era prost. El reflecta neputința noastră. Discuția pe care a prilejuit-o a fost mediocră". După ce enumeră și alte momente ale lucrărilor Consiliului, „care aveau să sporească la maximum amărăciunile mele", Spaak conchide : „În cursul acestei sesiuni ministeriale, am mers din deziluzie în deziluzie". De aici, hotărîrea de a pune capăt carierei sale atlantice : „O dată sesiunea terminată, am cerut reprezentanților permanenți (ai țărilor membre ale N.A.T.O. — n.n.) să mă urmeze în cabinetul meu de lucru, unde le-am anunțat voința de a renunța la postul meu".

Memoriile lui Paul-Henri Spaak constituie o lectură interesantă, într-un stil ușor, de certă calitate jurnalistică. Autorul reușește să schițeze portrete literare vii, în cîteva linii, dînd imagini elocvente asupra oamenilor politici cu care a venit în contact. Se pot astfel cita portretele liderului socialist belgian Emile Vandervelde, secretarului de stat al S.U.A., John Foster Dulles, ale celor trei secretari generali ai O.N.U., Trygve Lie, Dag Hammarskjoeld și U Thant și al primului ministru francez Pierre Mendès-France.

Volumul este presărat cu numeroase reflecții, produs al unei îndelungate experiențe practice, asupra calităților necesare unui bun diplomat, însușirilor unui om de stat, diplomației franceze, raportului între miniștri și experți, artei negocierii, modului de pregătire a unui discurs, diplomației publice și secrete ș.a.

Cartea schițează principalele evenimente internaționale postbelice din Europa occidentală, așa cum le-a văzut un om de stat profund angajat într-o anumită orientare și care a participat activ la desfășurarea lor. Ea cuprinde o serie de documente inedite — memorii, note, scrisori — și aduce, pe lîngă numeroase detalii, precizări din sursă directă asupra politicii statelor europene occidentale și a relațiilor dintre ele în perioada de după cel de-al doilea război mondial.

Dana ALEXANDRU

Inimaginabila carieră a unui falsificator (4)

● Un „Mustang" cadou ● Scandalul Meadows ● Poliția pariziană primește un telefon ● Clientul cu ochelari negri ● Epilog la Ibiza

În 1963 și 1964, Legros și Réal au plecat la Tokio. Pe lîngă falsurile pe care le-au vîndut unor negustori și unor colecționari particulari din Japonia, au reușit ca Muzeul național de artă contemporană din Tokio să cumpere un ulei mare „de Derain", o guașă „de Dufy" și un desen „de Modigliani". Conservatorul muzeului i-a arătat aceste opere lui André Malraux, care se afla pe atunci în Japonia, și care și-a „exprimat surprinderea că s-a autorizat ieșirea din Franța a unor asemenea opere". Legros și Réal au plecat din Japonia cu peste 250 000 de dolari în buzunar.

Între timp, solitarul din Ibiza trăgea mîța de coadă, pictînd falsuri, fără să știe ce soartă vor avea.

— Cu cît vei ști mai puțin, cu atît va fi mai bine pentru liniștea ta, i-a răspuns într-o zi Legros, pe cînd Hory se plîngea.

Dar, temîndu-se ca Elmyr să nu încerce să-și vîndă operele singur și, astfel, „găina cu ouă de aur să dispară", Legros și Réal „au făcut un gest" : i-au dăruit un automobil „Mustang" și i-au propus să-i construiască o vilă la Ibiza.

În primăvara anului 1964, Legros și Réal au sosit pe insulă. Două zile mai tîrziu, au cumpărat un teren pe faleza Los Molinos, în partea de sus a orașului, cu vedere spre Mediterana. Actul de vînzare a fost semnat în fața notarului... pe numele lui Fernand Legros.

Elmyr a început să-și suspecteze asociații, constatînd că se îmbogățesc cam prea repede.

— Ești sigur că nu ai vîndut încă nici unul din uleiurile mari ? l-a întrebat el într-o zi, cu un aer bănuitor.

— Îți jur pe viața mamei mele, a răspuns Legros imperturbabil.

În realitate, uleiurile erau vîndute aproape imediat ce Elmyr le confecționa. Asociații lui le ofereau la prețuri variate, de la 20 000 la 115 000 de dolari. Devenind din ce în ce mai siguri de ei, în noiembrie 1963 organizau la Paris o expoziție intitulată „Omagiu lui Raoul Dufy" și care cuprindea 33 de acuarele și uleiuri, din care 26 executate de Elmyr. Criticul francez Gérard Messadié semna prefața catalogului, a cărui copertă era împodobită cu o reproducere în culori : „Cursele, Deauville, 1925" (aceasta, însă, o pînză autentică, împrumutată de proprietarul ei, un colecționar foarte cunoscut).

În aprilie 1964, Legros începea să descopere virtuțile petrolului, și pleca la Dallas. Acolo a făcut cunoștință cu un petrolist multimilionar și colecționar, Algur Hurtle Meadows. Texanul achiziționase la Madrid cîteva Goya și El Greco îndoielnice, pentru bagatela de un milion de dolari. Omul era o pradă de soi pentru Legros și compania. În cursul celor doi ani și jumătate care au urmat, aceștia l-au inundat cu pînze : cincisprezece Dufy, șapte Modigliani, cinci Vlaminck, opt Derain, trei Matisse, doi Bonnard, un Chagall, un Degas, un Marquet, un Laurencin, un Gauguin și un Picasso. Toate pictate de mîna lui Elmyr. Așa cum a spus un ziarist, Meadows devenise, astfel, „proprietarul celei mai mari colecții particulare de falsuri din lume".

Cînd a izbucnit scandalul, Meadows s-a consacrat repede ca prototip al naivului și al parvenitului ignorant, care cumpără din motive de orgoliu mai degrabă decît din dragoste pentru artă. Mobilurile și credulitatea lui, ținînd seama de prețurile ce i se cereau, se pretează la ironie dar, în orice caz, gustul de care făcuse dovadă nu putea fi discutat. Și, apoi, nu era singurul în această situație. Ani de zile, pînze asemănătoare se vînduseră „ca pîinea caldă", precizează Elmyr, unor așa-ziși experți, proprietari de galerii și conservatori de muzee. Nu era păcălit doar un milionar texan, erau înșelate și cercuri artistice.

Fernand Legros, în special după ce descoperise mina de aur care era Meadows, își formase idei foarte precise asupra operelor pe care trebuie să i le furnizeze Elmyr. Fauviștii — în special Matisse, Derain, Vlaminck, Braque și Van Dongen, din 1904 pînă în 1908 — erau „best-sellers".

■

Spre sfîrșitul anului 1965, certurile dintre Legros și Réal deveniseră tot mai frecvente. Deși neplăcută, situația prezenta pentru Elmyr cîteva avantaje. Căci, cu cît asocierea părea mai amenințată, cu atît el era mai răsfățat. Elmyr reprezenta sursa de venituri a celor doi escroci, care îi făceau curte cu asiduitatea a doi vînători de zestre pe lîngă o văduvă bogată.

Într-o zi din ianuarie 1966, ruptura s-a consumat : Réal a anunțat că s-a logodit cu o tînără franțuzoaică de care se îndrăgostise. Și-a făcut bagajele și a plecat din Avenue Henri-Martin. Legros a considerat acest lucru drept o declarație de război și, pentru a lovi în Réal, a folosit armele cele mai desuete și cele mai melodramatice din arsenalul său : strigătele, pumnii, pantoful, cuțitul sau șantajul. A pus chiar să fie atacat într-o zi de trei bandiți marsiliezi, pe care, în cele din urmă, Réal i-a cumpărat.

De altfel, în aceste încăierări, tînărul s-a arătat a fi un strateg abil. S-a apărat pe plan economic. În cursul asocierii, el era cel ce se ocupa totdeauna de tranzacții, de facturi și de acte.

În timp ce Legros — greierele — cheltuia, Réal — furnica — strîngea și investea în Canada. Profita de faptul că Legros ignora complet ce cont avea la bancă pentru a împrumuta banii asociației cu dobînzi cămătărești și a obține semnătura asociatului său pe chitanțe și polițe. În scurt timp, Réal avea de primit 92 000 de dolari. Într-o zi din septembrie, Legros și Réal luau dejunul împreună, la lumina candelabrelor pe Avenue Henri-Martin, cînd s-a prezentat un portărel :

— Dl Fernand Legros ? În numele creditorului dv., dl Réal Léssard, am venit să pun sechestru pe apartament și pe bunurile dv. mobile.

Réal s-a ascuns sub masă și, de acolo, a fugit spre ieșire, pentru a evita proiectilele pe care Fernand i le arunca vociferînd.

Ulterior, Réal i-a propus lui Fernand un compromis : dacă îi ceda casa din Ibiza, va distruge toate chitanțele și va renunța să-l urmărească în justiție. Legros a acceptat, dar în sinea lui era hotărît să se răzbune.

La 26 ianuarie 1966, ziua în care a împlinit 35 de ani, Fernand a telefonat poliției pariziene, sugerîndu-i să perchezitioneze apartamentul și bagajele unui anume Réal Léssard, indicînd și hotelul unde acesta locuia. În camera pentru bagaje a hotelului, inspectorii au descoperit o ladă purtînd ca expeditor și destinatar numele lui Réal Léssard și care conținea patru Van Dongen, un Marquet, un Bonnard și pachetul cu ștampile false al serviciilor vamale franceze, fabricate la Tokio. În aceeași seară, Réal era arestat și, în ciuda protestelor sale, pus sub inculpare. După o lună, era pus în libertate provizorie.

Arestarea lui Réal fusese semnul prevestitor al dezastrului. În Texas, Meadows aflase că autenticitatea pînzelor lui de maeștri spanioli nu era mai presus de orice bănuială. A hotărît să invite cinci experți și proprietari de galerii, aflați la Dallas cu prilejul unei expoziții Picasso, pentru a examina ansamblul colecției lui. Sarcina experților nu era ușoară. „Nimic nu este mai greu decît să anunți unui client că a cumpărat un fals, explica unul dintre ei. Trebuie să procedezi cu îndemînare. Dacă exclami : «Fals», îi insulți inteligența, îi rănești vanitatea și, în general, pierzi un client". Totuși, așa a procedat Daniel Saidenberg la Meadows acasă, în fața unui tablou al lui Picasso înfățișînd-o pe fosta soție a pictorului, Jacqueline, în costum algerian. Ceilalți experți au pronunțat același verdict necruțător pentru alte 43 de tablouri. Dar nici un singur expert nu și-a închipuit, măcar o clipă, că toate falsurile erau comise de mîna unuia și aceluiași om.

— Îmi era imposibil să-mi închipui acest lucru, deoarece stilurile și calită-

Vezi „Lumea" nr. 2, 3 și 4.